

LATVIJAS REPUBLIKAS

VALSTS KASE

Valsts kases
2008.gada publiskais pārskats

5	Pārskatā lietotie saīsinājumi >
6	Valsts kases pārvaldnieka ziņojums >
8	Atskats Valsts kases izveides vēsturē >
13	Valsts kases darbības stratēģija >
15	Valsts kases juridiskais statuss un struktūra >
17	Valsts kases darbība 2008.gadā >
17	1. Valsts budžeta izpilde >
17	1.1. Valsts budžeta izpildes funkcijas raksturojums >
17	1.2. 2008.gada valsts budžeta izpildes tendences >
17	1.3. 2008.gada valsts budžeta izpildes organizēšana >
19	1.4. Grāmatvedības uzskaitē un pārskati >
20	1.5. Elektronisko pakalpojumu attīstība >
23	1.6. Valsts kases norēķinu centru sniegto pakalpojumu attīstības koncepcija >
24	1.7. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti valsts budžeta izpildes vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada. >
28	2. Valsts parāda vadība >
28	2.1. Valsts parāda vadības funkcijas raksturojums >
29	2.2. Valsts parāda vadības stratēģija >
30	2.3. Valsts parāda vadības pārskats >

- 30 2.4. Valsts parāda izmaiņas 2008.gadā >
- 31 2.5. Valsts iekšējais parāds >
- 32 2.6. Valsts ārējais parāds >
- 32 2.7. Valsts aizņēmumu vadība >
- 35 2.8. Valsts parāda portfeļa vadība >
- 37 2.9. Valsts sniegtie galvojumi >
- 38 2.10. Publiskās-privātās partnerības veicināšana >
- 39 3. Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība >
- 39 3.1. Naudas līdzekļu vadība >
- 39 3.2. Valsts aizdevumu izsniegšana un apkalpošana >
- 40 3.3. Likviditātes vadība >
- 41 3.4. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti valsts parāda, naudas līdzekļu un
valsts budžeta aizdevumu vadības vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada >
- 44 4. ES politiku instrumentu maksājumu un
sertifikācijas iestādes funkciju realizācija >
- 44 4.1. Maksājumu iestādes funkcija 2004.-2006.gada plānošanas periodā >
- 48 4.2. Sertifikācijas iestādes un maksājumu iestādes
funkcija 2007.-2013.gada plānošanas periodā >
- 48 4.3. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti Valsts kases kā ES politiku
instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes vēsturiskajā attīstībā
kopš 1999.gada >

50	5. Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldība >
50	5.1. Valsts kases finansējums un tā izlietojums >
57	5.2. Personāls un personāla vadība >
59	5.3. Kvalitātes un risku vadība >
60	5.4. Iekšējās kontroles sistēma >
61	Komunikācija ar sabiedrību >
62	Valsts kases 2009.gada attīstības prioritātes >
62	Valsts budžeta izpildē >
62	Valsts parāda vadībā >
63	Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadībā >
63	ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācijā >
64	Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldībā >

Pārskatā lietotie saīsinājumi

A/S	Akciju sabiedrība	POS termināls	Elektroniska ierīce, kas automātiski nolasa kartes magnētiskā celiņa vai viedkartes datus, nosūta darījuma autorizācijas pieprasījumu karšu apstrādes centram, saņem autorizācijas atbildi un uzkrāj darījumu datus.
CDS	Finanšu instruments, kas nodrošina iespēju apdrošināties pret konkrētas institūcijas maksātnespēju (Credit Default Swap)	PPP	Publiskā-privātā partnerība
CSP	Centrālā statistikas pārvalde	SAP	Valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēma
ECB	Eiropas Centrālā banka	SAPARD	Eiropas Savienības pirmsiestāšanās finanšu instruments, kurš paredzēts lauksaimniecības sektora un lauku attīstības atbalstīšanai Centrālās un Austrumeiropas valstīs (Special Action Programme for Agriculture and Rural Development)
EIB	Eiropas Investīciju banka	Stratēģija	Valsts kases darbības stratēģija 2007.-2009.gadam (aktualizēta 2008.-2010.gadam)
eKase	Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēma	SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
ELVGF	Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonds	TARGET 2	Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu sistēma (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer System)
EPAB	Eiropas Padomes Attīstības banka	VID	Valsts ieņēmumu dienests
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds	VSAA	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
ERAB	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka	ZIB	Ziemeļu Investīciju banka
ES	Eiropas Savienība	ZVFI	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments
ESF	Eiropas Sociālais fonds		
EUROSTAT	Eiropas Savienības Statistikas birojs		
IKP	Iekšzemes kopprodukts		
ISIN	Starptautiskais vērtspapīru identifikācijas numurs (International Securities Identification Number)		
Phare	Galvenais Eiropas Savienības finansiālās un tehniskās sadarbības finanšu instruments ar Centrālās un Austrumeiropas valstīm		

© Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā obligāta atsauce uz Valsts kasi kā datu avotu.

Publikācijā iekļautie dati turpmākajās publikācijās var tikt precizēti. Valsts kase neatbild par zaudējumiem, kas radušies publikācijas lietošanas rezultātā. Šo dokumentu nedrīkst pavairot, izplatīt komerciālos nolūkos vai kā citādi publicēt bez Valsts kases piekrišanas.

Valsts kases pārvaldnieka ziņojums

2008.gadu Valsts kase uzsāka tās izveides 90 gadu zīmē: jubilejas gads mūs mudināja atskatīties iestādes vēsturiskajā attīstībā un pamatīgāk izpētīt, apzināt un apkopot Valsts kases arhīviski dokumentālās vērtības, kuras esam ieskicējuši arī šajā pārskatā.

Tomēr vēsturē šis gads ieies ar to, ka tas satricināja gan pasaules, gan Eiropas, gan mūsu valsts finanšu sistēmu, un līdz ar to arī Valsts kases darbus, ieceres un ikdienu: lielu un starptautiski nozīmīgu finanšu institūciju bankroti ASV, kas tūlīt atsaucās uz Eiropas valstu finanšu tirgiem un ekonomiku, radot vispārēju uzticības krīzi un finanšu resursu nepieejamību. Latvija nokļuva to valstu vidū, kuru straujo tautsaimniecības izaugsmi nomainīja ekonomikas lejupslīde. Šī milzu lavīna, ieraudama līdz ar mūs, Valsts kasi, turklāt, nebaidos teikt – pat pašā tās epicentrā – ir nolikusi mūs lielu pārbaudījumu priekšā.

29.februārī Valsts kase veiksmīgi emitēja eiroobligācijas 400 milj. eiro apmērā, tādējādi nodrošinot valsts parāda pārfinansēšanai un pieaugošā centrālās valdības budžeta deficīta segšanai 2008.gadā nepieciešamo finansējumu. Lai

turpinātu Eiropas Savienības fondu līdzekļu izmantošanu Latvijas ekonomikas attīstību veicinošu projektu līdzfinansēšanai, 30.oktobrī saņemts Eiropas Investīciju bankas aizdevums. Tādējādi līdz pat oktobrim Valsts kase veiksmīgi realizēja finanšu ministra apstiprināto Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju.

Valsts kase 2008.gadā būtiski palielināja sākotnējās izvietojšanas apjomus iekšējās valsts vērtspapīru izsolēs, kā arī turpināja rīkot vairāku termiņu vērtspapīru izsoles, tādējādi nodrošinot tirgus dalībniekiem iespēju izvēlēties vairāk interesējošo ieguldījumu termiņu. Papildus pirmo reizi tika īstenota valsts vērtspapīru sākotnējā izvietojšana ar tiešās pārdošanas metodi, kā arī tika emitētas iekšējās parādzīmes eiro valūtā.

Latvijas ekonomikas lejupslīdes tendences būtiski ietekmēja valsts budžeta faktiskās izpildes rādītājus 2008.gadā, liecinot par makroekonomisko procesu ietekmē pieaugošiem fiskāliem riskiem, kas noteica nepieciešamību veikt grozījumus gadskārtējā valsts budžeta likumā, samazinot sākotnēji plānoto valsts budžeta pārpalikumu 1% apmērā no IKP līdz 0,05%

no IKP. Ekonomikas attīstības tempu krasa palēnināšanās un valsts budžeta ieņēmumu straujš kritums 2008.gada pēdējā ceturksnī lika valdībai nekavējoties izstrādāt virkni pasākumu valsts budžeta izdevumu samazināšanai gada nogalē, lai ierobežotu valsts budžeta finansiālā deficīta apmēru. Vienlaikus valdība grozīja 2009.gada budžetu – samazinot izdevumus un mēģinot palielināt ieņēmumus. Valdība radikāli mainīja nodokļu sistēmu, palielinot pievienotās vērtības nodokli, nedaudz samazinot iedzīvotāju ienākuma nodokli, kā arī samazinot valsts un pašvaldību un to iestāžu izmaksas un algas. Problēmas ar likviditātes nodrošināšanu radās Latvijas otrai lielākajai bankai A/S “Parex banka”, kuru situācijas stabilizēšanai valdība 8.novembrī nolēma pārņemt valsts kontrolē, kas savukārt būtiski samazināja Valsts kases likviditātes rezerves pozīciju.

Latvija uzsāka oficiālas sarunas ar Eiropas Komisiju, Starptautisko Valūtas fondu, Pasaules banku, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku, kā arī vairākām Eiropas Savienības dalībvalstīm par Latvijai nepieciešamo atbalstu makroekonomiskās un finanšu situācijas stabilizācijai. Lai saņemtu aizņēmumu no starptautiskajām

finanšu institūcijām, izstrādāta Latvijas ekonomikas stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programma, ko apstiprināja valdība un Saeima. Finanšu atbalsts Latvijai paredzēts 7,5 mljrd. eiro (5,27 mljrd. latu) apmērā. Aizdevumu plānots izmantot Valsts kases likviditātes nodrošināšanai – 2009.gada valsts budžeta izpildes cikla nodrošināšanai pirmajā ceturksnī, valsts īstermiņa parāda saistību pārfinansēšanai par ilgtermiņa parādsaistībām uz izdevīgākiem nosacījumiem, tādējādi atbrīvojot arī finanšu tirgū pieejamos kredītresursus.

Tomēr, neskatoties uz to, esam mums uzticēto izpildījuši veiksmīgi. Valdība un finanšu eksperti, kā arī ārējās pārraudzības auditori ir atzinuši, ka Valsts kasē strādā augsta līmeņa profesionāļi un Valsts kase darbojas kā vienots mehānisms.

Pilnveidojot un attīstot klientu apkalpošanas kvalitāti, kā arī turpinot valsts pārvaldes sniegto pakalpojumu modernizāciju, 2008.gadā Valsts kase

nodrošināja jaunās politikas iniciatīvas – nodrošināt iespēju izmantot maksājumu kartes, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par valsts budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem – ieviešanu, kā arī kā alternatīvu valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmai eKase izstrādāja drošu tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu, ar kuru veiktā maksājumu datu informācijas apmaiņa samazina tajā iesaistīto cilvēkresursu skaitu un nodrošina iespēju datu tālākai automātiskai apstrādei. Lai nodrošinātu tiešsaistes informācijas apmaiņu ar Valsts kases klientiem, 2008.gadā uzsākts jauns projekts, kas nodrošinās vienotu valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu un statistisko pārskatu sistēmu līdz budžeta iestāžu līmenim.

Šajā izaicinājumā pilnajā laikā, kad katra diena var ienest korekcijas plānotajā, kā arī atskatoties uz vēsturiski paveikto, esam izvirzījuši arī jaunus Valsts kases darbības pilnveidošanas un attīstības pasākumus: nodrošināsim iespēju izmantot maksājumu

kartes, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, izstrādāsim Resursu pārvaldības plānu, ņemot vērā starptautisko finanšu institūciju piešķirtā finansiālā atbalsta Latvijas ekonomikas stabilizācijai un izaugsmes atjaunošanai nosacījumus, pilnveidosim valsts galvojumu plānošanas un valsts aizdevumu izsniegšanas procesu, nodrošināsim Valsts kasei kā Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādei noteikto funkciju veikšanu, kā arī plānojam visas iestādes kvalitātes pārvaldības sistēmas pārsertifikāciju atbilstoši jaunā ISO 9001:2008 standarta prasībām.

Pārvaldnieks
Kaspars Āboliņš

Rīgā 2009.gada 25.februārī

Atskats Valsts kases izveides vēsturē

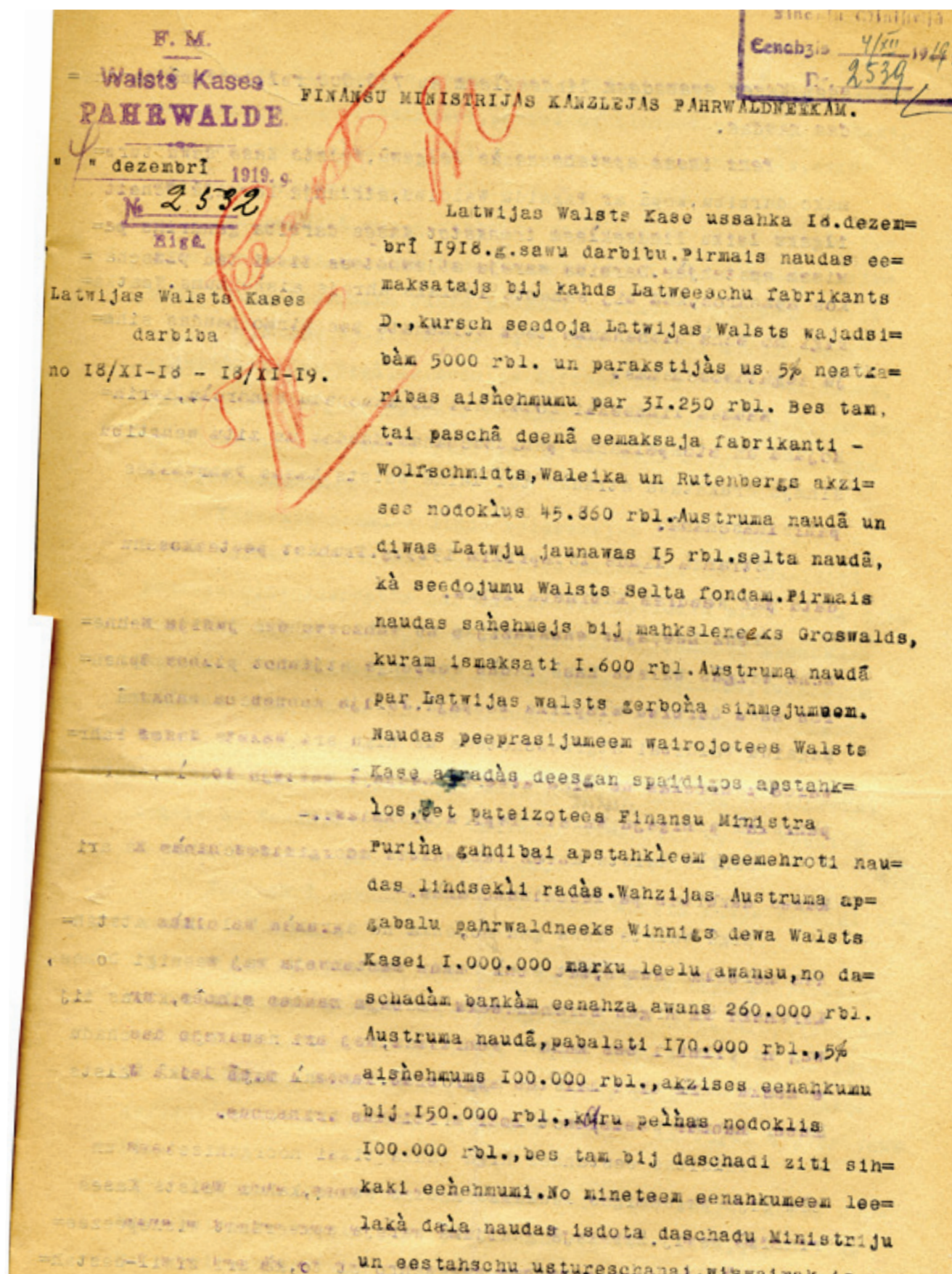
Valsts kases vēstures aizsākumi datējami ar **1918. gada 19. novembri**, kad izveidota Finanšu ministrija ar četriem departamentiem, tai skaitā – **Valsts kases departamentu**. Valsts kase **faktiski savu darbību sākusi 1918. gada 18. decembrī**. 1919. gada 1. janvārī Valsts kase bija spiesta pārtraukt darbību un evakuēties uz Kurzemi. Pēc īsas uzturēšanās Jelgavā tā savu darbību līdz 1919. gada 16. aprīlim turpināja Liepājā, bet tā paša gada jūlija sākumā kopā ar Pagaidu valdību atgriezās Rīgā.

1919. gada 25. martā izdots **“Rikojums par Valsts kases iekārtu”**, kurā noteikts Valsts kases uzdevums – pārvaldīt naudas līdzekļus un citas vērtības valsts vajadzībām.

1922. gada 1. aprīlī Valsts kases departaments likvidēts un tā funkcijas nodotas Valsts Krāj- un Kredītbankai, uz kuras bāzes, pārņemot tās aktīvus un pasīvus, 1922. gada 1. novembrī izveidota **Latvijas Banka**.

1922. gada 1. decembrī Finanšu ministrijas Kredīta departamenta sastāvā izveidota Valsts kases departamenta valsts grāmatvedības un valsts budžeta nodaļa.

1927. gada 1. februārī Finanšu ministrijas Kredīta departaments likvidēts un tā funkcijas nodotas **Valsts saimniecības departamentam**. Šī departamenta **Valsts budžeta nodaļas pārziņā atradās Valsts grāmatvedība un Valsts kase**.

Laika posmā no 1927. līdz 1928.gadam budžeta kases funkciju izpildi veic bankas, bet no 1928. līdz 1992.gadam – centrālā banka. Mūsdienīgas Valsts kases izveides sākumu iezīmē SVF tehniskās palīdzības misija, kas 1992.gadā ierosina izveidot Latvijā Valsts kasi kā patstāvīgu iestādi, un Finanšu ministrija kopīgi ar SVF tehniskās palīdzības misijām sagatavoja Valsts kases izveidošanas projektu. Latvijas Republikas Ministru Padome pieņem lēmumu (**1992.gada 28.decembrī**, Nr.557) **“Par Valsts kases funkciju nodošanu Finanšu ministrijai”**, nosakot valsts budžeta kases funkciju izpildes pakāpenisku pārņemšanu no Latvijas Bankas, lai nodrošinātu budžeta resursu akumulēšanu izdevumu finansēšanai, kā arī valsts budžeta līdzekļu pilnīgu uzskaiti. Kopš 1997.gada Valsts kase ir patstāvīga Finanšu ministrijas padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde.

SVF 2000.gada pētījumā par bijušajās PSRS republikās izveidotajām valsts kasu sistēmām Latvijas **Valsts kase ir atzīta par visattīstītāko un vislabāk funkcionējošo sistēmu postpadomju telpā jaunajos ekonomiskajos apstākļos 10 gadu ilgā attīstības posmā.**

1 Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

2 Turpat.

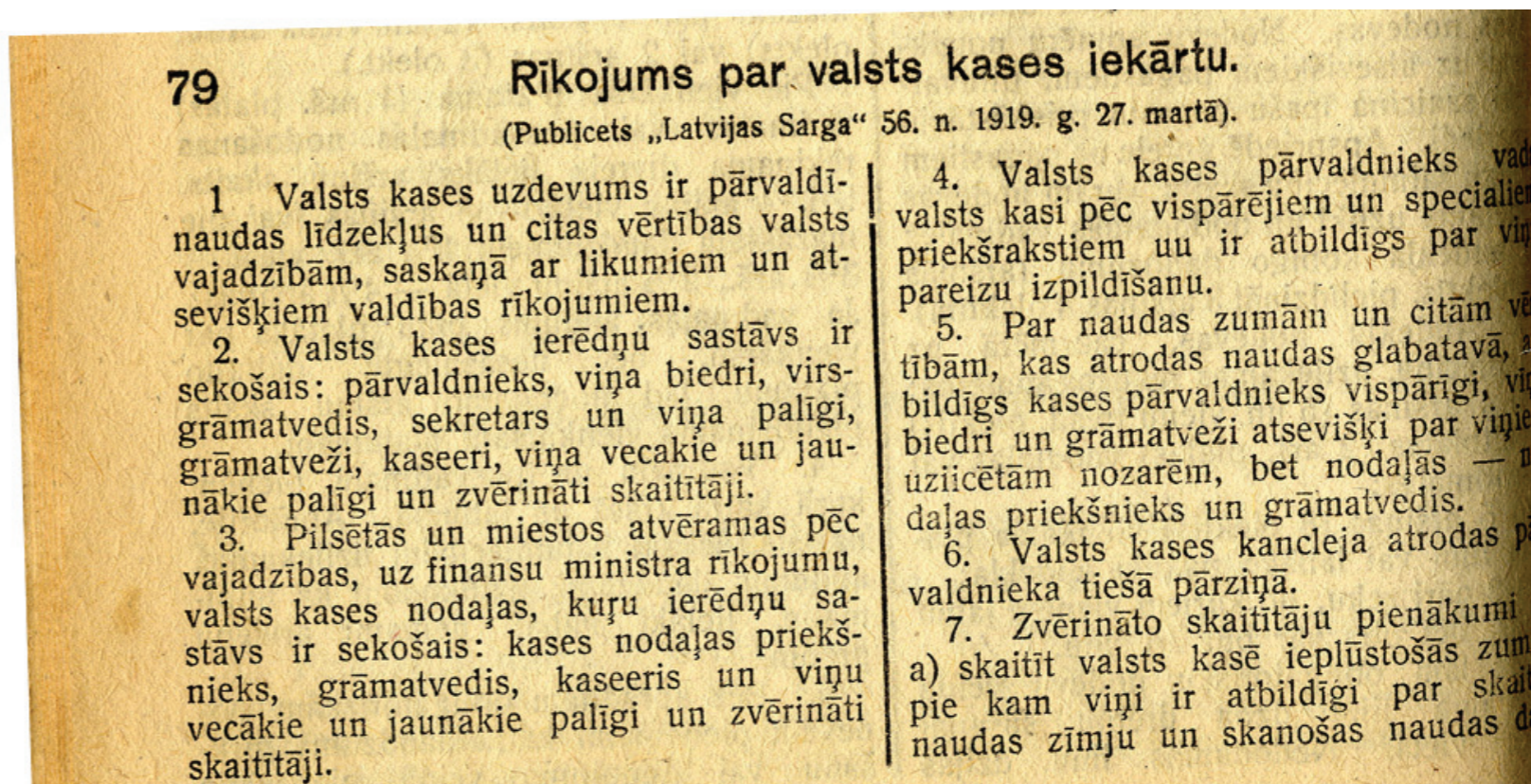
3 Turpat.

Par Latvijas kā neatkarīgas valsts finanšu saimniecību var runāt no 1918. gada 18.novembra, kad līdz ar Latvijas Republikas proklamēšanu tika izveidota valsts Pagaidu valdība, kuras sastāvā esošie ministri (t.sk. finanšu ministrs), neraugoties uz sarežģīto iekšpolitisko un ārpolitisko situāciju, sāka valsts izpildvaras – ministriju (t.sk. Finanšu ministrijas) veidošanu un to pārziņā esošo nozaru administrēšanu.¹

Finanšu ministrijas organizēšana sākās tūlīt pēc Latvijas Republikas proklamēšanas un Pagaidu valdības izveidošanas, kad gan centrālajā aparātā, gan **izveidotajās Valsts kases nodaļās** un nodokļu administrēšanas institūcijās darbā tika pieņemti pirmie ierēdņi. Šo darbu nācās pārtraukt 1918.gada

nogalē, kad sākās Brīvības cīņas. Tālākā Finanšu ministrijas veidošanās atjaunojās 1919.gada jūlijā pēc Latvijas Republikas Pagaidu valdības atgriešanās Rīgā.²

Ar Latvijas Republikas Pagaidu valdības 1918.gada 18.decembra lēmumu Finanšu ministrijas pārraudzībā tika **izveidota Valsts kase**, kas sāka darbu Vecrīgā, Lielajā Pils ielā 12 un kurā vairākas privātpersonas un latviešu kredītiestādes 1918.gada nogalē iemaksāja pirmos ziedojumus un izdevumus nepieciešamajiem jaunās valsts izdevumiem. Vēlāk Valsts kase pārraudzīja visu valsts ieņēmumu un izdevumu plūsmu, ko noteica 1919.gada 25.marta valdības apstiprinātais **rīkojums par Valsts kases iekārtu**.³

Uzsākot darbu, Finanšu ministrijas struktūrvienības pārzināja katra savu finanšu jomu. 1918.gada nogalē, 1919. un 1920.gadā valsts finanšu sistēma Latvijā tika organizēta bez valsts budžeta, bet pēc likuma par valsts budžetu pieņemšanas 1921.gadā Kredīta departamenta sastāvā tika izveidota Valsts budžeta nodaļa un Valsts vienotās grāmatvedības nodaļa, bet atsevišķi tika nodalīts **Valsts kases departaments**, kas pārzināja galveno Valsts kasi Rīgā, kas kopš 1919.gada vasaras atradās irētā ēkā Aleksandra ielā (tag. Brīvības ielā) 64/66, un tās nodaļas visā Latvijā. Valsts kasē un tās nodaļās 1920.gada 1.septembrī bija nodarbināti 335 darbinieki.⁴

1919.gada 1.aprīlī Latvijas valdība pieņēma **lēmumu par Valsts krājkašes izveidošanu**, kam bija atļauts pieņemt neierobežotu noguldījumu daudzumu. Šī krājiestāde darbu sāka tā paša gada jūlijā-augustā, kad pie vairākām Valsts kases nodaļām Latvijā pilsētās tika atvērtas arī vairākas krājkašes nodaļas, kam 1921.gada 30.jūnijā bija piešķirtas **tiesības veikt visas banku operācijas**. Kopš 1921.gada 18.augusta tā tika pārveidota par **Valsts Krāj- un Kredītbanku**, kas no 1922.gada 23.februāra pildīja arī Valsts kases funkcijas. Līdz ar līdzsvara panākšanu valsts budžetā un papirnaudas drukāšanas pārtraukšanu sakarā ar saimnieciskās dzīves attīstību pieauga vajadzība pēc stabiliem apgrozības līdzekļiem, tādējādi radās nepieciešamība dibināt valsts emisijas iestādi. 1922.gada 19.septembrī Ministru kabinets pieņēma lēmumu par neatkarīgas valsts emisijas bankas – **Latvijas Bankas dibināšanu**. Latvijas Banka pārņēma visus likvidējamās Valsts Krāj- un Kredītbankas aktīvus un pasīvus, kā arī tai bija jāpilda valsts kases operācijas. Šī valstiski svarīgā reorganizācija notika Kredīta departamenta vadībā. Īpaša **Kredīta departamenta funkcija** divdesmitajos gados bija valsts budžeta apsaimniekošana un valsts vienotās grāmatvedības nodrošināšana. Divdesmito gadu nogalē,

Valsts Kases Pārvaldei.

VALSTS KASE
 cenahzis 29/8 1919. g.
 Nr. 1913.

*Valsts Kases Valsts Nodaļas
Pārskats
par valsts apgrozībā esošo naudas fiktiju
cenahmureem un ijdewumeem*

*par laiku no 16 līdzs
23 oktobaram 1919 gada.*

*N° 428
25 oktobri 1919 gada.*

ofon. fikt. kashes.	Valsts apgrozībā esošo naudu nosaukums.	Atlikums us 16 ^{to} oktobri 1919g.	Cenahris par laiku no 16 līdzs 23 oktob. 1919g.	Kopā.	Isdots par laiku no 16 līdzs 23 oktob. 1919g.	Atlikums us 23 oktobri 1919g.
1.	Latvijas nauda.	112539	3185	115724	18994	96730
2.	Kreew. xara nauda.	555	94	649	—	649
3.	Austrum (ost) nauda.	163 20	—	163 20	—	163 20
4.	Wahru nauda.	50	—	50	—	50
5.	Igauņu nauda.	80432 75	1620	82052 75	2947 50	79105 25
6.	Kreew. domes nauda.	20150	—	20150	—	20150
7.	" sikras mainu mark.	890 51	52	942 51	25	942 26
8.	Apgrozībā nedrīzīga nauda	17	—	17	—	17
<i>Kopā.</i>		214747 96	4951	219698 96	21941 75	197757 21

*Kases Treesehneers J. J. J. J.
Grāmatvedis J. J. J. J.*

⁴ Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

veicot vairākas Finanšu ministrijas centrālā aparāta reorganizācijas, Kredīta departaments tika pārdēvēts par **Valsts saimniecības departamentu**, kam pievienoja Rūpniecības departamentu un Valsts linu monopola pārvaldi.⁵

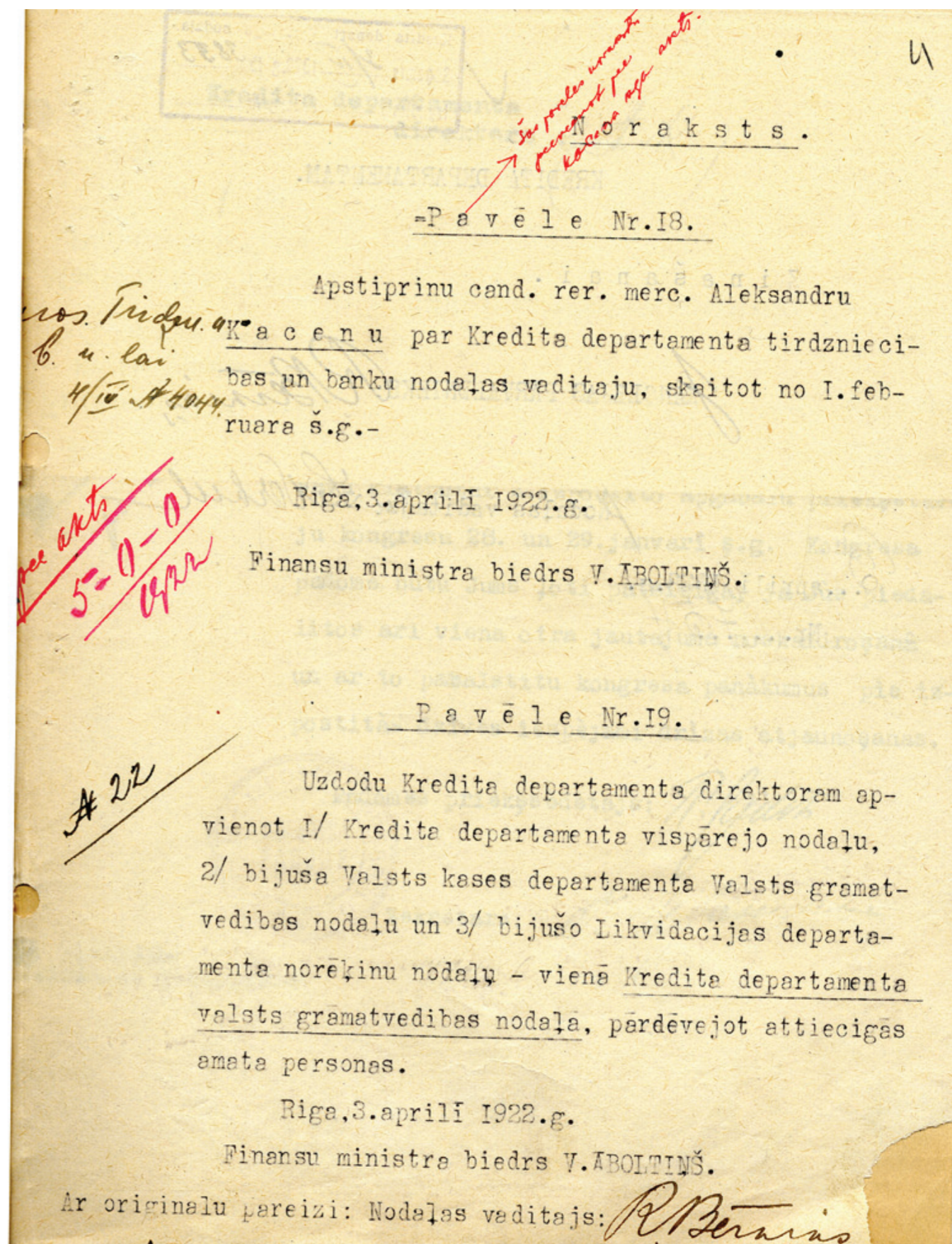
1919.gada 22.martā Latvijas Pagaidu valdība Liepājā pieņēma **lēmumu par Valsts vērtspapīru spiestuvi**. Ar valsts piešķirto kredītu Valsts kases pārziņā izveidotā Valsts vērtspapīru spiestuve sāka iespiest pirmās Latvijas Valsts kases zīmes, zīmognodokļa markas u.c. valsts vērtspapīrus, kam bija jāvairo Latvijas valsts ieņēmumi. Vienlaicīgi 1919.gada 22.martā tika pieņemts arī **likums par Latvijas Valsts kases zīmēm**, kas nodrošinātas ar visiem valsts īpašumiem un ieņēmumiem, un minētais valdības rīkojums Finanšu ministrijai deva tiesības izlaist apgrozībā iespiestās Latvijas maiņas zīmes un Latvijas Valsts kases zīmes 25 milj. rubļu kopvērtībā. Ar likumu tika noteikts gan Latvijas rubļa oficiālais kurss, gan arī tas, ka jauniešpiestās naudas zīmes līdzās citām ir likumīgs maksāšanas līdzeklis Latvijā.⁶

Naudas emisijas tiesības Latvijas Republikā piederēja Finanšu ministrijai, un pēc darbības uzsākšanas 1922.gada 1.novembrī – arī Latvijas Bankai. Tādējādi Latvijas naudas sistēmu veidoja Latvijas Valsts kases zīmes (5, 10 un 20 latu nominālvērtībā, kuru kopsumma apgrozībā nedrīkstēja pārsniegt 48 milj. latu) un monētas, kā arī Latvijas Bankas zīmes (10, 20, 25, 50, 100 un 500 latu banknotes), kam bija zelta segums.⁷

5 Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

6 Turpat.

7 Turpat.

Saimnieciskās krīzes laikā Finanšu ministrija izmantoja arī savas tiesības emitēt valsts kases zīmes un metāla monētas. Tādējādi papildus tika emitēta nauda par apmēram 12 milj. latu. Tas izraisīja inflāciju, kas trīsdesmito gadu vidū radīja lata kursa izmaiņu – notika tā devalvācija (atcēla lata zelta standartu un piesaistīja latu britu sterliņu mārciņai). Veiktā lata devalvācija 1936.gadā bija piespiedu solis, jo pēc ekonomiskās krīzes trīsdesmito gadu pirmajā pusē pasaules tirgū bija radusies Latvijai nelabvēlīga situācija, kuru valdība nevarēja ietekmēt. Līdz ar to **palielinājās valsts ārējais parāds**.⁸

Lielu izdevumu daļu valsts budžetā divdesmito gadu pirmajā pusē veidoja arī valsts iepriekšējo gadu aizņēmumu atmaksāšana gan iekšzemes, gan ārvalstu kreditoriem. 1922.gada 1.aprīlī Finanšu ministrijas **Kredīta departaments** valsts vārdā pārņēma visas likvidēto valsts uzņēmumu parādsaistības un turpināja parādu atmaksu dažādiem kreditoriem. **Valsts ārējais parāds** Eiropas valstīm par valsts

pastāvēšanas sākumposmā saņemto dažāda veida ārvalstu palīdzību un kredītiem bija sasniedzis ievērojamus apjomus – 116,4 milj. latu (maksimālā summa 1921.-1922.gadā) un tā pakāpeniska atmaksāšana sākās 1924.gadā. Ārējā parāda atmaksā labvēlīga situācija bija izveidojusies saimnieciskās krīzes gados: 1930.gada sākumā Latvijas valsts ārējais parāds bija 110 milj. latu, bet 1934.gada 1.janvārī – 79,12 milj. latu – parāda atmaksāšana notika, izmantojot Anglijas sterliņu mārciņas un ASV dolāru devalvēto kursu, kamēr lata kurss mainīts netika. Līdz trīsdesmito gadu beigām Latvijas valsts bija atmaksājusi 1918.gada valsts neatkarības 5% aizņēmumu un 1920.gada valsts iekšējo 4% aizņēmumu. 20.gs. trīsdesmito gadu nogalē bija samazinājies arī valsts ārējais parāds: līdz 1939.gadam tas bija 123,2 milj. latu.⁹

Pirmo **likumu par valsts budžetu** Satversmes sapulce pieņēma 1921.gada 26.aprīlī. Tas noteica budžeta periodu, valsts budžeta veidošanas un apstiprināšanas kārtību, kā arī tā izpildes uzraudzību. Pēc

valsts budžeta apstiprināšanas Saeimā finanšu ministrs parakstīja **rīkojumu par kredītlīnijas atvēršanu** Valsts Krāj- un Kredītbankā, no 1922.gada – Latvijas Bankā. Budžeta gadam beidzoties, finanšu ministrs slēdza visus neizlietos kredītus un **valsts kases atlikumu** ieskaitīja **Valsts rezerves fondā**. Saskaņā ar valsts budžeta likumdošanu **sava budžeta saimniecība** bija noteikta arī pagastu un pilsētu, kā arī līdz 1935.gada 1.oktobrim – apriņķu **pašvaldībām**. **Pašvaldībām izsniegtie aizdevumi** saskaņā ar 1931.gada 10.februāra likumu tika ņemti no divdesmito gadu sākumā izveidotā Valsts saimnieciskās dzīves atjaunošanas fonda. Ar šo pašu likumu pašvaldībām par 20% tika atļauts paaugstināt to noteiktos vietējos nodokļus un komunālās nodevas.¹⁰

Pēc 1934.gada 15.maija apvērsuma Ministru kabinets pilnībā pārņēma visas ar valsts budžetu saistītās funkcijas. Valsts budžeta apsaimniekošanā lielu ietekmi valstī ieguva finanšu ministrs un Finanšu ministrija, kas pārzināja valsts budžeta izstrādāšanu un tā apsaimniekošanu.¹¹

8 Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

9 Turpat.

10 Turpat.

11 Turpat.

Valsts kases darbības stratēģija

Valsts kases **virsmērķis** ir attīstīties par dinamisku un mūsdienīgu, sniegto pakalpojumu kvalitātes jomā uz klienta vajadzībām orientētu organizāciju, kas saskaņā ar labāko finanšu vadības praksi efektīvi un droši vada Valsts kases pārvaldībā nodotās finanses atbilstoši valsts un tās iedzīvotāju interesēm.

Stratēģija nosaka galvenos darbības virzienus, to stratēģiskos mērķus un uzdevumus, kā arī tiem atbilstošās budžeta programmas un apakšprogrammas. Katra budžeta programma un apakšprogramma ietver mērķi un rezultātīvos rādītājus, kurus Valsts kase plāno sasniegt attīstoties, pieņemot lēmumus ikdienas un ilgtermiņa uzdevumu izpildē un veicinot visu Valsts kases darbinieku iesaistīšanu izvirzīto mērķu sasniegšanā.

Stratēģijā noteikti šādi Valsts kases **darbības pamatvirzieni**, par kuru izpildi 2008.gadā informējam šajā pārskatā:

- 1) **valsts budžeta izpilde**, kas orientēta uz ekonomisku valsts budžeta finanšu resursu apsaimniekošanu, Valsts kases klientiem nepieciešamo pakalpojumu apzināšanu, piedāvāto pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanu atbilstoši finanšu vadības labākajai starptautiskajai praksei un pielietojot modernas tehnoloģijas;
- 2) **valsts parāda vadība**, nodrošinot valsts budžeta izpildes finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai nepieciešamos finanšu resursus ar iespējami zemākām izmaksām, ierobežojot finanšu riskus un ņemot vērā Latvijas valsts kapitāla tirgus un finanšu sistēmas attīstību, kā arī iespējami veicinot valsts finanšu interešu nodrošināšanu valsts galvojumu sniegšanas procesā;
- 3) **naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība**, nodrošinot efektīvu un drošu naudas līdzekļu vadību, ierobežojot finanšu riskus, savlaicīgi un pilnā apjomā nodrošinot nepieciešamo likviditāti valsts finansiālo saistību izpildei, kā arī veicot valsts budžeta aizdevumu efektīvu izsniegšanu un apkalpošanu;
- 4) **ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācija**, nodrošinot ES un citu piešķirēj institūciju izvirzītās finanšu vadības prasības, tās piemērojot arī valsts nacionālā finansējuma vadībai, lai nodrošinātu vienotus finanšu vadības standartus visām Valsts kases pārvaldībā nodotajām finansēm.

Valsts kase stratēģisko mērķu sasniegšanā ievēro vienotus **iestādes darbības principus**:

- 1) kvalitātes un risku vadībā;
- 2) personāla vadībā;
- 3) efektīvas iekšējās kontroles sistēmas darbības nodrošināšanā;
- 4) informāciju tehnoloģiju pielietošanā un informācijas drošībā;
- 5) likumības un tiesiskas kārtības nodrošināšanā.

Valsts kases Stratēģijas galvenās prioritātes ir:

- 1) cilvēkresursu kapitāla efektīva izmantošana, veicinot visu līmeņu darbinieku attīstību un iesaistišanu Valsts kases mērķu sasniegšanā;
- 2) orientēšanās uz klientu, izzinot tā vajadzības un nodrošinot pakalpojumu pieejamību augstā, attīstības tendencēm atbilstošā informācijas tehnoloģiju līmenī;
- 3) Valsts kases finanšu resursu secīga un savlaicīga plānošana, lai nodrošinātu efektīvu resursu izlietošanu paredzētajiem mērķiem;
- 4) mūsdienīgu informācijas apstrādes tehnoloģiju sniegto priekšrocību maksimāli efektīva izmantošana Valsts kases funkciju nodrošināšanai.

Valsts kases juridiskais statuss un struktūra

Valsts kase ir Finanšu ministrijas pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir efektīva valsts pārvaldes funkciju īstenošana valsts finanšu vadības jomā.

Valsts kases darbu vada **pārvaldnieks**. Pārvaldnieku ieceļ un atbrīvo no amata finanšu ministrs.

Valsts kasei ir šādas **funkcijas**:

- 1) valsts budžeta izpildes un finanšu uzskaites organizēšana;
- 2) asignējumu piešķiršana un maksājumu veikšana no valsts budžeta ieņēmumiem;
- 3) valsts parāda vadība;
- 4) normatīvajos aktos noteikto ES politiku instrumentu, Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta maksājumu iestādes un sertifikācijas iestādes funkcijas un nacionālās atbildīgās amatpersonas uzdotās nacionālā fonda funkcijas;

5) citas normatīvajos aktos noteiktās funkcijas.

Valsts kases juridisko statusu, funkcijas, uzdevumus, kompetenci, tiesības un tiesiskuma nodrošināšanas kārtību nosaka saskaņā ar Valsts pārvaldes likumu 2004.gada 3.augustā izdotie Ministru kabineta noteikumi Nr.677 “**Valsts kases nolikums**”.

Valsts kases struktūru, darba organizāciju nosaka saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu izdotais **Valsts kases reglaments**. Strukturālas **izmaiņas Valsts kasē** 2008. gadā nav notikušas, taču, pamatojoties uz Ministru kabineta 2008.gada 6.maija protokola Nr.29 40.§ 2.punktu, 2008.gada 1.jūlija protokola Nr.45 31.§ 16.punktu un 2008.gada 23.septembra protokola Nr.68 43.§ 3.punktu, ar 2009.gada 10.janvāri Valsts kase **likvidē Aizkraukles, Dobeles, Jūrmalas, Krāslavas, Ludzas un Tukuma norēķinu centru**.

Vienota lēmuma pieņemšanai 2008.gadā darbu turpina šādas **komitejas**:

Audita komiteja – lai pilnveidotu Valsts kases iekšējās kontroles sistēmas darbību

un sekmētu Valsts kases stratēģisko mērķu sasniegšanu, resursu aizsardzību, efektīvu kontroles pasākumu izveidošanu un uzturēšanu. Komiteja izskata iekšējā audita un ārējo auditoru ziņojumos par Valsts kases darbību ietvertos konstatējumus un secinājumus, ziņojumos iekļautos ieteikumus Valsts kasē izveidotās iekšējās kontroles sistēmas darbības pilnveidojumam un auditēto struktūrvienību sniegtos komentārus par audita laikā konstatētajiem faktiem. Komiteja ir tiesīga pieņemt lēmumus par iespējamajiem pasākumiem būtiskāko Valsts kases risku novēršanai vai mazināšanai.

Valsts parāda vadības komiteja – lai veicinātu sekmīgu valsts parāda vadību un sagatavotu priekšlikumus Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas pilnveidošanai un īstenošanai.

Kreditkomiteja – lai veicinātu kredītriska vadību, koordinējot Valsts kases struktūrvienību darbību valsts budžeta aizdevumu, valsts vārdā sniegto galvojumu un darījumu partneru limitu uzraudzības jautājumos.

Valsts budžeta grāmatvedības

uzskaites komiteja – lai organizētu Valsts kases pārvaldīto finanšu grāmatvedības uzskaites politikas izpildes aktualizēšanu un nodrošinātu grāmatvedības politikas izmaiņu vadību. Komitejas uzdevums ir definēt grāmatvedības uzskaites politiku un tās atbilstību grāmatvedības standartiem, noteikt grāmatvedības uzskaites politikas mērķus, pilnveidot un aktualizēt grāmatvedības uzskaites politiku un veicināt tajā noteikto prasību ievērošanu.

Resursu likviditātes komiteja – lai sekmētu kvalitatīvu naudas līdzekļu vadību saskaņā ar Valsts kases naudas līdzekļu vadības stratēģijā noteiktajiem uzdevumiem likviditātes vadības nodrošināšanai.

Eiro ieviešanas komiteja – lai izstrādātu priekšlikumus eiro ieviešanas nodrošināšanai Valsts kases kompetences jomās un koordinētu Valsts kases struktūrvienību iesaistišanos eiro ieviešanas pasākumu realizēšanā.

Vadības komiteja – lai nodrošinātu efektīvu Valsts kases budžeta un personāla resursu vadību, Stratēģijā noteikto mērķu, kā arī prioritāro pasākumu un jauno politikas iniciatīvu realizēšanu.

Valsts kases informācijas sistēmu

izmaiņu vadības komiteja – lai nodrošinātu koordinētu Valsts kases informācijas sistēmu izmaiņu pieprasījumu izskatīšanu un realizāciju.

Kvalitātes un risku vadības komiteja

– lai veicinātu nepārtrauktu Valsts kases darbības pilnveidošanu un pakalpojumu atbilstību klientu interesēm, nodrošinot efektīvu kvalitātes, risku un informācijas drošības vadību.

Valsts kases struktūras shēma

PĀRVALDNIEKŠ

Eiropas lietu departaments
Birojs
Juridiskais departaments
Iekšējā audita departaments
Kvalitātes un risku vadības departaments
Personāla departaments
Grāmatvedības departaments
Infrastrukturāpsaimniekošanas departaments
Norēķinu centru koordinācijas departaments
Reģionālie norēķinu centri (27)
(Aizkraukle, Alūksne, Balvi, Bauska, Cēsis, Daugavpils, Dobeles, Gulbene, Jēkabpils, Jelgava, Jūrmala, Krāslava, Kuldīga, Liepāja, Limbaži, Ludza, Madona, Ogres, Preiļi, Rēzekne, Rīga, Saldus, Talsi, Tukums, Valka, Valmiera, Ventspils)

Pārvaldnieka vietnieks finanšu resursu vadības jautājumos

Finanšu resursu departaments
Finansēšanas departaments
Starptautiskās sadarbības departaments
Finanšu risku vadības departaments
Prognozēšanas un finanšu plānošanas departaments

Pārvaldnieka vietnieks valsts budžeta izpildes un uzskaites, pārskatu un norēķinu jautājumos

Pārskatu departaments
Informātikas departaments
Norēķinu departaments
Budžeta izpildes un uzraudzības departaments

1. Valsts budžeta izpilde

1.1. Valsts budžeta izpildes funkcijas raksturojums

Valsts kasei kā Finanšu ministrijas pakļautībā esošai tiešās pārvaldes iestādei saskaņā ar Likumu par budžetu un finanšu vadību ir deleģēts organizēt valsts budžeta izpildi un finanšu uzskaiti, nodrošināt asignējumu piešķiršanu un budžeta iestāžu maksājumu veikšanu gadskārtējā valsts budžeta apropriācijas ietvaros.

Realizējot valsts budžeta izpildi, Valsts kase uztur Valsts budžeta izpildes sistēmu, kurā budžeta izpildītājiem atver budžeta kontus, piešķir asignējumus saskaņā ar finansēšanas plāniem, nodrošina budžeta iestāžu maksājumus, pieņemot tos izpildei gan maksājumu dokumentu formā, gan tiešsaistes režīmā *eKasē*, uzskaita budžeta finansēto institūciju budžeta izpildes darījumus, uzraugot to atbilstību gadskārtējā valsts budžeta apropriācijai, un uzskaita valsts budžeta ieņēmumus, kā arī sniedz informāciju VID par iemaksātajiem nodokļiem un nodevām.

Nodrošinot vienotu valsts finanšu uzskaiti, Valsts kase izstrādā normatīvos aktus

par valsts un pašvaldību budžeta iestāžu grāmatvedības uzskaiti, nosakot vienotus grāmatvedības uzskaites principus un vienotu grāmatvedības kontu plānu un uz Ministru kabineta apstiprinātām klasifikācijām balstītu pārskatu sistēmu, kas ļauj iegūt informāciju par budžeta izpildi gan pēc naudas plūsmas, gan uzkrājumu grāmatvedības principiem. Valsts un pašvaldību budžeta iestāžu sniegto pārskatu apkopošana tiek nodrošināta vienotā budžeta pārskatu sistēmā, kuru izmanto ne tikai Valsts kase, bet arī Finanšu ministrija, Valsts kontrole, Latvijas Banka, CSP un citas valsts pārvaldes iestādes.

1.2. 2008.gada valsts budžeta izpildes tendences

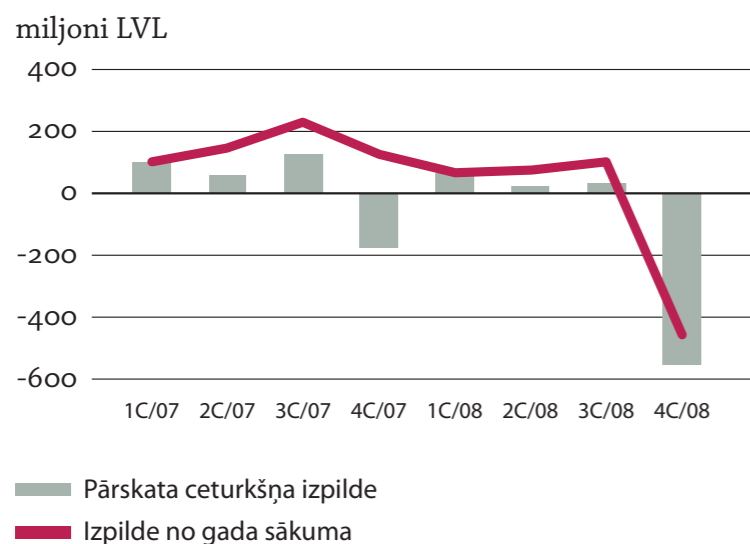
Latvijas tautsaimniecības attīstības rādītāji 2008.gadā nepārprotami liecina, ka ir īstenojusies virkne risku, kas noteiks Latvijas ekonomikas izaugsmes līmeni zem potenciāla ne tikai 2009.gadā, bet arī nākamajos gados. **Latvijas ekonomikas lejupslīdes tendences** būtiski ietekmēja valsts budžeta faktiskās izpildes rādītājus 2008.gadā, liecinot par makroekonomisko

procesu ietekmē pieaugošiem fiskāliem riskiem, kas noteica nepieciešamību veikt grozījumus gadskārtējā valsts budžeta likumā, samazinot sākotnēji plānoto valsts budžeta pārpalikumu 1% apmērā no IKP līdz 0,05% no IKP. Tomēr **ekonomikas attīstības tempu krasa palēnināšanās un valsts budžeta ieņēmumu straujš kritums 2008.gada pēdējā ceturksnī** lika valdībai nekavējoties izstrādāt virkni pasākumu valsts budžeta izdevumu samazināšanai gada nogalē, lai ierobežotu valsts budžeta finansiālā deficīta apmēru. **Valsts konsolidētā budžeta ieņēmumi 2008.gadā veidoja 4,668 mljrd. latu, izdevumi – 5,094 mljrd. latu**, bet **finansiālais deficīts** (konsolidētā budžeta finansiālā bilance, neieskaitot ziedojumus un dāvinājumus) 2008.gadā bija **426,2 milj. latu**.

1.3. 2008.gada valsts budžeta izpildes organizēšana

2008.gadā valsts budžeta izpildes nodrošināšanai Valsts kase piešķirusi **asignējumus 5573,4 milj. latu apmērā**, tajā skaitā 4267,7 milj. latu pamatbudžetam

1.attēls **Valsts konsolidētā budžeta*
finansiālā bilance 2008.gadā**

* Neieskaitot ziedojumus un dāvinājumus Avots: Valsts kase

un 1305,7 milj. latu speciālajam budžetam. Asignējumi piešķirti **644 budžeta iestādēm**, kurām kopumā **atvērti 2431 budžeta konts**, kas ir par 388 kontiem jeb 13,7% mazāk nekā 2007.gadā.

Pamatbudžeta izdevumu kontu skaits 2008.gadā, salīdzinot ar 2007.gadu, ir **samazinājies par 406 kontiem**, jo:

- 1) 2008.gadā notika vairāku valsts pārvaldes iestāžu reorganizācija un apvienošanās, galvenokārt labklājības jomā (piemēram, Valsts darba inspekcijas reorganizācija), veselības jomā (piemēram, Valsts rezervju centrālās medicīnas iekārtu bāzes reorganizācija), tieslietu jomā, tai skaitā cietumu apvienošana un likvidācija, kā arī turpinājās virsmežniecību reorganizācija un apvienošanās;
- 2) 2008.gadā samazinājās atvērto kontu skaits sakarā ar centralizētas finanšu uzskaites izveidi vairākās valsts pārvaldes iestādēs, piemēram, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisija

vairs neatvēra atsevišķus kontus reģionālajām komisijām.

Speciālā budžeta kontu skaita pieaugumu 2008.gadā ietekmēja atsevišķu kontu atvēršana valsts budžeta ilgtermiņa saistību uzskaitē.

Valsts budžeta izpildes realizēšanai 2008.gadā Valsts kase izstrādājusi Ministru kabineta 2008.gada 7.jūlija noteikumus Nr.510 **“ES politiku instrumentu vai ārvalstu finanšu palīdzības asignējumu apturēšanas, atjaunošanas vai atsaukšanas kārtība”**, kuri reglamentē kārtību, kādā Valsts kase ES politiku instrumentu atbalsta saņēmējam uz laiku aptur asignējumu projekta īstenošanai, ja savlaicīgi nav iesniegti pārskati par projekta īstenošanu. Valsts kase ir izstrādājusi arī **grozījumus Ministru kabineta 2007.gada 10.apriļa noteikumos Nr.236 “Asignējumu piešķiršanas un izpildes kārtība”**. Izstrādātie noteikumu grozījumi precizē kārtību, kādā Valsts kase budžeta finansētajām institūcijām

1.tabula **Valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu kontu skaits Valsts kasē 2007. un 2008.gadā**

Valsts budžeta ieņēmumu konti			Valsts pamatbudžeta izdevumu konti			Speciālā budžeta konti (neskaitot ziedojumu un dāvinājumu kontus)			Ziedojumu un dāvinājumu konti			Norēķinu konti, kas atvērti					
												pašvaldībām un to iestādēm			pārējām budžeta finansētām institūcijām		
2007	2008	%	2007	2008	%	2007	2008	%	2007	2008	%	2007	2008	%	2007	2008	%
289	279	-3,5	2798	2392	-14,5	21	39	85,7	287	262	-8,7	2070	1901	-8,2	1291	1518	17,6

piešķir asignējumus, pamatojoties uz apstiprinātiem finansēšanas plāniem, un nodrošina asignējumu izpildi.

1.4. Grāmatvedības uzskaitē un pārskati

Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību deleģējumu 2008.gadā Valsts kase ir izstrādājusi vairākus Ministru kabineta normatīvos aktus, kā arī sagatavojusi dažāda veida pārskatus un informāciju ārējiem lietotājiem.

Minēto normatīvo aktu sagatavošanai Valsts kase pirms to projektu izstrādes apkopoja priekšlikumus no pārskatu sagatavotājiem (ministrijām un pašvaldībām) un informācijas lietotājiem (Valsts kontroles, Latvijas Bankas, CSP) par nepieciešamajiem grozījumiem, kā arī aktīvi konsultējās ar praktizējošiem pašvaldību un ministriju grāmatvežiem par noteikumu projekto iekļaujamo normu pielietošanu, tādējādi nodrošinot pašvaldībām un ministrijām savlaicīgu informāciju par gaidāmajām pārmaiņām un informācijas apmaiņu ar Valsts kasi par iespējamajām problēmām šo normu pielietošanā un to novēršanu:

1) Ministru kabineta 2008.gada 2.decembra noteikumi Nr.999 **“Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 13.novembra**

noteikumos Nr.749 “Valsts budžeta iestāžu un pašvaldību gada pārskatu sagatavošanas kārtība””, kas pilnveido pašvaldību gada pārskatu sagatavošanas un iesniegšanas kārtību un pašvaldību finanšu analīzes iespējas. Papildināti noslējuma jautājumi, nosakot atkāpes pārskatu aizpildīšanā, sagatavojot 2008. un 2009.gada pārskatu. Atkāpes nosaka, ka pārskatos nav jāuzrāda darījumu iedalījums pa institucionālajiem sektoriem, jo nav sakārtots jautājums par budžeta iestāžu statusu un vienota reģistra izveidi, lai visā valstī viena iestāde tiktu klasificēta tikai vienā sektorā. Normatīvajā aktā noteiktas darbības par gada pārskatu sniegšanu, kas saistītas ar rajona pašvaldību reorganizāciju 2009.gadā, ar daļēji no valsts budžeta finansētu atvasinātu publisku personu gada pārskatu sniegšanu un ar pašvaldību kopīgo iestāžu gada pārskatiem;

2) Ministru kabineta 2008.gada 29.janvāra instrukcija Nr.3 **“Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes sagatavo budžeta izpildes pārskatu, naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem”** sagatavota, lai paskaidrotu, kā ministrijas un centrālās iestādes un konsolidācijā iesaistītās valsts budžeta iestādes aizpilda gada pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem,

naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par budžeta izpildi. Sniegtā informācija uzlabo pārskatu kvalitāti, veicinot lietotāju izpratni par grāmatvedības uzskaites datu uzrādīšanu pārskatos, ieņēmumu, izdevumu un finansēšanas klasifikāciju pielietojumu. Instrukcijā izvērsti paskaidroti finanšu posteņi un noteikti vienoti pamatprincipi gada pārskata par budžeta izpildi, naudas plūsmas pārskata un pārskata par darbības finansiālajiem rezultātiem aizpildīšanai;

3) Ministru kabineta 2008.gada 21.oktobra noteikumi Nr.861 **“Grozījumi Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumos Nr.313 “Noteikumi par pašvaldību mēneša pārskatu saturu, sagatavošanas un iesniegšanas kārtību”**” sagatavoti, lai mēneša pārskatus varētu iesniegt tikai elektroniski, līdz ar to samazinot papīrā iesniedzamās informācijas apjomu. Noteikumi nodrošina arī iespēju pašvaldībām mēneša pārskatus iegūt uzreiz no grāmatvedības programmām, ar elektroniskā datu apmaiņas faila formāta palīdzību importējot datus Budžeta pārskatu apkopošanas sistēmā;

4) Ministru kabineta 2008.gada 26.maija noteikumi Nr.362 **“Noteikumi par saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību”** sagatavoti,

lai noteiktu gada pārskatā uzrādāmās finanšu informācijas un budžeta izpildes informācijas formu, kā arī lai noteiktu, kādi skaidrojumi sniedzami par būtiskajām izmaiņām saimnieciskajā gadā, nodrošinot kompetentajām iesaistītajām institūcijām vienotu izpratni par informāciju, kuru iegūst no gada pārskatiem.

Valsts kase sagatavo **dienas, mēneša, ceturkšņa un gada pārskatus par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem**. Viens no nozīmīgākajiem pārskatiem ir saimnieciskā gada pārskats. 2008.gadā atbilstoši Likuma par budžetu un finanšu vadību 31.panta prasībām un struktūrai, kas noteikta Ministru kabineta 2008.gada 26.maija noteikumos Nr.362 "Noteikumi par saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību", sagatavots **"Latvijas Republikas 2007.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un pašvaldību budžetiem"** (3 sējumi, 978 lpp.), kas ir pieejams ārējiem lietotājiem Valsts kases interneta mājas lapā.

Sagatavota un sniegta atbilstoši nozīmīgāko lietotāju (EUROSTAT, ECB, starptautiskas finanšu institūcijas, kā arī Saeima, Valsts kontrole, Finanšu ministrija, Latvijas Banka, CSP) pieprasījumam **papildu informācija par valsts un pašvaldību budžeta izpildi** saimnieciskajā gadā,

pārskata ceturksnī un mēnesī un no tiešajiem datu avotiem apkopota **valsts un pašvaldību finanšu statistiskā informācija** par pārskata mēnesi, ceturksni un saimniecisko gadu.

Valsts kase regulāri konsultē valsts budžeta iestādes un pašvaldības pārskatu sagatavošanas un grāmatvedības uzskaites jautājumos, kā arī savā interneta mājas lapā publicē informāciju par metodikas jautājumiem, aktualitātēm un pakalpojumiem iestādēm un pašvaldībām.

1.5. Elektronisko pakalpojumu attīstība

Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmas ieviešana

Valsts kase turpina ieviest un paplašināt **Vienotās valsts budžeta plānošanas un informācijas sistēmu**. Šī projekta ietvaros paredzēts izveidot vienotu valsts finanšu vadības sistēmu, kas nosedz pilnu valsts budžeta vadības ciklu – no budžeta plānošanas līdz tā izpildei un izpildes uzraudzībai. Uzstādītā aparatūra nodrošinās iespēju samazināt transakciju apstrādes laiku un palielināt pakalpojumu skaitu, kas tiek sniegti, izmantojot šo sistēmu. Projektu pilnībā realizējot, tiks novērstas esošo sistēmu nepilnības, samazināsies pašlaik izmantojamo informācijas sistēmu skaits,

kā arī vienkāršosies informācijas un sistēmu pārvaldība.

2008.gadā kopīgi ar Finanšu ministriju ir realizēts budžeta plānošanas process Finanšu ministrijas pakļautības iestādēm. Finansēšanas plānu un kontu apstrādes apakšsistēmas sistēmā ir integrēta un paredzams, ka 2009.gadā vienotajā sistēmā tiks nodrošināts viss budžeta izpildes process.

Informācijas sistēma "Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskati"

Kopš 2006.gada budžeta iestāžu pārskatu iesniedzēji mēneša, ceturkšņa un gada pārskatus Valsts kasē var iesniegt un akceptēt elektroniski **informācijas sistēmā "Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskati"**, kas bāzēta uz jaunākajiem tehnoloģiju sasniegumiem un izmanto interneta vidi tiešsaistes režīmā. Lai attīstītu elektroniskos pakalpojumus un tiešsaistes (*on-line*) informācijas apmaiņu ar Valsts kases klientiem un nodrošinātu vienotu valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu un statistisko pārskatu sistēmu, 2008.gadā uzsākts jauns projekts, kas turpināsies 2009.gadā un nodrošinās vienotu valsts un pašvaldību budžeta pārskatu sistēmu un statistisko pārskatu sistēmu līdz budžeta iestāžu līmenim.

Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēma eKase

Jau piekto gadu valsts budžeta izpildē Valsts kasē izmanto **valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmu eKase**, kas paredzēta Valsts kases pakalpojumu sniegšanai internetā. Ar *eKasi* Valsts kase nodrošina attālinātu pakalpojumu pieejamību budžeta finansētām institūcijām un pašvaldībām, vienlaikus garantējot nepieciešamo informācijas drošību un konfidencialitāti. Izmantojot *eKasi*, Valsts kases klienti var:

- 1) veikt maksājumus;
- 2) pārbaudīt maksājumu rīkojumu izpildes rezultātus;
- 3) saņemt finanšu informāciju par kontu stāvokli, valsts budžeta finansēšanas plānu izpildi, kontu apgrozījuma izrakstus un kontu mēneša kopsavilkumus.

2008.gadā sadarbības līgumus par *eKases* sistēmas izmantošanu noslēguši 246 klienti un kopumā *eKases* sistēmas pakalpojumus izmanto 1757 klienti ar 5768 lietotājiem. Kopējā ar *eKasi* veiktā latu plūsmas maksājumu attiecība pret kopējo latu plūsmu ir 75%. 2008.gadā, salīdzinot ar 2007.gadu, par 13% palielinājies ar *eKases* sistēmu apstrādāto maksājumu skaits, ko veicinājis

pakalpojuma lietotāju skaita pieaugums.

Valsts kontiem piesaistītas kredītkartes

No 2007.gada 1.janvāra Valsts kase sadarbībā ar AS "Swedbank" nodrošina valsts budžeta iestādēm iespēju veikt budžeta izdevumus ar Valsts kases kontiem piesaistītajām kredītkartēm. Kredītkaršu pakalpojumi paredzēti darbinieku komandējumu, darba braucienu un saimniecisko izdevumu veikšanai. Ieviešot Valsts kases kontiem piesaistītas kredītkartes, valsts budžeta iestāžu darbiniekiem nodrošināta iespēja komandējumu laikā veikt bezskaidras naudas norēķinus, ievērojot Likuma par budžetu un finanšu vadību prasību, kas nosaka, ka valsts budžeta līdzekļu izdevumi veicami no Valsts kasē atvērtajiem kontiem. 2008.gadā līgumu par pakalpojuma izmantošanu ir noslēgušas 40 budžeta iestādes, bet kopā pakalpojumu izmanto 201 iestāde.

Maksājumu karšu ieviešana, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem

Turpinot valsts pārvaldes sniegto pakalpojumu modernizāciju, 2008.gadā Valsts kase uzsāka jaunās

politikas iniciatīvas: **nodrošināt iespēju izmantot maksājumu kartes, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par valsts budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem** īstenošanu, tādējādi izpildot vienu no Deklarācijas par I.Godmaņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību uzdevumu.

Valsts kase apzināja iespējamus risinājumus un potenciālos maksājumu veidus maksājumu karšu izmantošanai minētajos norēķinos. Pēc iespējamo risinājumu izvērtēšanas Valsts kase secināja, ka vispārpieņemtā maksājumu karšu pieņemšanas sistēma nav atbilstoša valsts budžeta norēķinu specifikai, jo nav pieļaujams, ka komisijas maksa par pakalpojuma sniegšanu tiek ieturēta no darījuma. Turklāt valsts budžeta norēķinu uzskaitē salīdzinājumā ar vispārpieņemto karšu darījumu apstrādes praksi ir svarīgi saņemt detalizētus datus par maksātāju un nodrošināt ieņēmumu uzskaiti atbilstoši ekonomiskajai klasifikācijai.

Iepriekšminētie apsvērumi radīja nepieciešamību ievērojami pilnveidot maksājumu karšu norēķinu procesu. Tāpēc Valsts kase izstrādāja pilnīgi jaunu valsts budžeta līdzekļu uzskaites specifikai atbilstošu maksājumu karšu pieņemšanas risinājumu, kurā komisijas maksas netiek ieturētas no darījuma tā veikšanas brīdī un tas paredz detalizētu informācijas ievadi par

darījumā iesaistītajām pusēm, maksājuma mērķi un nodrošinās ieņēmumu uzskaiti Valsts kasē atvērtajos kontos atbilstoši ekonomiskajai klasifikācijai.

Lai īstenotu Valsts kases izstrādāto risinājumu, 2007.gada 11.septembrī tika izsludināts atklāts konkurss “*MasterCard* un *VISA* sistēmu maksājumu karšu pieņemšana un darījumu, kas veikti ar Kartēm, apmaksā”. Savukārt, ievērojot apstākli, ka *American Express* kartes Latvijā ir tiesīga izplatīt tikai A/S “Parex banka”, Valsts kase uzsāka sarunu procedūru ar A/S “Parex banka”. Pēc minētās iepirkuma procedūras noslēgti līgumi:

- 1) 2008.gada 31.martā starp Valsts kasi un A/S “SEB banka” noslēgts līgums par POS termināļu patapinājuma nodrošināšanu un *MasterCard* un *VISA* sistēmas maksājumu karšu pieņemšanu un ar šīm kartēm veikto darījumu apmaksu;
- 2) 2008.gada 8.maijā starp Valsts kasi un A/S “Parex banka” noslēgts līgums par *American Express* maksājumu karšu pieņemšanu un ar šīm kartēm veikto darījumu apmaksu.

Valsts kase arī apzināja normatīvos aktus, kuros būtu nepieciešams veikt grozījumus, lai nodrošinātu tiesisko regulējumu izmantot maksājumu kartes, iekasējot

maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, neizmantojot kases aparātus vai kases sistēmas, un sadarbībā ar VID izstrādāja Ministru kabineta 2007.gada 18.decembra noteikumus Nr.886 “Grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 2.maija noteikumos Nr.282 “Nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektronisko ierīču un iekārtu lietošanas kārtība””.

2008.gada 20.oktobrī Valsts kase kopā ar sadarbības partneriem (A/S “SEB banka”, A/S “Parex banka” un Valsts zemes dienestu) sekmīgi uzsāka norēķinu ar maksājumu kartēm pilotprojektu Valsts zemes dienesta Lielrīgas reģionālās nodaļas Jūrmalas un Ogres birojā un, sākot ar 2008.gada 1.novembri, spēj nodrošināt maksājuma karšu pieņemšanas pakalpojuma sniegšanu visām iestādēm, uz kurām attiecas Ministru kabineta 2008.gada 14.oktobra protokollēmuma (protokols Nr.74 1.§) uzdevums (lai privātpersonām būtu vienlīdzīgas iespējas visās budžeta iestādēs kā norēķinu līdzekli izmantot maksājumu kartes, Ministru kabinets pieņēma lēmumu noteikt 2009.gada 31.decembri par galīgo termiņu pakalpojuma ieviešanai budžeta iestādēs, kuras iekasē valsts budžeta maksājumus un maksu par valsts budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem). Līdz ar to jau samērā drīz privātpersonas, norēķinoties par valsts budžeta maksājumiem vai valsts budžeta

iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, varēs izmantot *VISA*, *VISA Electron*, *MasterCard*, *Maestro*, *American Express* maksājumu kartes. Tas nodrošinās ērtākus un lētākus norēķinus, nemaksājot papildu komisijas maksu par naudas pārvedumu un samazina birokrātisko slogu pakalpojuma samaksas apliecināšanai, jo norēķinus varēs veikt tieši iestādēs. Saglabāta arī iespēja par valsts budžeta maksājumiem un valsts budžeta iestāžu maksas pakalpojumiem norēķināties līdzšinējā kārtībā.

Maksājumu datu apmaiņa, izmantojot tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu

Valsts kase, pilnveidojot un attīstot klientu apkalpošanas kvalitāti, 2008.gadā kā alternatīvu *eKasei* ir izstrādājusi drošu **tiešsaistes datu apmaiņas sistēmu**, kas padara efektīvāku valsts pārvaldes funkciju īstenošanu valsts finanšu vadības jomā, nodrošinot maksājumu datu informācijas apmaiņu. Tiešsaistes datu apmaiņas sistēmas darbības principi ir balstīti uz savstarpēji saistītām datu bāzēm un nodrošina automātisku saņemto maksājumu datu pieprasīšanu un nodošanu klientam XML formātā ik pēc noteikta laika intervāla. Lai atvieglotu iestāžu sistēmas saskarnes izstrādi un samazinātu izstrādes izmaksas, datu apmaiņas formātam ir izmantots Latvijas Komerčbanku asociācijas Finansiālu datu apmaiņas

vienotais standarts *FIDAVista 1.01*, kurš ir papildināts ar budžeta izpildes uzskaiti nepieciešamajiem papildu laukiem.

Izmantojot šo sistēmu, tiek nodrošināta operatīvāka informācijas apmaiņa, samazinot informācijas apmaiņā iesaistītos cilvēkresursus un nodrošinot iespēju datu tālākai automātiskai apstrādei, kas būtiski samazina varbūtējos riskus informācijas apstrādes procesā.

Valsts kase minēto pakalpojumu kā efektīvu risinājumu piedāvā iestādēm, kurām nepieciešams operatīvi saņemt maksājumu datu informāciju, lai veiktu kontroles un uzskaites funkcijas par Valsts kases kontos saņemtajiem maksājumiem.

2008.gada 8.augustā Valsts kase un VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija" noslēdza pirmo līgumu par datu apmaiņu tiešsaistes režīmā un 30.septembrī veiksmīgi uzsāka datu apmaiņu tiešsaistes režīmā.

Sagatavošanās dalībai Latvijas Bankas Elektroniskajā klīringa sistēmā norēķiniem eiro no 01.01.2008.

No 2008.gada 2.janvāra **Valsts kase ir uzsākusi izmantot eiro maksājumu saņemšanai Latvijas Bankas Elektronisko klīringa sistēmu**

neliela apjoma eiro maksājumiem, kas dod iespēju, atsakoties no ārvalstu korespondentbanku pakalpojumiem eiro maksājumu veikšanai, samazināt maksājuma izpildes laiku un ar to saistītās izmaksas.

Latvijas Bankas Elektronisko klīringa sistēma ir Latvijā vienīgā klīringa (neto) sistēma, kas nodrošina liela skaita klientu kredīta pārvedumu veikšanu starp Latvijas bankām. Elektroniskās klīringa sistēmas maksājumu apstrādes process ir pilnībā automatizēts un tajā tiek pieņemti un apstrādāti tikai elektroniskie dokumenti. Elektroniskās klīringa sistēmas darbu nodrošina Latvijas Banka.

Lai sekmīgi uzsāktu darbu Latvijas Bankas Elektroniskajā klīringa sistēmā neliela apjoma eiro maksājumiem, Valsts kase veica visus nepieciešamos pasākumus juridisko dokumentu sagatavošanai un parakstīšanai un turpina iekšējo informācijas sistēmu pielāgošanu automātiskas maksājumu apstrādes nodrošināšanai.

Izmantojot Latvijas Bankas Elektronisko klīringa sistēmu neliela apjoma eiro maksājumiem, pēc iekšējo informācijas sistēmu pielāgošanas Valsts kasei būs iespēja klientu neliela apjoma maksājumus eiro valūtā starp Valsts kasi un Latvijas bankām izpildīt vienas darba dienas laikā.

1.6. Valsts kases norēķinu centru sniegto pakalpojumu attīstības koncepcija

Ņemot vērā, ka ar 2009.gada 1.jūniju valstī tiks īstenota administratīvi teritoriālā reforma – mainīsies administratīvi teritoriālais iedalījums –, un secinājumu, ka Valsts kases reģionālo norēķinu centru galvenie klienti ir pašvaldības un to iestādes, jau 2007.gadā Valsts kase uzsāka priekšizpēti, kā šis process ietekmēs Valsts kases reģionālo norēķinu centru turpmāko darbību un sniegtos pakalpojumus. Izveidotā darba grupa izvērtēja norēķinu centru funkcijas, ar norēķinu centru personāla attīstības iespējām saistītos jautājumus, informācijas drošības prasību ievērošanu, pienākumu sadali starp darbiniekiem, norēķinu centru lomu Valsts kases funkciju realizācijas ietvaros, kā arī klientu apkalpošanas procesa atbilstību Valsts kases kvalitātes vadības sistēmas dokumentos noteiktajai kārtībai.

2008.gadā Valsts kase veica norēķinu centru darbības skaitlisko rādītāju (uzturēšanas izmaksas, klientu skaits, maksājumu skaits, t.sk. valūtas maksājumi, skaidras naudas izmaksu čeki, *eKases* maksājumi, pašvaldību skaits) datu papildu analīzi, salīdzinot rezultātus ar attiecīgajiem 2007.gada rādītājiem. Ņemot vērā analīzes rezultātus un izvērtējot pakalpojumu attīstības

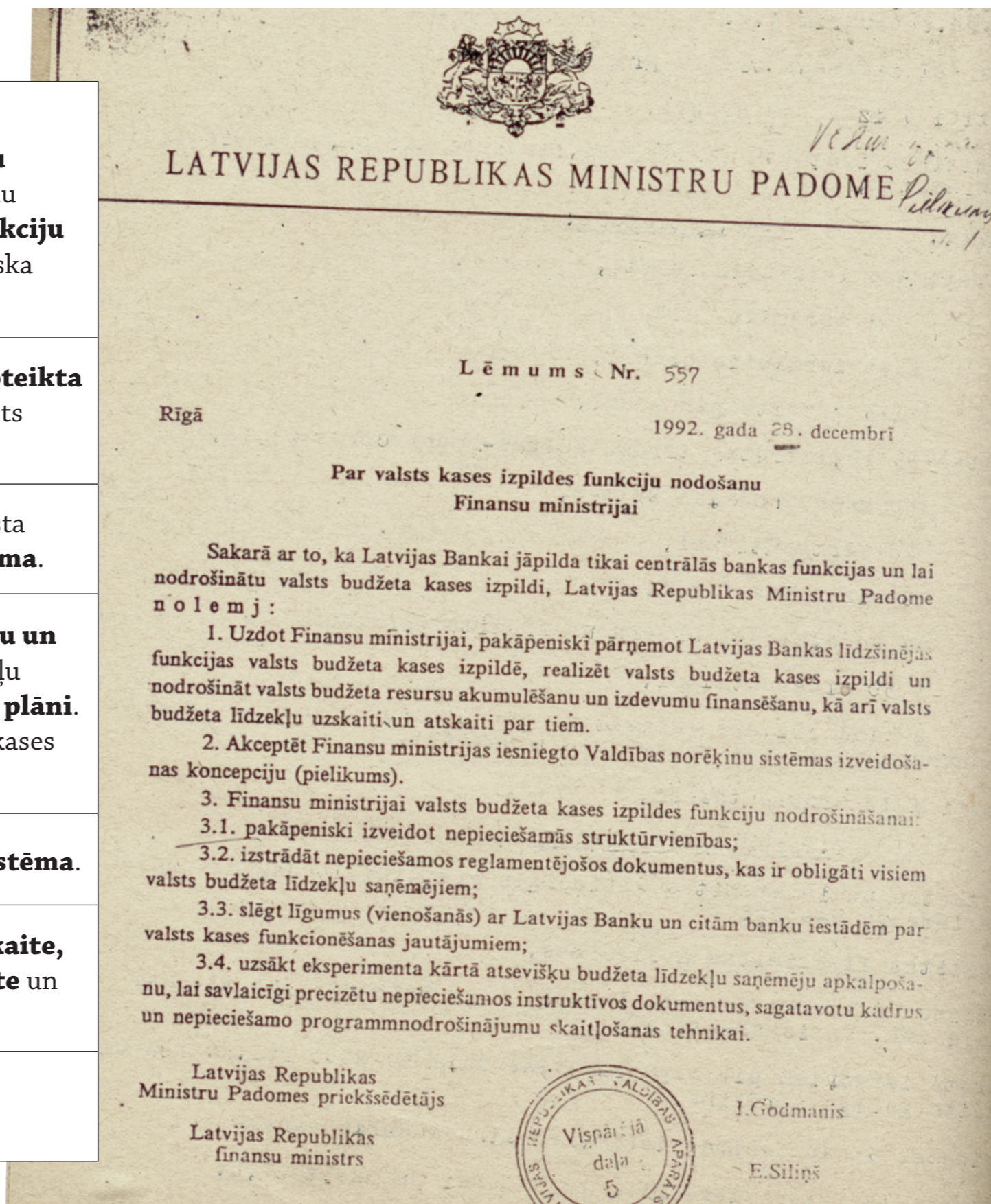
iespējas atbilstoši Stratēģijai, Valsts kase uzsāka norēķinu centru reorganizāciju, kuru plānots pabeigt 2009.gadā. Paralēli Valsts kase izstrādās norēķinu centru attīstības modeļus, ievērojot Stratēģijā noteikto uzdevumu izpildi: pakāpeniski palielināt norēķinu centru klientu apkalpošanu tiešsaistes (*on-line*) režīmā, piedāvājot iespēju saņemt mūsdienīgus finanšu pakalpojumus un par norēķinu centra darbinieku primāro funkciju nosakot konsultatīvo pakalpojumu sniegšanu klientiem.

1.7. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti valsts budžeta izpildes vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada

Pēc Latvijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošanas un pirmā neatkarīgas valsts budžeta apstiprināšanas 1990.gadā valsts budžeta kases vadības un izpildes funkcijas, kas saistītas ar budžeta resursu akumulēšanu un budžetā paredzēto izdevumu finansēšanu (budžeta kontu rīkošanu), kā arī ar valsts budžeta līdzekļu uzskaiti, tika uzticētas 1990.gada 2. martā izveidotajai Latvijas Bankai. 1993.gadā līdz ar mūsdienīgas Valsts kases izveidi tika uzsākta pakāpeniska valsts budžeta kases funkciju izpildes pārņemšana no Latvijas Bankas. Kopš šī brīža valsts budžeta izpildi un finanšu uzskaiti organizē Valsts kase.

2.tabula **Nozīmīgākie fakti valsts budžeta izpildes vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada**

1993	Valsts kases departamenta izveidošana Finanšu ministrijā. Valsts kases norēķinu centru izveidošana Rīgā un Latvijas rajonu pilsētās. Valsts budžeta kases izpildes funkciju un valsts budžeta iestāžu kontu pakāpeniska pārņemšana no Latvijas Bankas .
1994	Likumā par budžetu un finanšu vadību noteikta valsts budžeta izpildes kārtība un Valsts kases loma budžeta izpildē.
1994	Izdevumu kontrole saskaņā ar tāmi, ieviesta ekonomiskās klasifikācijas kodu sistēma .
1995	Uzsākta valsts pamatbudžeta ieņēmumu un sociālā apdrošināšanas budžeta līdzekļu uzskaite . Ieviesti iestāžu finansēšanas plāni . Izstrādāta un ieviesta virsgrāmata Valsts kases norēķinu centros.
1995	Ieviesta valsts budžeta informācijas sistēma .
1996	Uzsākta speciālā budžeta līdzekļu uzskaite, iedzīvotāju ienākuma nodokļa uzskaite un sadale pašvaldībām.
1997	Ieviesta jaudīgāka valsts budžeta informācijas sistēma .

1998	Uzsākta informācijas ievadišana Valsts kases Virsgrāmatā .
1999	Valsts kases vienotā konta ieviešana Latvijas Bankā.
1999	Ieviesta Valsts budžeta informācijas sistēma Valsts kases norēķinu centros.
1999-2001	Veikta pāreja uz bezskaidras naudas norēķiniem .
2000	Uzsākta valsts budžeta finansētu institūciju ilgtermiņa saistību reģistrācija .
2000	Ieviesta valūtas norēķinu uzskaitē .
2000	Ministriju un centrālās valsts iestādes uzsākušas to pārziņā esošo uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) finanšu pārskatu iesniegšanu Valsts kasē.
2000	Noteikta valsts (pašvaldību) budžeta iestāžu un pašvaldību budžetu grāmatvedības uzskaites kārtība . Norēķinu centros uzsākta valūtas kontu apkalpošana, pašvaldību budžeta pārskatu pieņemšana, informācijas apmaiņa ar iestādēm elektroniskā veidā.
2001	Pilnveidota kontu klasifikācija. Sākta ikdienas naudas līdzekļu sadale un pārskaitīšana no iedzīvotāju ienākuma nodokļa valsts speciālajā veselības aprūpes budžetā.
2001	Valsts budžeta pārskatu apkopošanas sistēmas ieviešana .
2002	Noteikta valsts budžeta uzskaites grāmatvedības politika .
2003	Valsts budžeta grāmatvedības uzskaites pāreja uz uzkrājumu principu .

2004	Veikta pāreja uz IBAN kontiem.
2004	Valsts budžeta elektronisko norēķinu sistēmas eKase ieviešana.
2004	Valsts un pašvaldību budžetu pārskatu apkopošanas sistēmas ieviešana.
2005	VSAA pabalstus un pensijas maksājumus veikšana , izmantojot <i>eKasi</i> . Uzsākta pakāpeniska pāreja uz norēķinu centru klientu apkalpošanu tiešsaistes režīmā.
2005	Apstiprinātas Valsts kases tiesības izmantot SWIFT sistēmu – nodrošināta standartizēta un droša starpbanku finanšu ziņojumu pārraide, izmantojot telekomunikāciju tīklu.
2006	Informācijas sistēmas “Valsts budžeta un pašvaldību budžeta pārskati” ieviešana , izmantojot interneta vidi tiešsaistes režīmā mēneša, ceturkšņa un gada pārskatu elektroniskai iesniegšanai un akceptēšanai.
2006-2008	Uzsākta Finanšu ministrijas un Valsts kases projekta “Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmas ieviešana” izstrāde.
2006-2007	Ieviestas Valsts kases kontiem piesaistītās kredītkartes.
2007	Uzsākta darbība Eiropas Vienotajā automatizētajā reālā laika bruto norēķinu sistēmā TARGET2.
2008	Maksājumu karšu pieņemšana , iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem.
2008 un turpmāk	e-pakalpojumu turpmākas attīstības pilnveidošana

2.Valsts parāda vadība

2.1.Valsts parāda vadības funkcijas raksturojums

Saskaņā ar 2006.gada 9.janvāra Finanšu ministrijas rīkojumu Nr.19 "Par pilnvarojumu Valsts kasei" Valsts kase veic valsts parāda un uz laiku brīvo valsts budžeta līdzekļu vadību, darījumus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem, kā arī citus darījumus valsts parāda vadības ietvaros, un organizē valsts budžeta aizdevumu un galvojumu izsniegšanu un uzraudzību.

Gadskārtējais valsts budžeta likums nosaka maksimālo pieļaujamo neatmaksātā valsts parāda apmēru uz gada beigām, savukārt valsts parāda portfeļa un aizņēmumu vadības mērķus, pamatprincipus un uzdevumus valsts parāda vadības ietvaros vidējā termiņā nosaka **Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija**, kuru apstiprina finanšu ministrs.

Saskaņā ar Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju valsts parāda portfeļa vadība ir piesardzīga un orientēta uz finanšu risku ierobežošanu un novēršanu, pieļaujot Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikto atvasināto finanšu instrumentu

izmantošanu vienīgi finanšu risku vadības nodrošināšanai. Savukārt valsts aizņēmumu vadības pieeja ir orientēta uz aizņemšanās iespēju, likviditātes un izdevīgu aizņēmumu nosacījumu nodrošināšanu.

Valsts aizņēmumu apjomu, valsts parāda līmeni un attiecīgi izmaksas, kas jānovirza parāda saistību izpildei, ietekmē kopējās finansēšanas nepieciešamības apjoms, kuru veido valsts budžeta finansiālā bilance, valsts budžeta aizdevumu izsniegšanai nepieciešamais finansējums, valsts parāda saistību dzēšamais apjoms, kā arī valsts budžeta cikla un saistību savlaicīgas izpildes nodrošināšanai noteikto likviditātes prasību izpildei nepieciešamais finansējums. Kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai kārtējā gadā plānotos pasākumus un finansēšanai piemērotāko finanšu instrumentu izvēli nosaka ikgadējs **valstiskās aizņemšanās plāns vidējam termiņam**, kuru, ņemot vērā Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktās vadlīnijas, izstrādā Valsts kase un apstiprina finanšu ministrs, pirms apstiprināšanas saskaņojot viedokļus ar Latvijas Banku.

Valsts parāda vadības ietvaros Valsts kase organizē trīs lielāko starptautisko reitinga aģentūru – "Fitch Ratings", "Standard &

Poor`s" un "Moody`s Investors Service", kā arī Japānas reitingu aģentūras "R&I" analītiķu vizītes Latvijā, tādējādi nodrošinot iespēju investoriem regulāri saņemt jaunāko informāciju par Latviju, analizēt aģentūras viedokli par Latvijas attīstības tendencēm un iespējamajiem riskiem. Balstoties uz pieejamo informāciju, investori novērtē iespējas veikt investīcijas Latvijā (t.sk. valsts emitētajos vērtspapīros). Līdz ar to kreditreitingu valstij ir būtisks faktors finanšu līdzekļu pieejamībai, kā arī tas atspoguļojas aizņemto resursu cenā. Reitinga aģentūras ne tikai katru gadu pārskata Latvijas Republikas kreditreitingu un tā nākotnes novērtējumu, bet piešķir arī reitingu konkrētam valsts emitētajam vērtspapīram. Šobrīd Latvijas kreditreitingu ilgtermiņa saistībām ārvalstu valūtā ir Baa1 ("Moody`s Investors Service") BBB- (Standard&Poor`s un Fitch Ratings) un BBB+ ("R&I") ar negatīvu nākotnes vērtējumu (outlook) no visām reitinga aģentūrām. Lai arī pārskata periodā veikti vairāki valsts kreditreitinga samazinājumi, Latvija saglabā investīciju kategorijas kreditreitingu no visām reitingu aģentūrām. Ņemot vērā reitinga aģentūru aktīvo darbību 2008.gadā, Valsts kase pilnveidojusi komunikāciju ar iesaistītajām institūcijām: pirms vizītēm informējot par nepieciešamo dalību tajās

un sniedzot plašāku informāciju par reitingu aģentūrām aktuāliem jautājumiem un Latvijas vājam pusēm, kas minētas iepriekšējos reitinga aģentūru ziņojumos.

Valsts kase piedalās valsts vārdā sniegto galvojumu procesā, izskatot un izvērtējot ar valsts vārdā sniegto galvojumu izsniegšanu saistītos riskus, kā arī organizējot galvojuma līgumu parakstīšanu, t.i., piedalās galvojuma līgumu projektu, galvojuma apkalpošanas līgumu un galvojuma nodrošinājuma līgumu projektu sagatavošanā. Pēc galvojumu līgumu noslēgšanas Valsts kase kārtos valsts vārdā sniegto galvojumu saistību uzskaiti. Pieļaujamais valsts vārdā sniegto galvojumu apmērs un projekta īstenotājus nosaka gadskārtējais valsts budžeta likums.

2.2. Valsts parāda vadības stratēģija

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija nosaka Valsts kases darbību vidējā termiņā, veicot valsts parāda vadību saskaņā ar ekonomikas attīstības tendencēm, kā arī analizējot situāciju Latvijas un pasaules finanšu tirgū. Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteikti valsts parāda vadības mērķi un uzdevumi.

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija nodala parāda portfela vadību no aizņēmumu vadības. Valsts parāda portfela

vadības mērķis ir pārvaldīt valsts parāda portfela finanšu riskus, un šī mērķa sasniegšanai noteikti vairāki parāda portfela struktūras rādītāji:

- 1) latu parāda īpatsvars;
- 2) dzēšanas profils;
- 3) fiksētās procentu likmes īpatsvars;
- 4) procentu likmju vidējais svērtais fiksētais periods;
- 5) valūtu kompozīcija tīrajam valūtu parādam.

Valsts aizņēmumu vadības mērķis ir nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus un to likviditāti valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai, kā arī aizņēmumu darījumu veikšanu ar labvēlīgiem nosacījumiem. Šī mērķa sasniegšanai izvirzīti vairāki pamatprincipi:

- 1) nodrošināt pastāvīgu finanšu resursu piesaistīšanas iespēju;
- 2) nodrošināt ikdienas minimālo finanšu resursu likviditātes rezervi;
- 3) katru aizņēmumu darījumu veikt profesionāli;

- 4) veicināt iekšējā finanšu tirgus attīstību;
- 5) veicot aizņēmumu darījumus, ievērot arī valsts parāda portfela vadības pamatprincipus;
- 6) veidot Latvijas kā “aizņēmējas” tēlu vislabākajā nozīmē.

2008.gada 22.aprīlī finanšu ministrs apstiprināja precizēto Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju, kurā veiktas *duration* rādītāja pieļaujamo vērtību intervāla izmaiņas, kā arī aktualizēts fiksēto likmju īpatsvara rādītājs parāda portfeli, atceļot tā augšējo robežu un tādējādi nodrošinot elastīgāku pieeju parāda procentu likmju struktūras vadībai nākotnē.

Globālās finanšu krīzes un Latvijas tautsaimniecības attīstības negatīvo tendenču ietekmē daudzu Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktu mērķu, uzdevumu un pamatprincipu ievērošana 2008.gada beigās kļuva apgrūtināta, lai arī vidējam termiņam atbilstoša.

2009.gada februārī finanšu ministrs apstiprināja Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas papildinājumu, kurš sniedz detalizētākas vadlīnijas valsts parāda vadībai pašreizējos apstākļos.

2.3. Valsts parāda vadības pārskats

Katru gadu Valsts kase sagatavo analitisku Valsts parāda vadības pārskatu par kārtējo gadu, lai Valsts kases klientiem, finanšu tirgus dalībniekiem, t.sk. Valsts kases esošajiem un potenciālajiem sadarbības partneriem un valsts vērtspapīru investoriem nodrošinātu informāciju par valsts parāda vadības aktualitātēm, rezultativajiem rādītājiem un nākotnes tendencēm. Valsts parāda vadības pārskats tiek nosūtīts arī citiem pēc funkcijām līdzvērtīgiem valsts parāda vadības funkciju īstenotājiem ES (parāda vadības birojiem) un vairākām Latvijas Republikas vēstniecībām ārvalstīs. Šāda informācijas pasniegšanas forma par aktuālāko Latvijas valsts parāda vadībā no sadarbības partneru (t.sk. banku) puses novērtēta pozitīvi.

2.4. Valsts parāda izmaiņas 2008.gadā

Saskaņā ar operatīvajiem datiem valsts budžeta izpildē 2008.gadā gadskārtējā valsts budžeta likuma grozījumos plānotā valsts budžeta finansiālā pārpalikuma vietā bija izveidojies finansiālais deficīts (-426,2) milj. latu jeb **~(-2,75%)** apmērā **no plānotā IKP**.

2008.gadā, veicot finanšu resursu piesaistīšanas pasākumus valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts (centrālās valdības) parāda pārfinansēšanai, valsts budžeta izpildes cikla un saistību izpildei nepieciešamās likvīdo naudas līdzekļu rezerves nodrošināšanai, kā arī finanšu sektora stabilizācijai saskaņā ar valdības lēmumiem **ievērojamā apjomā tika veikti aizņēmumi gan iekšējā, gan ārējā finanšu tirgū**.

No **valsts iekšējā aizņēmuma instrumentiem** 2008.gada finansēšanas nepieciešamības segšanai izmantotas īstermiņa valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmju emisijas ar dzēšanas termiņu trīs, seši un 12 mēneši, kā arī vidēja termiņa obligāciju emisijas ar dzēšanas termiņu pieci gadi un ilgtermiņa obligāciju emisijas ar dzēšanas termiņu 11 gadi papildinājums. **No vērtspapīru emisijām 2008.gadā iekšējā finanšu tirgū piesaistīto resursu apjoms ir 986,4 milj. latu**, kā arī septembrī un

novembrī likviditātes nodrošināšanai **izmantoti īstermiņa aizņēmumi no komercbankām 91,3 milj. latu** apmērā.

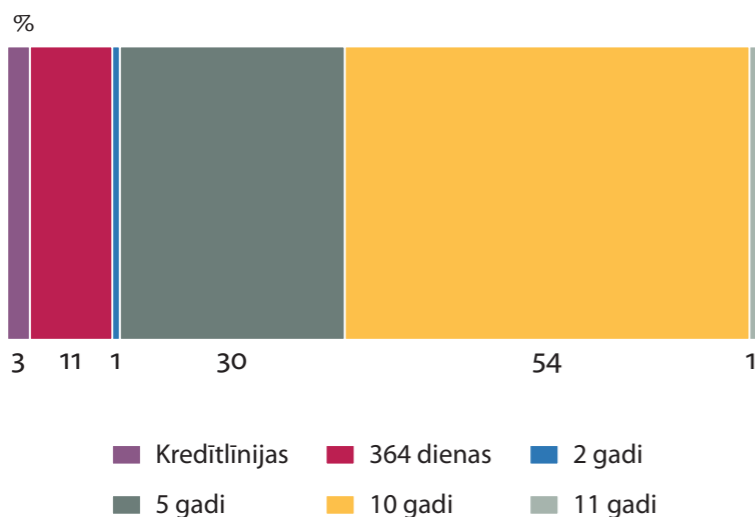
Ārējā finanšu tirgū 2008.gadā veiktais **aizņemšanās apjoms sasniedza 803,6 milj. latu**. Lielākais no šiem aizņēmumiem ir **SVF finansiālā atbalsta pirmā daļa 417,0 milj. latu** apmērā, **eiroobligāciju emisija 281,1 milj. latu** apmērā ar dzēšanas termiņu 10 gadi, kā arī **EIB aizdevuma daļas izmantošana 105,4 milj. latu** apmērā 2007.-

2013.gada programmēšanas perioda ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu līdzfinansēšanai.

Ņemot vērā 2008.gadā veikto aizņemšanos un parāda saistību atmaksu, 2008.gadā **centrālās valdības parāds** ir palielinājies par 1 608,2 milj. latu un saskaņā ar operatīvajiem datiem 2008.gada beigās sasniedza **2 640,1 milj. latu** nominālvērtībā **jeb 17,3% no plānotā IKP**.

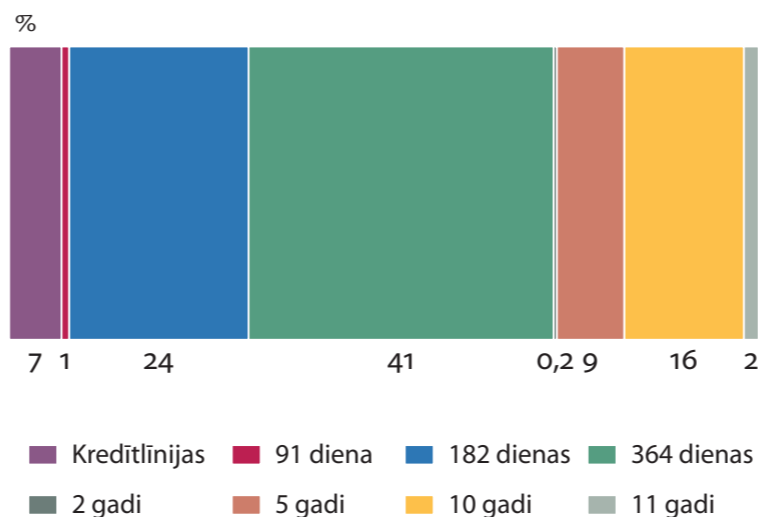
Ņemot vērā Latvijas ekonomikas stabilizēšanai un izaugsmes atjaunošanai vidējā termiņā pieejamā starptautiskā finansiālā atbalsta apjomu, prognozēts, ka centrālās valdības parāda līmenis vidējā termiņā pārsniegs 40% no IKP (sk. 4.attēlu).

2.attēls **Valsts iekšējais parāds 2007.gada 31.decembrī**

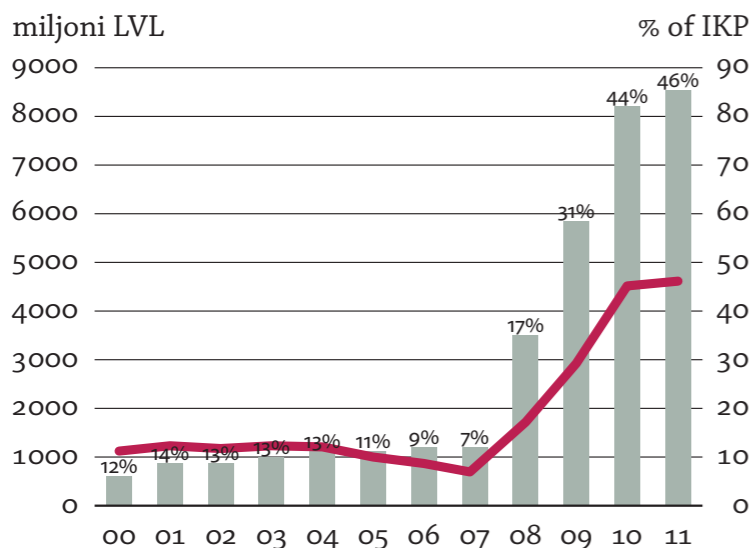
Avots: Valsts kase

3.attēls **Valsts iekšējais parāds 2008.gada 31.decembrī**

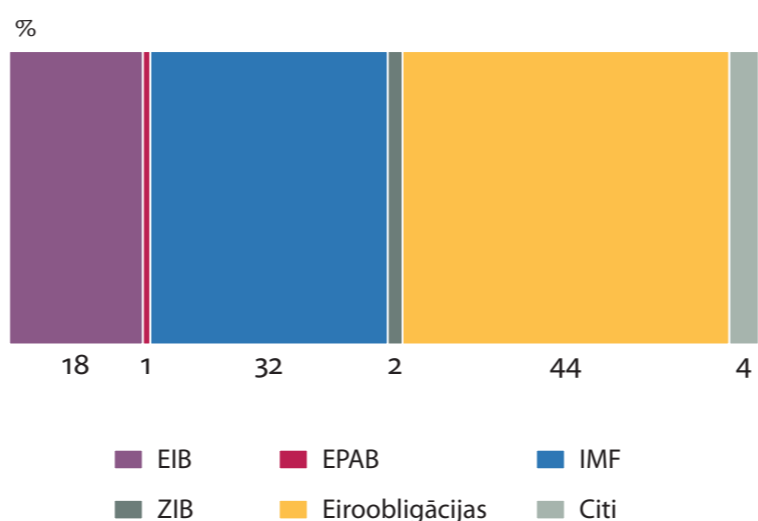
Avots: Valsts kase

4.attēls **Centrālās valdības parāds (nominālvērtībā) 2000. līdz 2011. gadā**

Avots: Valsts kase

5.attēls **Valsts ārējais parāds 2008.gada 31.decembrī sadalījumā pa aizdevējiem**

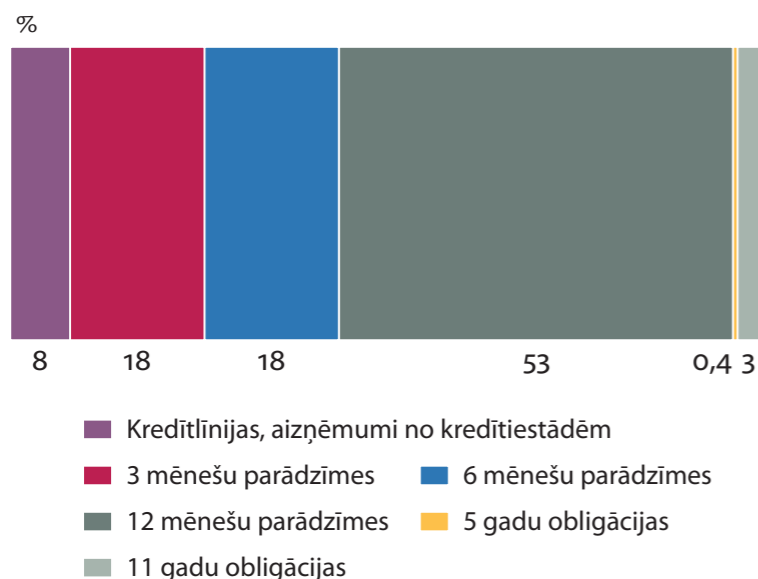
Avots: Valsts kase

2.5. Valsts iekšējais parāds

Valsts iekšējais parāds pēc nomināla 2008.gada 31.decembrī bija **1379,66 milj. latu**, no kuriem **76%** veido latu parāds (iekšējā aizņēmuma vērtspapīri) un **24%** – eiro parāds (iekšējā aizņēmuma vērtspapīri eiro valūtā un kredītlīnijas). 2008.gadā bija novērojams **iekšējā parāda palielinājums par 982,92 milj. latu**. Iekšējā parāda palielinājums galvenokārt saistīts ar nepieciešamību nodrošināt finansējumu atbalstam A/S “Parex banka” saskaņā ar valdības lēmumiem.

Ņemot vērā pieaugošo valsts budžeta finansēšanas nepieciešamību, kā arī lai novērstu tirgus dalībnieku spriedzi par ieguldījumu drošību, **Valsts kase 2008. gadā būtiski palielinājusi sākotnējās izvietošanas apjomus iekšējās valsts vērtspapīru izsolēs: 2007.gadā ar iekšējiem valsts vērtspapīriem piesaistīto resursu apjoms** bija 97,5 milj. latu, bet 2008.gadā – **986,4 milj. latu**, no kura gandrīz puse – vērtspapīri **471,6 milj. latu** apjomā emitēti valsts pārņemtās A/S “Parex banka” likviditātes nodrošināšanai.

6.attēls 2008.gadā veiktie iekšējie aizņēmumi

Avots: Valsts kase

2.6. Valsts ārējais parāds

Valsts ārējais (valūtu) parāds pēc nomināla 2008.gada 31.decembrī bija **1260,41 milj. latu.**

2008.gada valsts ārējais (valūtu) parāds palielinājies par 625,31 milj. latu. Ārējā parāda palielinājums galvenokārt saistīts ar to, ka 2008.gada martā tika veikta eiroobligāciju emisija 400 milj. eiro apmērā, novembrī tika saņemts pirmais avansa maksājums no EIB 150 milj. eiro apmērā (līgums ar EIB par 500 milj. eiro aizdevuma līgumu Latvijai tika parakstīts 2008.gada 30.oktobrī), kā arī gada noslēgumā saņemta SVF aizdevuma pirmās daļa 589,57 milj. eiro apmērā.

2.7. Valsts aizņēmumu vadība

Iekšējie aizņēmumi

2008.gadā būtiski mainījies apgrozībā esošo valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru veidu procentuālais īpatsvars iekšējā parādā.

2008.gadā darījumi galvenokārt tika veikti ar valsts parādzīmēm, kuru apjoms pieauga par 189,5 milj. latu trīs mēnešu parādzīmēm, par 161,2 milj. latu sešu mēnešu parādzīmēm un par 518,8 milj. latu 12 mēnešu parādzīmēm. Mazāk darījumi tika veikti ar obligācijām, kuru apjoms apgrozībā palielinājās par 35 milj. latu.

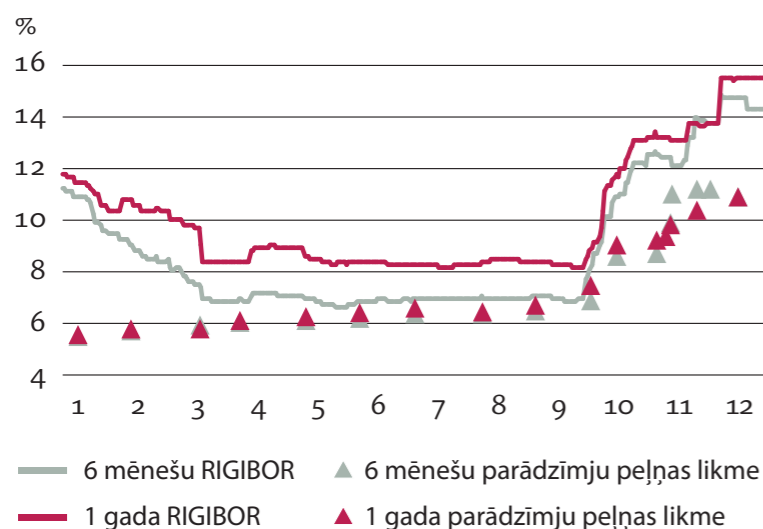
3.tabula 2007. un 2008.gadā emitētie Valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīri

Vērtspapīru veids	2007.gads (milj.Ls)	2008.gads (milj.Ls)	Starpība (+/-) milj. Latu
3 mēnešu parādzīmes	0,00	189.513 ¹²	+189,5
6 mēnešu parādzīmes	16,46	190,7	+174,2
12 mēnešu parādzīmes	45,309	571,1	+525,8
2 gadu obligācijas	2,218	0,00	-2,218
5 gadu obligācijas	31,41	4,68	-26,73
11 gadu obligācijas	2,120	30,35	+28,23
Kopā	97,517	986,4	

Avots: Valsts kase

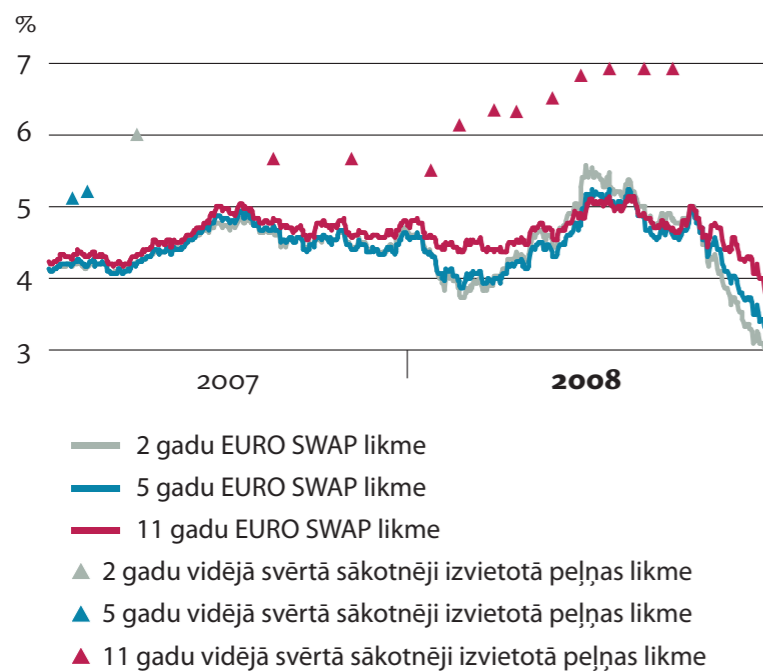
12 13.11.2008. tiešajā pārdošanā emitētās parādzīmes ar ISIN seši mēneši, bet dzēšanas termiņu trīs mēneši.

7.attēls **Sešu un 12 mēnešu parādzīmju peļņas likmes un sešu un 12 mēnešu RIGIBID likmes**

Avots: Valsts kase

8.attēls **Divu, piecu un vienpadsmit gadu obligāciju peļņas likmes un divu, piecu un 11 gadu eiro SWAP likmes**

Avots: Valsts kase

Galvenokārt nestabilās situācijas vietējā naudas tirgū, kā arī latu likviditātes trūkuma dēļ **valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru izsolēs aktivitāte bija salīdzinoši zema un likmes sasniedza ļoti augstus līmeņus, īpaši gada beigās.** Lai veiktu aizņēmumus ar iespējami izdevīgākiem nosacījumiem, 2008.gadā Valsts kase turpināja vienlaicīgi rīkot vairāku termiņu vērtspapīru izsoles, tādējādi nodrošinot tirgus dalībniekiem iespēju izvēlēties vairāk interesējošo ieguldījumu termiņu. Papildus **pirmo reizi tika īstenota valsts vērtspapīru sākotnējā izvietošana ar tiešās pārdošanas metodi**, kā arī tika emitētas iekšējās parādzīmes eiro valūtā.

2008.gada piecu un 11 gadu obligāciju izsolēs vidējās svērtās ienesīguma likmes tika fiksētas no 98,1 bāzes punkta (11 gadu obligācijām) līdz 224 bāzes punktiem (piecu gadu obligācijām) virs atbilstošā termiņa eiro SWAP likmēm.

Eiro un latu likmju lielā starpība izskaidrojama ar makroekonomisko rādītāju negatīvu attīstību un nenoteiktību par eiro ieviešanu. Savukārt starpība starp divu un 11 gadu obligāciju uzcenojumiem radās tādēļ, ka 11 gadi ir termiņš, kurā investoriem vajadzētu rēķināties ar sagaidāmo latu un eiro likmju konvergenci, kas, paredzams, atsāksies, tuvojoties eiro

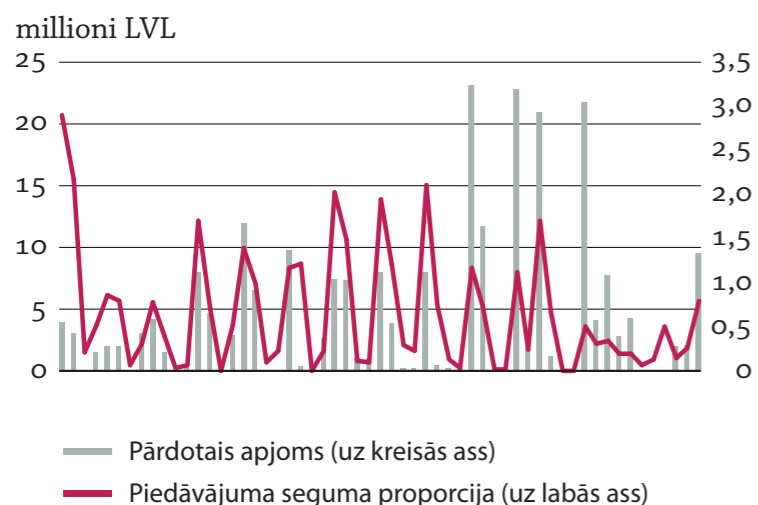
valūtas reālajam ieviešanas termiņam, kā arī uzlabojoties makroekonomiskajiem rādītājiem.

2008.gada **konkurējošajās izsolēs lielākais pieprasījums bija pēc valsts parādzīmēm.** Šī tendence skaidrojama ar faktu, ka finanšu tirgū, ņemot vērā ekonomikas lejupslīdi, palielinājās neskaidrība par tirgus nākotnes attīstības prognozēm, tādēļ tirgus dalībnieki izvairījās iegādāties ilgtermiņa vērtspapīrus, cerot uz tirgus situācijas stabilizēšanos nākotnē un procentu likmju pieaugumu. Arī Valsts kase nepiedāvāja augstas procentu likmes ilgtermiņa vērtspapīriem, tādējādi samazinot parāda apkalpošanas izmaksas nākotnē un orientējoties uz īstermiņa un vidēja termiņa vērtspapīru emisiju, gaidot finanšu tirgus stabilizāciju.

Ārējie aizņēmumi

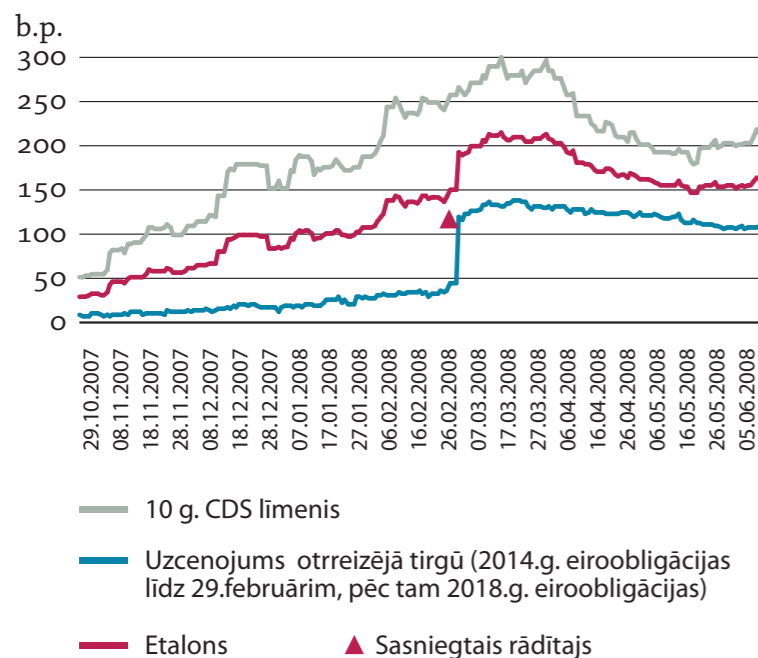
2008.gada valdības aizņemšanās plāns paredzēja aizņēmumus gan starptautiskajā finanšu un kapitāla tirgū, emitējot eiroobligācijas un veicot aizņēmumus, gan valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisijas. 29.februārī tika **veikta eiroobligāciju emisija**, veiksmīgi piesaistot resursus **400 milj. eiro apmērā.** Aizņemšanās nodrošināja 2004.gadā emitēto eiroobligāciju 200 milj. eiro apmērā dzēšanu.

9.attēls **Valsts vērtspapīru sākotnējās tirdzniecības aktivitāte 2008.gada konkurējošās daudz cenu izsolēs**

Avots: Valsts kase

10.attēls **Eiroobligāciju emisijā sasniegtais rādītājs un Latvijas 10 gadu CDS un otrreizējās tirdzniecības rādītāji**

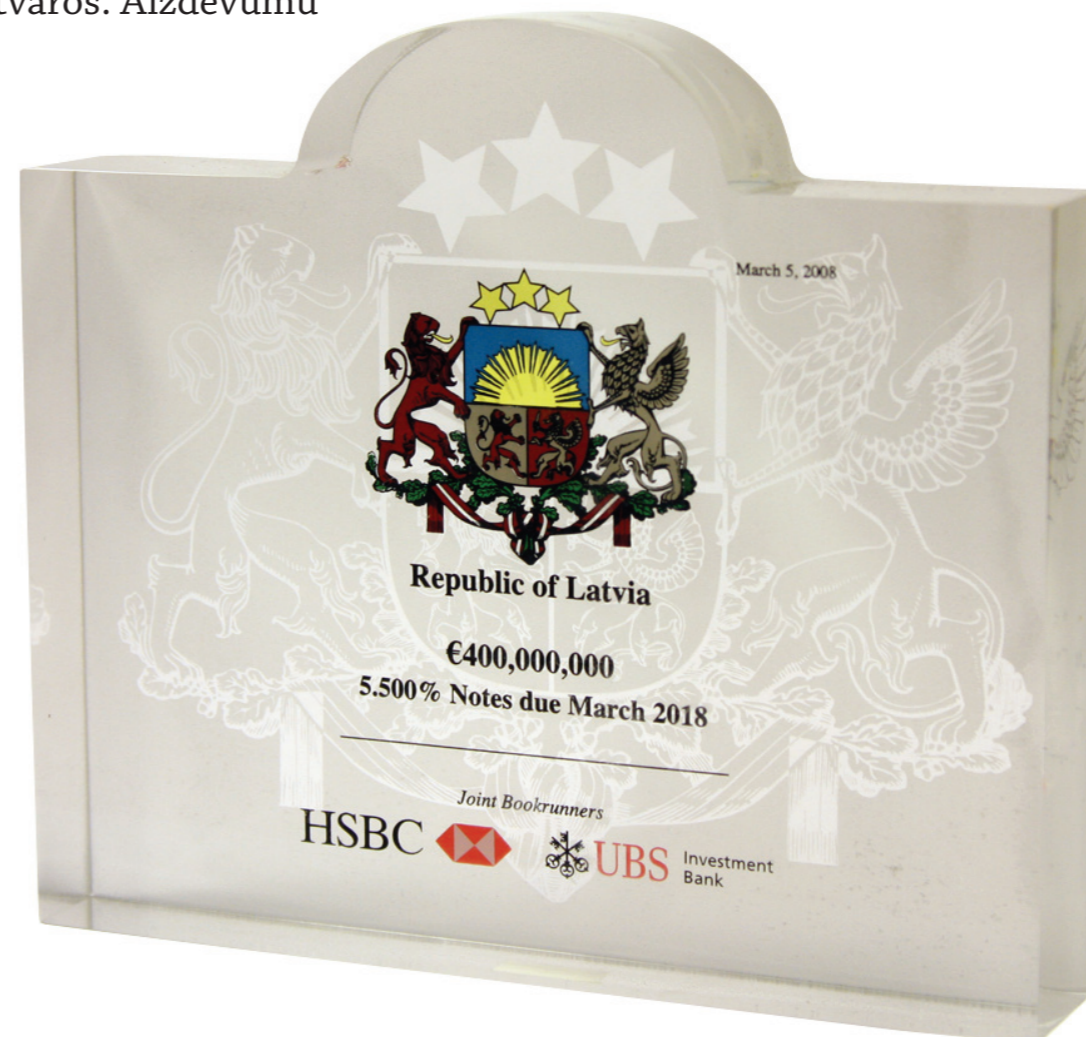

Avots: Valsts kase

Eiroobligāciju uzcenojums tika fiksēts 120 bāzes punkti virs atbilstošā termiņa eiro SWAP likmes, kas vērtējams kā labs rādītājs, ņemot vērā Latvijas makroekonomiskos rādītājus. Turklāt emisijas uzcenojums bija vairāk nekā divas reizes zemāks par atbilstošā termiņa Latvijas CDS uzcenojuma līmeni (līdz pat 250 bāzes punktiem).

2008.gada 30.oktobrī finanšu ministrs Latvijas Republikas vārdā parakstīja **ligumu ar EIB par aizdevumu Latvijai 500 milj. eiro** apmērā. Tādējādi realizēts galvenais no 2008. gada pasākumiem kopējā līdzekļu piesaistīšanas plāna ietvaros. Aizdevumu

paredzēts izmantot ES struktūfonda un Kohēzijas fonda projektu līdzfinansēšanai 2007.–2013.gada plānošanas periodā un tas tiks izmantots jomās, kas īpaši svarīgas Latvijas attīstībai: projektiem uzņēmējdarbības veicināšanai, īpaši inovāciju veicināšanai, finanšu līdzekļi būs pieejami arī nodarbinātības attīstībai – augstākās izglītības, tālākizglītības un mūžizglītības veicināšanai, investīcijām infrastruktūras attīstībai – transporta sistēmas, informācijas tehnoloģiju, kā arī videi draudzīgu energoresursu attīstībai būs pieejami būtiski finanšu resursi.

Aizņēmums no Eiropas Komisijas, SVF un citu valstu valdībām

Saskaņā ar valdības 8.novembrī pieņemto lēmumu par atbalsta sniegšanu Latvijas finanšu sektora stabilizācijai, **papildu finanšu līdzekļi bija nepieciešami A/S “Parex banka” likviditātes nodrošināšanai, kas būtiski samazināja Valsts kases likviditātes rezerves pozīciju.** Arī valsts budžeta faktiskā izpilde, strauji sarūkot ekonomikas izaugsmes tempiem, potenciāli liek rēķināties ar finansēšanas nepieciešamības pieaugumu arī nākamajos gados. Līdz ar to, lai nodrošinātu finanšu resursu pieejamību potenciāli lielākā apjomā, tika pieņemts lēmums par sarunu uzsākšanu ar Eiropas

Komisiju un SVF, kā arī citu valstu valdībām par Latvijai nepieciešamo atbalstu, lai stabilizētu makroekonomisko un finanšu situāciju valstī.

2008.gada 19.decembrī Latvijas valdība panāca **vienošanos par SVF, Eiropas Komisijas, Pasaules Bankas, ERAB un vairāku ES dalībvalstu finansiālā atbalsta sniegšanu Latvijai 7,5 mljrd. eiro (5,27 mljrd. latu) apmērā. Tostarp SVF aizdevums būs 1,7 mljrd. eiro (1,2 mljrd. latu) apmērā, Eiropas Komisijas – 3,1 mljrd. eiro (2,2 mljrd. latu), bet Pasaules Bankas – 400 milj. eiro (281 milj. latu) apmērā. Aizdevumu līdz 1,9 mljrd. eiro (1,3 mljrd. latu) Latvijai sniegs Zviedrija, Dānija,**

Somija, Norvēģija un Igaunija. Šim atbalstam pievienosies arī citas ES valstis – Čehija un Polija, kopā sniedzot aizdevumu 300 milj. eiro (210 milj. latu) apmērā. Paredzams, ka ERAB nodrošinās aizdevumu līdz 100 milj. eiro (70 milj. latu).

2008.gada 29. decembrī **Latvija ir saņēmusi pirmo SVF aizdevuma daļu – 589,57 milj eiro** apmērā.

2.8. Valsts parāda portfeļa vadība

Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas izpildes novērtēšanai faktiskie parāda portfeļa struktūras rādītāji 2008.gada 31.decembrī ir salīdzināti ar parāda

4.tabula **Valsts parāda struktūras rādītāju atbilstība Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktajiem valsts parāda portfeļa struktūras rādītājiem**

Rādītāji	uz 31.12.2007		uz 31.12.2008		Stratēģija	
Latu parāda īpatsvars	37%		40%		≥ 25% ¹³	
Dzēšanas profils (%)	< 1 gadu 22%	< 3 gadiem 30%	< 1 gadu 38,8%	< 3 gadiem 52,0%	< 1 gadu < 25%	< 3 gadiem < 50%
Fiksēto likmju īpatsvars	60,2%		40,2%		≥ 60%	
Procentu likmju vidējais svērtais fiksetais periods gados	3,38		2,39		3,35 (+/- 0,35)	
Valūtu kompozīcija tirajam valūtu parādam	EUR 99,82%		EUR 99,6%		EUR 100% (+/- 5%)	

Avots: Valsts kase

13 Ja pusgada laikā Valsts kases rīkotajās valsts iekšējā aizņēmuma vidēja un ilgtermiņa vērtspapīru sākotnējās izvietojšanas izsolēs piedāvāto vidējo svērto ienesīguma likmju uzcenojums ir mazāks par 100 bāzes punktiem virs aizņēmšanās iespēju EUR valūta līmeņa, minimālais latu parāda īpatsvars ne vēlāk kā viena gada laikā ir jānodrošina vismaz 35% līmenī.

portfeļa struktūras rādītājiem 2007.gada 31.decembrī un stratēģijā noteiktajiem parāda portfeļa struktūras rādītājiem (sk. 4.tabulu).

2008.gadā Valsts kase līdz pat oktobrim (ieskaitot) veiksmīgi realizēja finanšu ministra apstiprināto Latvijas Valsts parāda vadības stratēģiju, nepieciešamības gadījumā pielietojot atvasinātos finanšu instrumentus, lai ievērotu stratēģijā noteiktos parāda portfeļa rādītājus. Tomēr novembrī, lai nodrošinātu valsts īpašumā pārņemtās AS "Parex banka" likviditāti, tika ievērojami palielināti iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisiju apjomi (būtiski pieauga valsts parāds) – novembrī un decembrī notika emisijas 710,17 milj. latu apmērā. Nemot vērā vispārējo finanšu tirgus vājo likviditāti, vienīgā iespēja bija veikt trīs un sešu mēnešu parādzīmju emisijas, kas savukārt būtiski palielināja stratēģijā noteikto viena un trīs gadu dzēšanas profila rādītāju, kā arī samazināja fiksēto procentu likmju īpatsvara rādītāju un procentu likmju vidējā svērtā fiksētā perioda (*duration*) rādītāju zem pieļaujamās robežas.

Normālos finanšu tirgus un Latvijas valsts kredītriska novērtējuma apstākļos adekvāta atmaksas profila ievērošanai Valsts kase būtu izvēlējusies ilgāka termiņa iekšējā vai ārējā aizņēmuma vērtspapīru emisiju. Turpretim, lai nepieļautu atkāpi no fiksēto

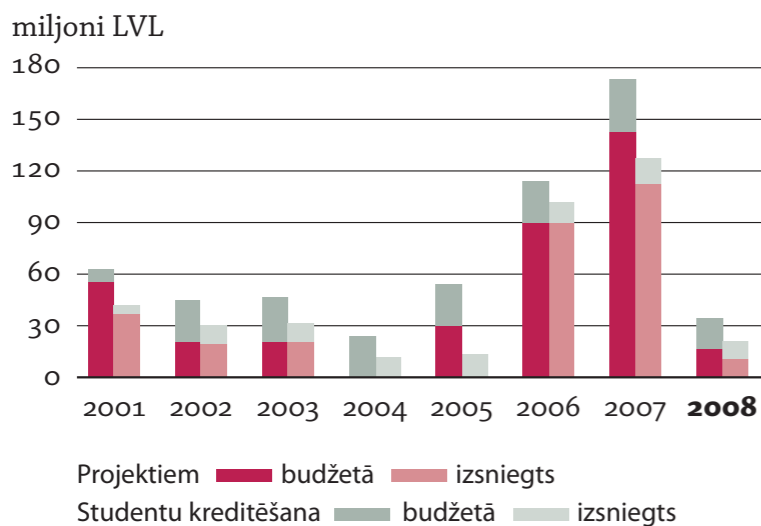
procentu likmju minimālās robežas, tiktu slēgti procentu likmju mijmaiņas darījumi, kas dod iespēju pēc nepieciešamības mainīt fiksēto procentu likmju īpatsvaru parāda portfelī.

Tomēr pēc 2008.gada novembrī un decembrī veikto iekšējā aizņēmuma vērtspapīru daļējas pārfinansēšanas, kuru plānots veikt no SVF līdzekļiem līdz 2009.gada 31.martam, viena gada un trīs gadu dzēšanas profila rādītājus iecerēts samazināt līdz Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktajām robežām, bet pēc paredzētā aizņēmuma saņemšanas no Eiropas Komisijas, kuram procentu maksājumi nav mainīgi līdz aizņēmuma atmaksai, būtiski palielināsies fiksēto procentu likmju īpatsvars portfelī, kā arī *duration* rādītājs, palielinot tos līdz pašreiz noteiktajām Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktajām robežām. Paredzams, ka līdz 2009.gada 30.jūnijam valsts parāda struktūras rādītāji – viena un trīs gadu dzēšanas profila rādītāji, fiksēto procentu likmju īpatsvara rādītājs un procentu likmju vidējā svērtā fiksētā perioda rādītājs tiks ievērots un atradīsies Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktajos ietvaros. 2009.gada februārī finanšu ministrs apstiprināja Latvijas valsts parāda vadības stratēģijas papildinājumu, kurš sniedz detalizētākas vadlīnijas valsts parāda vadībai šibrīža apstākļos, kad globālās finanšu

krīzes un Latvijas tautsaimniecības negatīvo attīstības tendenču ietekmē daudzu Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijā noteiktu mērķu, uzdevumu un pamatprincipu ievērošana ir kļuvusi apgrūtināta, lai arī vidējam termiņam atbilstoša.

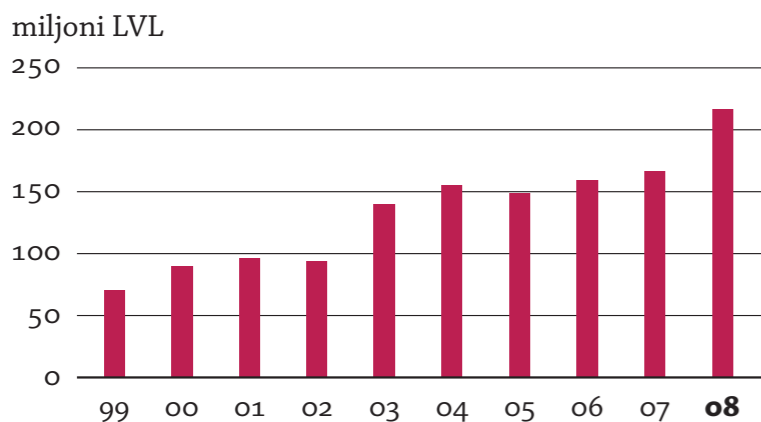
Turpinot uzsākto parāda portfeļa analīzes pilnveidošanu, 2008.gadā Valsts kase ir **paplašinājusi procentu likmju simulācijas modeļu klāstu ar Nelsona-Zigela (*Nelson-Siegel*) modeli**, kas palīdzēs precīzāk noteikt gaidāmos parāda procentu maksājumus, ņemot vērā pilnveidotās procentu likmju simulāciju iespējas, un **pilnveidojusi *Cost-at-risk* modeli**, kura praktiskā izmantošana ļāvusi detalizēti analizēt izvirzītos aizņemšanās scenārijus un to iespējamo ietekmi uz parāda portfeļa rādītājiem. Ar izstrādātā modeļa palīdzību ir iespējams precīzāk prognozēt valsts parāda apkalpošanas maksājumus vidējam termiņam. 2008.gada sākumā Valsts kase izmantoja *Cost-at-risk* modeli, lai izvērtētu Latvijas valsts parāda portfeļa struktūras rādītājus, un secināja, ka nepieciešams palielināt Latvijas valsts parāda vadības stratēģijā noteikto *duration* rādītāju no 3,25 (pieļaujamā novirze +/- 0,25) gadiem uz 3,35 (pieļaujamā novirze +/- 0,35) gadiem, kā arī aktualizēja fiksēto likmju īpatsvara rādītāju parāda portfelī, atceļot tā augšējo robežu (70%). *Cost-at-risk* modelis izmantots Resursu

11.attēls **Valsts izsniegtie galvojumi 2001.-2008.gadā**

Avots: Valsts kase

12.attēls **Valsts galvoto aizdevumu atlikums**

Avots: Valsts kase

piesaistīšanas plāna 2008.-2010.gadam aizņemšanās scenāriju simulāciju ietvaros, sniedzot papildu informāciju lēmuma pieņemšanai par atbilstošāko no tiem.

Lai paplašinātu pielietojamo finanšu instrumentu klāstu centrālās valdības parāda vadības un naudas līdzekļu vadības ietvaros, Valsts kase pabeidza tehniskā nodrošinājuma izstrādi opciju darījumu pielietošanai nākotnē un **Delta** modeļa izmantošanai opciju darījumu cenu svārstību ierobežošanai.

2.9. Valsts sniegtie galvojumi

Likuma par budžetu un finanšu vadību 37.pants nosaka, ka tikai finanšu ministram ir tiesības valsts vārdā gadskārtējā valsts budžeta likuma ietvaros sniegt galvojumus, kas uzliek saistības valsts līdzekļiem Valsts investīciju programmas projektu un komercdarbības atbalsta programmu īstenošanai, kā arī studiju un studējošo kreditēšanai. Galvojumus sniedz saskaņā ar 2005.gada 12.jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr.513 "Galvojumu sniegšanas un uzraudzības kārtība".

Gadskārtējā valsts budžeta likumā bija paredzēti galvojumi Latvijas Olimpiskās komitejas projektiem sporta būvju celtniecībai un rekonstrukcijai par kopējo

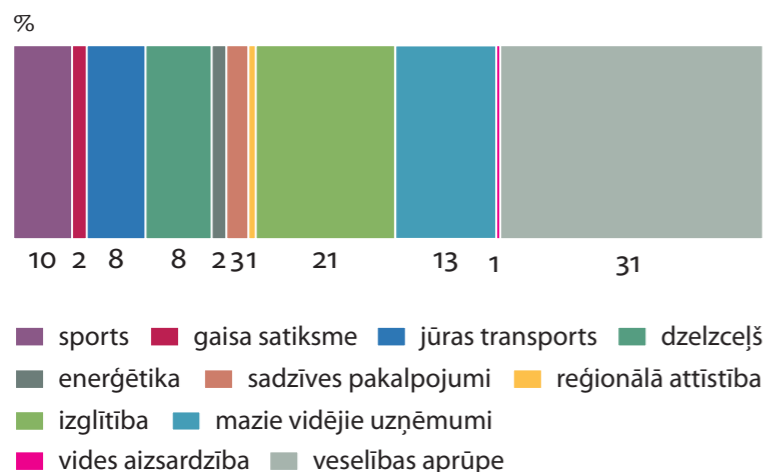
summu 21,30 milj. latu, kā arī galvojums EIB kredītu izsniegšanas projektu līdzfinansēšanai Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna reģiona valstīs un Aizjūras zemēs un teritorijās 0,99 milj. latu apmērā, kā arī studentu un studējošo kreditēšanai – 23,8 milj. latu apmērā. Valsts galvojumi studentu un studējošo kreditēšanai izsniegti 16,0 milj. latu apmērā. Valsts galvojumu Latvijas Olimpiskajai komitejai Lietišķo sporta veidu centra "Kleisti" attīstības projekta īstenošanai neizsniedza, savukārt valsts galvojumu EIB plānots izsniegt 2009.gadā.

2008.gada beigās **valsts galvoto aizdevumu atlikums veidoja 208,316 milj. latu** (sk. 12.attēlu).

Valsts galvotie aizdevumi izsniegti dažādu nozaru atbalstam. No izsniegto galvojumu apjoma 33% ir veselības aprūpei, 14% mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšanai, 22% izglītībai, 8% dzelzceļa transportam. Pēdējos gados ir pieaudzis valsts atbalsts veselības aprūpes iestādēm, tāpēc galvojumu apjoms, kas izsniegts veselības aprūpes iestādēm ir vislielākais.

Lielākā daļa valsts galvoto aizdevumu saņemti no ārvalstu aizdevējiem, kas veido 71% no izsniegto galvojumu summas. Atlikušos 29% aizdevuši iekšzemes aizdevēji. Lielākā aizdevēja valsts galvotiem

13.attēls **Valsts galvoto aizdevumu izlietojums pa nozarēm**

Avots: Valsts kase

kreditētiem ir DEPHA banka (finansē veselības aprūpes programmu no 2006. gada), savukārt no iekšzemes aizdevējiem lielākais apjoms ir A/S “Parex banka” – 4,8% no kopējā aizdevumu apjoma.

2009.gadā budžetā ir plānots sniegt valsts galvojumus par kopējo summu 229,33 milj. latu. No tiem 29,6 milj. latu paredzēts studiju un studējošo kreditēšanai, 16,69 milj. latu piecu Latvijas Olimpiskās komitejas projektu atbalstam, Latvijas Hipotēku un zemes bankas uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanas atbalsts programmas īstenošanai 71,0 milj. latu apmērā un A/S “Liepājas Metalurģs” ražotņu modernizācijas turpināšanai 112,0 milj. latu apmērā.

2.10. Publiskās-privātās partnerības veicināšana

Valsts kase ir provizoriski definējusi savu **potenciālo lomu PPP projektu sagatavošanas, izvērtēšanas, finansēšanas, ieviešanas un uzraudzības mehānismā**, kas vērsta uz valsts un pašvaldību realizējamo PPP projektu finanšu vadības funkcijas nodrošināšanu.

Lai gan kopumā Latvijā valda uzskats, ka PPP projektu īstenošanai nav nepieciešami budžeta līdzekļi un ka šādu projektu īstenošana kopumā neietekmē valsts parāda un deficīta līmeni, jo tiek piesaistīti privātā sektora līdzekļi, Valsts kase, piedaloties vairākās publiskās diskusijās un konferencēs, ir centusies vērst gan privātā, gan arī publiskā sektora pārstāvju uzmanību uz to, ka PPP projektu ietekme uz budžeta deficītu un parādu, neatkarīgi no tā, ka parasti šādu projektu finansēšanai tiek piesaistīti privātā sektora finanšu līdzekļi, nav tik viennozīmīga.

Lai izvairītos no situācijas, kad ar PPP projektu līgumu noslēgšanu valsts vai pašvaldība uzņemas neattaisnotas ilgtermiņa saistības un gūst nevēlamu ietekmi uz parāda rādītājiem, Valsts kases pārstāvji 2008.gadā aktīvi piedalījās PPP likumprojekta izstrādē. Izstrādātā PPP likumprojekta redakcija rada priekšnosacījumus, lai ieviestu mehānismu, ar kura palīdzību tiktu adekvāti izvērtēta potenciālā projekta ietekme uz budžeta deficītu un valsts parādu. Minētā mehānisma izveidošana ļautu nodrošināt efektīvu, kvalitatīvu un valsts budžeta iespējām atbilstošu projektu virzību un īstenošanu.

3. Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadība

3.1. Naudas līdzekļu vadība

Finanšu ministra apstiprinātā **Valsts kases naudas līdzekļu vadības stratēģija** nosaka Valsts kases mērķus, uzdevumus, pamatprincipus un atbildību, veicot savlaicīgu un efektīvu tās pārvaldībā esošo naudas līdzekļu vadību, ievērojot likviditātes prasības un ierobežojot finanšu riskus.

Valsts kase uz laiku brīvo naudas līdzekļu vadības ietvaros organizē finanšu resursu izvietojumu sadarbībā gan ar vietējiem, gan ārvalstu darījumu partneriem. Lai nodrošinātu valsts budžeta naudas līdzekļu pārvaldīšanu, Valsts kase papildus resursu izvietojumam terminnoguldījumos veikusi ieguldījumus arī fiksēta ienākuma parāda vērtspapīros. Lai pārvaldītu ar šiem darījumiem saistīto finanšu risku, darījumi tiek veikti, ievērojot sadarbības limitus, kurus nosaka katram Valsts kases darījumu partnerim atkarībā no konkrētā finanšu instrumenta veida. Fiksēta ienākuma parāda vērtspapīru portfela vadībai papildus tiek attīstīts finanšu risku vadības ietvars, kurā ietilpst vairāki starptautiskajā praksē pieņemti vērtspapīru portfela vadības instrumenti un paņēmieni.

2008.gadā Valsts kase apstiprināja **Value-at-Risk** limitu noteikšanas metodoloģiju un izstrādāja šo limitu iekšējās noteikšanas un pārraudzīšanas sistēmu. **Value-at-Risk** modelis ļauj ierobežot tirgojamā vērtspapīru portfela tirgus cenu svārstību risku. Savukārt pats tirgojamais vērtspapīru portfelis sniedz iespēju iegādāties vērtspapīrus no daudz garāka emitentu saraksta, jo pērkamo vērtspapīru atmaksas termiņi vairs nav jāaskaņo ar valsts budžeta naudas plūsmām. Tādējādi ir arī lielākas iespējas ieguldījumus pārvirzīt no depozītiem komercbankās uz ieguldījumiem augsta reitinga valdību vērtspapīros. Minētās priekšrocības ļauj uzlabot naudas līdzekļu ieguldīšanas efektivitāti un samazināt kopējo ieguldījumu portfela kredītrisku.

Tomēr, ņemot vērā sarežģīto likviditātes situāciju gadā beigās, Valsts kase pieņēmusi lēmumu apturēt tirdzniecības portfela ieviešanu.

3.2. Valsts aizdevumu izsniegšana un apkalpošana

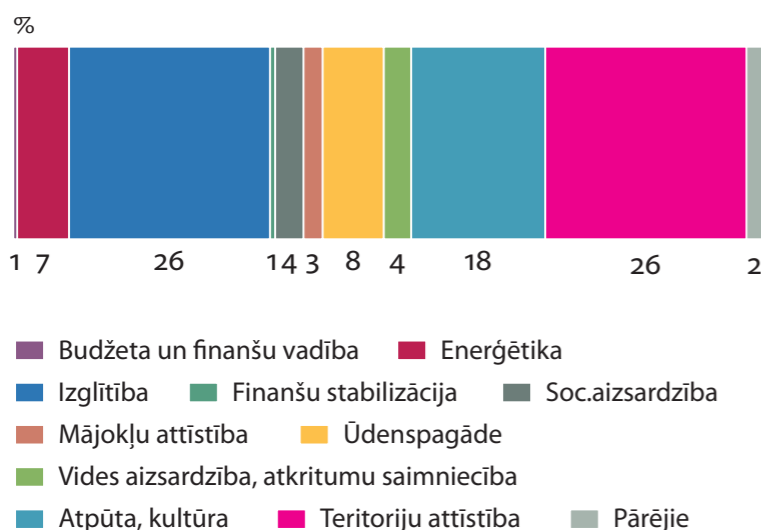
Valsts aizdevumu izsniegšanas procesu regulē Likums par budžetu un finanšu vadību, gadskārtējais valsts budžeta likums, kā arī 2007.gada 19.jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr.395 "Valsts aizdevumu izsniegšanas un apkalpošanas kārtība".

Saskaņā ar gadskārtējo valsts budžeta likumu valsts budžeta aizdevumu kopējais palielinājums 2008.gadā bija noteikts **174,0 milj. latu** apmērā, t.sk. pašvaldību aizņēmēju kopējais palielinājums noteikts 147,5 milj. latu apmērā.

2008.gadā **izsniegto valsts aizdevumu apjoms sasniedza 148,9 milj. latus**. Pārskata gadā saglabājusies iepriekšējo gadu tendence un apjoma ziņā vislielāko valsts aizdevumu daļu joprojām saņēmušas pašvaldības (98% no kopējā izsniegto aizdevumu apmēra) autonomo funkciju realizācijai, ES fondu līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai u.c. mērķiem. Atlikušo valsts izsniegto aizdevumu daļu 2% apmērā saņēmušas kapitālsabiedrības.

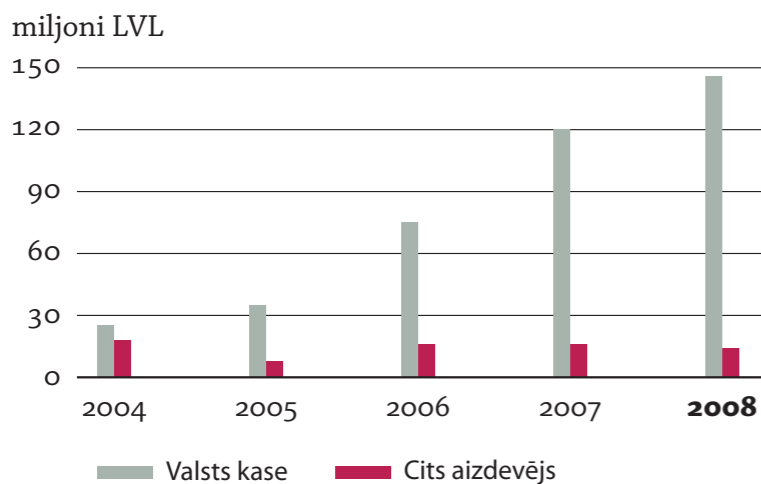
Pašvaldības no cita aizdevēja var saņemt aizdevumu tikai ar finanšu ministra atļauju

14.attēls **2008.gadā izsniegtie valsts aizdevumi pašvaldībām pa mērķiem**

Avots: Valsts kase

15.attēls **Pašvaldībām izmaksātie aizdevumi laika posmā no 2004. līdz 2008.gadam**

Avots: Valsts kase

un ja cita aizdevēja aizdevuma nosacījumi ir izdevīgāki nekā Valsts kases piedāvātie. 2008.gadā pašvaldības no kopējā saņemto aizdevumu apjoma (gan no Valsts kases, gan cita aizdevēja) tieši **no Valsts kases saņēmušas aizdevumus 92%** apmērā. **Pašvaldību kopējais parāds** 2008.gada 31.decembrī bija **480 454 tūkst. latu**, t.sk. pašvaldību parādsaistību apmērs Valsts kasei veidoja 354 505 tūkst. latu.

2007.gada 19.jūnija Ministru kabineta noteikumos Nr.395 iekļautā valsts aizdevuma procentu likmes noteikšanas kārtība nodrošināja, ka Valsts kase varēja piedāvāt elastīgākus un tirgus situācijai atbilstošākus aizdevuma nosacījumus. 2008.gadā **aizdevumiem**, kas izsniegti **latos, piemērojamās ilgtermiņa procentu likmes svārstījās no 5,481% līdz 7,500% gadā**, savukārt **īstermiņa – no 5,915% līdz 10,357% gadā**.

2009.gadā valsts aizdevumus plānots izsniegt pašvaldībām tikai ES līdzfinansēto projektu īstenošanai, kā arī kapitālsabiedrībām, kurās valsts vai pašvaldību daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopsummā pārsniedz 50%, un vairāku pašvaldību veidotām kapitālsabiedrībām, kurās pašvaldību daļa pamatkapitālā kopsummā pārsniedz 65%, kā arī tiem zinātniskajiem institūtiem un augstskolām, kam ir noteikts atvasinātas publiskas personas statuss. 2009.gadā

plānots veikt arī atbilstošus grozījumus normatīvajos aktos, kas reglamentē valsts aizdevumu izsniegšanas procesu, strikti definējot, kādiem mērķiem var tikt izmantoti valsts aizdevumi, kā arī noteikt citus ierobežojumus valsts aizdevumu izsniegšanas sfērā, kas skar valsts aizdevumu maksimālo termiņu, nodrošinājumu, valsts aizdevumu atmaksas termiņus atbilstoši izmantošanas mērķiem u.c.

3.3. Likviditātes vadība

Likviditātes vadības **mērķis** ir savlaicīgi un pilnā apmērā **nodrošināt naudas līdzekļu finansiālo saistību izpildei**. Lai realizētu kvalitatīvu likviditātes vadību, Valsts kase nosaka naudas līdzekļu **likviditātes nodrošināšanas prasības** un **likviditātes prasību izpildes kārtību**.

Likviditātes nodrošināšanas prasību ievērošanai Valsts kase veic šādas darbības:

- 1) uzrauga likvīdo naudas līdzekļu nodrošinājumu, kā arī likviditātes limitu un likvīdo naudas līdzekļu rezerves apjoma ievērošanu;
- 2) savlaicīgi apzina situācijas, kuras var pasliktināt naudas līdzekļu likviditāti un radīt maksājumu vai likviditātes krīzi;

3) izvietoj uz laiku brīvos naudas līdzekļus tā, lai uzturētu pietiekamu likvīdo naudas līdzekļu apjomu, kas nodrošinātu likvīdo naudas līdzekļu rezerves un likviditātes limitu izpildi attiecīgajā periodā.

Valsts kase, veicot finanšu resursu vadību ikdienā, ievēro noteiktās likviditātes nodrošināšanas prasības, tādējādi mazinot maksājumu vai likviditātes krīzes iestāšanās risku.

2008.gadā, pamatojoties uz finansēšanas nepieciešamību un situāciju finanšu tirgos, Valsts kase nodrošinājusi **likvīdo naudas līdzekļu apjomu**, kā arī izvietojusi uz laiku brīvos naudas līdzekļus, uzturot nepieciešamo **likvīdo naudas līdzekļu rezervi** un ievērojot **likviditātes limitus**. 2008.gadā likviditātes nodrošināšanai izmantoti pieejamie līdzekļu atlikumi, iekšējā un ārējā finanšu tirgū piesaistītie resursi, kā arī īstermiņa aizņēmumi no komercbankām.

Pamatojoties uz Valsts kases likviditātes nodrošināšanas noteikumu un likviditātes limitu darbības novērtējumu, kā arī ņemot vērā Valsts kases pievienošanas norēķinu sistēmai TARGET 2, veiktas izmaiņas Valsts kases likviditātes nodrošināšanas metodiskajos norādījumos, precizējot likviditātes limitu noteikšanas kārtību naudas līdzekļiem valūtā.

Valsts kase naudas līdzekļu vadības ietvaros ievēro piesardzīguma principu, ierobežojot partnerpuses risku. Uz laiku brīvos finanšu resursus Valsts kase izvietoj Latvijā Bankā, kā arī Latvijā un ārvalstu kredītiestādēs. Piesardzīguma principa ievērošanu nodrošina, definējot skaidrus Valsts kases darījumu partneru limitu noteikšanas pamatprincipus, kuri balstīti uz starptautisko reitingu aģentūru piešķirtajiem reitingiem, papildus vērtējot arī darījumu partneru finansiālo darbības attīstību individuāli.

3.4. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti valsts parāda, naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadības vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada

Palielinoties investīciju apjomiem un valsts budžeta deficīta finansēšanas nepieciešamībai, deviņdesmito gadu pirmajā pusē Latvijas valsts finanšu sistēmas attīstībā svarīgu nozīmi ieguva valsts parāda vadība. Valstij bija nepieciešams samazināt finanšu riskus, kas varētu ietekmēt valsts parāda apkalpošanas izmaksas valūtu kursu un procentu svārstību dēļ.¹⁴

Kopš 1992.gada Latvija ir aktīvi iesaistījusies starptautiskajā finanšu tirgū, jo šajā laikā valsts budžeta iespējas bija ierobežotas un bija vērojams arī vietējo kredītresursu trūkums. Tāpēc tika veikta nozīmīga apjoma ārējā aizņemšanās, kas radīja valsts ārējā parāda un līdz ar to arī Latvijas valsts kopējā parāda pieaugumu.¹⁵

Līdzās valūtas tirgum kopš deviņdesmito gadu pirmās puses ar Finanšu ministrijas līdzdalību Latvijā tika radīti labvēlīgi apstākļi vērtspapīru tirgus attīstībai. Sociālistiskajā saimniekošanā nepastāvēja brīvs vērtspapīru tirgus, bet deviņdesmito gadu sākumā, kad Latvijā attīstījās

14 Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

15 Turpat

tirgus ekonomika, tika izstrādāti vairāki normatīvie akti, kas nodrošināja vērtspapīru tirgus organizētu attīstību.¹⁶

Valsts budžeta deficīta segšanu deviņdesmito gadu pirmajā pusē un arī vēlāk veica ar valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmēm un valsts iekšējā aizņēmuma

obligācijām, kuras emitēja Finanšu ministrija (reālās aizņemšanās darbības pamatā organizēja Valsts kase).¹⁷

5.tabula **Nozīmīgākie fakti valsts parāda, naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadības vēsturiskajā attīstībā Valsts kasē kopš 1993.gada**

1993-1996	Valsts iekšējā parāda vadību veic Finanšu ministrijas Valsts kases departaments.
1993-1996	Valsts ārējā parāda vadību veic Finanšu ministrijas Ārējo ekonomisko sakaru, vēlāk Ārējā parāda vadības departaments.
1997	Apvienotas valsts iekšējā un ārējā parāda vadības funkcijas , izveidojot struktūrvienību Valsts kasē .
1998	Izstrādāta Latvijas Valsts parāda vadības stratēģija (katru gadu tiek aktualizēta).
1999	Noslēgta vienošanās ar Rīgas Fondu biržu par Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru iekļaušanu Rīgas Fondu biržas sarakstos .
2001	Ieviesta studentu kreditēšana ar valsts vārdā sniegtu galvojumu .
2004	Pirmā atvasinātā finanšu instrumenta izmantošana (pirmie FX forward darījumi)
2005	Valsts vērtspapīru sākotnējās izvietojšanas organizēšanas ar Rīgas Fondu biržas SAXESS sistēmu .
2006	Apstiprināta Naudas līdzekļu vadības stratēģija , kas nosaka Valsts kases mērķus, uzdevumus, pamatprincipus un atbildību, veicot efektīvu tās pārvaldībā esošo naudas līdzekļu vadību, ievērojot likviditātes prasības un ierobežojot finanšu riskus.
2005-2007	Ieviesti pirmie pasaules prakses parāda vadības analīzes modeļi .

16 Urtāns Aigars. Manuskripts: Latvijas finanses un Finanšu ministrijas vēsture, 2008

17 Turpat

6.tabula **Valsts vērtspapīru emisiju attīstība kopš 1993.gada**

1993	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma īstermiņa parādzīmju izsole (1 mēneša)
1994	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma īstermiņa parādzīmju izsole (3 mēnešu)
1995	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma īstermiņa parādzīmju izsole (6 mēnešu)
1996	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma īstermiņa parādzīmju izsole (12 mēnešu)
1997	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma vidēja termiņa obligāciju izsole (2 gadu)
2000	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma vidēja termiņa obligāciju izsole (3 un 5 gadu)
2003	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma ilgtermiņa obligāciju izsole (10 gadu)
2007	Pirmā valsts iekšējā aizņēmuma ilgtermiņa obligāciju izsole (11 gadu)

4. ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācija

4.1. Maksājumu iestādes funkcija 2004.-2006.gada plānošanas periodā

Saskaņā ar ES regulās noteikto **maksājumu iestāde** ir viena vai vairākas valsts, reģionālās vai vietējās iestādes vai struktūras, ko izraugās dalībvalsts, lai tā apliecinātu veiktos izdevumus, iesniegtu maksājuma pieprasījumus un izdevumu deklarācijas, kā arī saņemtu maksājumus no Eiropas Komisijas. Maksājumu iestādei, tāpat kā citām ES politiku instrumentu ieviešanā iesaistītajām iestādēm ir jānodrošina instrumentu darbība saskaņā ar Eiropas Kopienas interesēm, kā arī efektīva struktūrfondu vadība un uzraudzība saskaņā ar ES regulām un vadlīnijām.

Maksājumu iestādes funkcijas ir saņemt līdzekļus no Eiropas Komisijas un veikt maksājumus fondu atbalsta saņēmējiem iespējami īsākā termiņā un pilnā apjomā.

Valsts kase maksājumu iestādes funkcijas sāka pildīt 2004.gada 1.maijā.

Valsts kase veic **šādu ES politiku instrumentu maksājumu iestādes funkcijas**:

1) **ES struktūrfondu** – Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda un Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta;

2) **Kohēzijas fonda**;

3) **Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL**.

Apliecinot ES politiku instrumentu maksājumu pieprasījumos un izdevumu deklarācijās iekļautos izdevumus, **maksājumu iestādes uzdevums** ir pārliecināties par projektu ietvaros veikto izdevumu pareizību, pamatotību un atbilstību ES regulu noteikumiem, kā arī par starpniekinstitūciju/vadošās iestādes izveidoto vadības kontroles sistēmu vai pārbaudi pietiekamību. Lai to nodrošinātu, maksājumu iestādei ir **tiesības lūgt vadošajai iestādei ieviest papildu kontroles starpniekinstitūcijās/vadošajā iestādē, kā arī veikt finanšu kontroles un auditus starpniekinstitūcijās/vadošajā iestādē**.

2008.gadā Valsts kase Vides ministrijā un Satiksmes ministrijā veica Kohēzijas fonda administrēšanai izveidotās iekšējās kontroles sistēmas pārbaudes, kuru

rezultātā starpniekinstitūcijām ir noteikts pārbaudes līmenis, kuru ņem vērā, nosakot izdevumu deklarācijā iekļauto izdevumu pārbaudes apjomu. Ar metodoloģijas ieviešanu paātrināta izdevumu deklarāciju pārbaudes kārtība Valsts kasē un iesniegšana Eiropas Komisijā, kā arī nodrošināta dokumentēta un pamatota veikto izdevumu izlases pārbaude.

Lai 2004.-2006.gada plānošanas perioda beigās nodrošinātu ātrāku ES struktūrfondu apguves procesu, atbilstošo ES struktūrfondu maksājumu pieprasījumu apstrādi un maksājumu izpildi Valsts kase veic vidēji 5-7 darbadienu laikā, bet, izpildot ievērojamu skaitu maksājumu pieprasījumu, dokumentu apstrādes termiņš palielinās vidēji līdz 10 darbadienām.

2008.gadā **ES struktūrfondu ietvaros** Valsts kase veikusi **2959 maksājumu uzdevumu pārbaudi** un no struktūrfondu līdzekļiem **izmaksājusi 160 768 tūkst. latu**. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, **pārbaudīto maksājumu uzdevumu skaits samazinājies par 16,3%**.

2008.gadā Eiropas Komisijai iesniegtas 12 ES struktūrfondu izdevumu deklarācijas,

pieprasot Eiropas Komisijai 135 078 tūkst. eiro (sk. 7.tabulu).

No Eiropas Komisijas saņemtās summas atbilst Valsts kases aprēķinam, izpildot

Stratēģijā noteiktos rezultatīvos rādītājus.

Kohēzijas fonda ietvaros 2008.gadā Eiropas Komisijai iesniegtas **47 izdevumu deklarācijas**, no tām **sešas noslēguma**

izdevumu deklarācijas, kopā **pieprasot** Eiropas Komisijai **107 255 tūkst. eiro**. Valsts kase no Kohēzijas fonda līdzekļiem 2008.gadā **izmaksājusi 112 336 tūkst. eiro jeb 78 950 tūkst. latu**.

7.tabula **2008.gadā Eiropas Komisijai iesniegtās ES struktūrfondu izdevumu deklarācijas un no Eiropas Komisijas saņemtie līdzekļi**

Fonds	Pieprasījuma datums	Valsts kases pieprasītā/aprēķinātā summa ¹⁸ , tūkst. EUR	No Eiropas Komisijas saņemtā summa, tūkst. EUR
ERAF	06.02.2008.	7 658	7 658
ERAF	27.02.2008.	2 590	2 590
ERAF	27.05.2008.	17 233	17 233
ERAF	13.08.2008.	17 593	17 593
ERAF	14.11.2008.	49 085	49 085
ERAF	28.11.2008.	12 973	12 973
Kopā ERAF		107 132	107 132
ELVGF	22.04.2008.	0	0
ELVGF	02.09.2008.	0	0
Kopā ELVGF		0	0
ZVFI	17.04.2008.	0	0
ZVFI	02.09.2008.	0	0
Kopā ZVFI		0	0
ESF	02.04.2008.	7 186	7 186
ESF	17.12.2008.	20 760	0
Kopā ESF		27 946	7 186
Kopā		135 078	114 318

Avots: Valsts kase

18 Valsts kase veic no Eiropas Komisijas sagaidāmās summas aprēķinu, jo Eiropas Kopienas finansējuma intensitāte aktivitātēm pasākuma ietvaros atšķiras un Eiropas Komisija veic atmaksu atbilstoši vienotā programmdokumenta finanšu tabulā noteiktajai pasākuma Eiropas Komisijas finansējuma likmei.

Eiropas Kopienas iniciatīvas **EQUAL ietvaros** 2008.gadā Valsts kase veikusi **14 maksājuma uzdevumu pārbaudi** un no iniciatīvas līdzekļiem **izmaksājusi 399 tūkst. latu**. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, **pārbaudīto maksājumu uzdevumu skaits samazinājies par 77%**.

Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL ietvaros 2008.gadā Eiropas Komisijai **iesniegtas trīs Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL izdevumu deklarācijas, nepieprasot līdzekļus** Eiropas Komisijai. Jau 2007.gadā Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fondam, Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumentam un Eiropas Kopienas iniciatīvai EQUAL kopējā pieprasītā summa (avansa un starpposmu maksājumu veidā) bija sasniegusi 95% no fonda finansējuma piešķiruma, 2008.gadā arī Eiropas Reģionālās attīstības fonda ietvaros un Eiropas Sociālā fonda ietvaros pieprasīti

95% no fonda finansējuma piešķiruma, tādēļ atbilstoši Eiropas Padomes Regulas Nr.1290/1999 32.panta 3.punkta nosacījumam līdz noslēguma deklarācijas nosūtīšanai struktūrfondu ietvaros līdzekļi vairs netiks pieprasīti.

2008.gadā deklarēto izdevumu apjoma un Eiropas Komisijai nosūtīto Kohēzijas fonda, struktūrfondu un Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL deklarāciju skaita salīdzinājums ar 2007.gadu ir redzams 8.tabulā

Nosūtīto Kohēzijas fonda izdevumu deklarāciju skaita samazinājumam ir vairāki iemesli:

- 1) samazinās realizēto projektu skaits, 2008.gadā noslēguma izdevumu deklarācijas nosūtītas sešiem projektiem, bet noslēgti jau 18 projekti;

- 2) ņemot vērā projekta ietvaros veicamo darbu/piegāžu sadārdzinājumu, lielākajai daļai šobrīd īstenojamo projektu pieprasītā summa (avansa un starpposma maksājumu veidā) ir sasniegusi 80%, kas saskaņā ar Eiropas Padomes Regulas 1265/99, kas groza II pielikumu Regulā (EK) Nr.1164/94 par Izlīdzināšanas fonda izveidi 4.punktu ir maksimālā avansa un starpposma maksājumos izmaksājamā summa. Līdz ar to šādiem projektiem starpposma izdevumu deklarācijas vairs netiek iesniegtas.

Samazinoties izdevumu deklarāciju skaitam, palielinājusies deklarēto izdevumu summa, jo lielai daļai projektu iepirkumi ir noslēgušies un tiek veikti darbi/piegādātas preces.

Savukārt, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Eiropas Komisijai iesniegto ES struktūrfondu un Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL izdevumu deklarāciju

8.tabula **2008.gadā Eiropas Komisijai sertificēto izdevumu salīdzinājums ar 2007.gada datiem**

ES politiku instruments	2007		2008	
	Nosūtītās deklarācijas	Deklarētie izdevumi, tūkst. EUR	Nosūtītās deklarācijas	Deklarētie izdevumi, tūkst. EUR
Kohēzijas fonds	90	172 911	47	211 042
Struktūrfondi	16	283 406	12	255 356
EQUAL	4	5 261	3	1 643
Kopā	110	461 578	62	468 041

Avots: Valsts kase

apjoms ir samazinājies, kas liecina par to, ka lielākā daļa projektu tuvojas noslēguma posmam, tādēļ attiecīgi ir samazinājies arī maksājumu pieprasījumu skaits, līdz ar to starpniek institūcijas iesniedz izdevumu deklarācijas par garāku laika periodu, attiecīgi deklarējot lielākus izdevumus.

Valsts kase ir maksājumu iestāde arī Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumentam un Norvēģijas valdības divpusējam finanšu instrumentam.

2008.gada sākumā Ministru kabinets apstiprināja virkni noteikumu, kas nosaka Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansēto projektu īstenošanas un uzraudzības mehānismu. Valsts kase kā finanšu instrumentu administrēšanā iesaistītā iestāde piedalījās Ministru kabineta noteikumu izstrādē. Finanšu instrumentu

vadībā iesaistītās iestādes, izvērtējot maksājumu pieprasījumu pārbaudes procesu, vienojās par nepieciešamību padarīt maksājumu pieprasījumu pārbaudes efektīvākas, līdz ar to tika ierosināts veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos, kas 2009.gada sākumā tika apstiprināti.

Ņemot vērā gūto pieredzi maksājumu pieprasījumu pārbaudes procesā, 2008.gadā izstrādāta metodika Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas valdības divpusējā finansēšanas instrumenta līdzfinansēto projektu pārskatu pārbaudāmo izdevumu apjoma noteikšanai, kas optimizē Valsts kases veicamās pārbaudes. Pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem, donorvalstis veica avansa maksājumus trim projektiem. Valsts kase kā maksājumu iestāde pārbaudīja, apstiprināja un iesniedza donorvalstīm 14 starpposma pārskatus. Starpposma pārskatu skaits ir palielinājies, kas liecina, ka projektu īstenošana ir uzsākuši aktīvu

projektu realizāciju, bet tā kā granta līgumi tika slēgti visa gada garumā, daļai projektu aktīvākais starpposma pārskatu iesniegšanas laiks varētu būt nākamais gads. Viena projekta īstenošana tuvojas noslēgumam.

2008.gadā tika izstrādāts un 23.oktobrī stājās spēkā **Latvijas un Šveices sadarbības programmas vadības likums, saskaņā ar kuru Valsts kasei tiek deleģēts veikt Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādes funkcijas. Saskaņā ar minēto likumu Valsts kase veic finanšu līdzekļu uzskaiti un maksājumus, pārbauda, apstiprina un iesniedz maksājumu pieprasījumus Šveices kompetentajām iestādēm. Atbilstoši likuma deleģējumam izstrādājami Ministru kabineta noteikumi par Šveices sadarbības programmas vadības nodrošināšanas kārtību: Valsts kase aktīvi piedalās to izstrādes procesā.**

9.tabula **2008.gadā Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ietvaros pieprasītais un saņemtais finansējums, salīdzinājumā ar 2007.gadu, EUR (tūkst.)**

Maksājuma veids	Nosūtīto pārskatu skaits		Pieprasītā summa		Saņemtā summa	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Avansa	2	3	104	110	104	110
Starpposma	2	14	790	2 419	790	2 419
			894	2 529	894	2 529

Avots: Valsts kase

4.2. Sertifikācijas iestādes un maksājumu iestādes funkcija 2007.-2013.gada plānošanas periodā

Saskaņā ar ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumu Valsts kase pilda Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda **sertifikācijas iestādes** un maksājumu iestādes funkcijas 2007.-2013.gada plānošanas periodā. **Sertifikācijas iestādes funkcijas** ir sagatavot un iesniegt Eiropas Komisijai apstiprinātas izdevumu deklarācijas un maksājumu pieteikumus un apstiprināt, ka deklarētie izdevumi atbilst spēkā esošajiem Eiropas Kopienas un dalībvalsts noteikumiem. Maksājumu iestādes funkcijas ir nodrošināt no Eiropas Komisijas saņemto un izlietoto ES fondu līdzekļu uzskaiti un veikt maksājumus ES fondu finansējuma saņēmējiem iespējami īsākā termiņā.

2008.gadā ir veikti grozījumi Valsts kases procedūrā, pilnveidojot sertifikācijas iestādes veiktās maksājumu pamatojošo dokumentu pārbaudes procesu, nodrošinot veiktās izlases pamatojumu (izlases pamatā ir atbildīgās/sadarbības iestādes novērtējums), ko pozitīvi novērtēja arī ārējo auditoru kompānija, kas veica ES fondu 2007.-2013.gada plānošanas perioda īstenošanai izveidotās vadības un kontroles sistēmas akreditāciju. 2008.gadā 2007.-2013.gada plānošanas

perioda ietvaros no Eiropas Komisijas **saņemti avansi par kopējo summu 151 311 tūkst. eiro.**

2008.gada beigās saņemta arī pirmā starpposma izdevumu deklarācija 2.darbības programmas “Uzņēmējdarbība un inovācijas” ietvaros. Izdevumu deklarācija Eiropas Komisijai tika nosūtīta 2009. gada janvārī.

4.3. Valsts kasei – 90. Nozīmīgākie fakti Valsts kases kā ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes vēsturiskajā attīstībā kopš 1999.gada

ES deviņdesmito gadu sākumā bija izstrādāta plaša palīdzības programma, lai Centrālās un Austrumeiropas valstīs, kuras nav ES dalībvalstis, atbalstītu pārejas periodu no plānveida tirgus ekonomikas uz tirgus ekonomiku un sagatavotu tās uzņemšanai ES. Latvijā ES finanšu līdzekļu apgūšana sākās deviņdesmito gadu pirmajā pusē un turpinājās visus deviņdesmitos gadus. Tādējādi daudzās nozarēs, arī valsts pārvaldē un pašvaldību pārzinātājās jomās tika ieguldīti vairāku tā dēvēto pirmsiestāšanās palīdzības programmu līdzekļi. Savukārt pēc Latvijas kļūšanas par ES dalībvalsti ES finansiālā palīdzība tiek saņemta ar dažādu ES politikas finanšu instrumentu starpniecību. Ņemot vērā

Valsts kases pieredzi budžeta līdzekļu un ārvalstu aizdevumu administrēšanā, lai nodrošinātu drošu no pirmsiestāšanās finanšu instrumentiem saņemamo līdzekļu finanšu vadību un uzskaiti, Valsts kasei tika uzticēts veikt Nacionālās atbildīgās amatpersonas deleģētās funkcijas.

10.tabula **Nozīmīgākie fakti Valsts kases kā ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes attīstībā kopš 1999.gada**

1999	Valsts kase veic deleģētās Nacionālā fonda funkcijas ES piešķirto līdzekļu administrēšanā (Latvijai esot ES kandidātvalstij) (Phare programmai). Nacionālais fonds – Eiropas Komisijas piešķirto līdzekļu finanšu vadības vienība ES kandidātvalstīs, kas veic maksājumus un Eiropas Komisijas finansēto programmu naudas plūsmas uzskaiti un uzraudzīšanu.
2000	Uzsākta Eiropas Komisijas finansēto programmu ietvaros piešķirtās ārvalstu finanšu palīdzības un valsts budžeta līdzdalības maksājumu virzība ar Valsts kases starpniecību.
2001	Valsts kase veic deleģētās Nacionālā fonda funkcijas (Latvijai esot ES kandidātvalstij): Valsts kasē ieviesta Eiropas Komisijas finansētās Strukturālās politikas pirmsiestāšanās finanšu instrumenta līdzekļa (ISPA) vadības kontroles sistēma .
2002	Valsts kase veic deleģētās Nacionālā fonda funkcijas (Latvijai esot Eiropas Savienības kandidātvalstij): Valsts kasē ieviesta Eiropas Komisijas finansētās Pirmsiestāšanās programmas lauksaimniecības un lauku attīstībai finanšu līdzekļa (SAPARD) vadības kontroles sistēma .
Since 2004	Valsts kase sāk pildīt ES struktūrfondu, Kohēzijas fonda un Eiropas Kopienas iniciatīvas “Equal” (2004.-2006.gada plānošanas periods) maksājumu iestādes funkcijas : sertificēt veiktos izdevumus, iesniegt maksājumu pieprasījumus un saņemt maksājumus no Eiropas Komisijas.
2007	Valsts kase veic ES Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta maksājumu iestādes funkcijas : pārbaudīt un iesniegt Finanšu instrumentu birojam projektu starpposma pārskatus.
2008	Valsts kase veic ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda (2007.-2013.gada plānošanas periods) maksājumu un sertifikācijas iestādes funkcijas .
2009	Valsts kase veiks ES Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādes funkcijas .

5. Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldība

5.1. Valsts kases finansējums un tā izlietojums

Valsts kases finansējumu veido:

- 1) dotācija no vispārējiem ieņēmumiem;
- 2) maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi:
 - ieņēmumi par valsts aizdevumu apkalpošanu,
 - ieņēmumi par valsts galvojumu apkalpošanu.

Valsts kase 2008.gadā īstenojusi šādas pamatbudžeta programmas un apakšprogrammas:

- 1) programmu “Budžeta izpilde un valsts parāda vadība”:
 - apakšprogrammu “Budžeta izpilde”;
 - apakšprogrammu “Valsts parāda vadība”;
- 2) apakšprogrammu “Iemaksas starptautiskajās organizācijās”;
- 3) apakšprogrammu “Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem”;

4) programmu “Valsts budžeta aizdevumi un to atmaksāšana”;

5) programmu “Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam”.

Apakšprogrammas “Budžeta izpilde”

mērķis ir nodrošināt uz ekonomisku valsts budžeta finanšu resursu apsaimniekošanu orientētu budžeta izpildes organizāciju atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī Valsts kases klientiem sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanu atbilstoši finanšu vadības labākajai starptautiskajai praksei un pielietojot modernas tehnoloģijas, kā arī nodrošināt ES politiku instrumentu maksājumu iestādes funkciju izpildi.

Apakšprogrammas “Valsts parāda vadība”

mērķis ir efektīva valsts parāda un aktīvu vadība, nodrošinot valsts budžeta izpildes finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai nepieciešamos finanšu resursus ar iespējami zemākām izmaksām, ierobežojot finanšu riskus un ņemot vērā Latvijas valsts kapitāla tirgus un finanšu sistēmas attīstību.

Apakšprogrammas “Iemaksas starptautiskajās organizācijās” mērķis ir laicīgi un pilnā apmērā veikt Latvijas Republikas ikgadējos dalības maksājumus starptautiskajās finanšu organizācijās, kā arī veikt maksājumus to starptautisko finanšu institūciju kapitālā un/vai rezervēs, kur Latvijas Republika ir kapitāldaļu turētāja, nodrošinot uzņemto saistību izpildi.

Apakšprogrammas “Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem”

mērķis ir nodrošināt kompensāciju izmaksu rehabilitētajiem pilsoņiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Programmas “Valsts budžeta aizdevumi un to atmaksāšana”

mērķis ir saskaņā ar attiecīgu budžeta apropriāciju nodrošināt valsts budžeta aizdevumu izsniegšanu, piedāvājot projektu realizētājiem atbilstošākos finanšu resursus, nodrošināt aktuālu informāciju par izsniegto valsts budžeta aizdevumu portfeli, veikt nepieciešamās darbības kavēto maksājumu piedziņas procesā.

Programmas “Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam”

mērķis ir nodrošināt dotācijas no valsts budžeta ieskaitīšanu Pašvaldību finanšu

izlīdzināšanas fondā saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

2008.gadā valsts pamatbudžeta ietvaros apstiprināti **resursi izdevumu segšanai 99 219 737 latu** apmērā, tai skaitā:

1) **dotācija no vispārējiem ieņēmumiem 97 776 525 latu** apmērā;

2) **pašu ieņēmumi par valsts aizdevumu un galvojumu apkalpošanu 1 165 360 latu** apmērā;

3) **maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikums uz 2008.gada 1.janvāri 277 852 latu** apmērā.

11.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums (kopsavilkums pa visām programmām, LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	79 624 054	98 941 885	98 888 521
1.1.	dotācijas	78 360 036	97 776 525	97 776 525
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 264 018	1 165 360	1 111 996
2.	Izdevumi (kopā):	74 512 307	99 219 737	97 809 332
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	73 761 639	98 312 747	97 162 018
2.1.1.	kārtējie izdevumi	5 579 325	7 553 850	6 560 293
2.1.2.	procentu maksājumi	54 727 836	77 345 000	77 345 000
2.1.3.	subsīdijas un dotācijas	451 824	450 000	353 083
2.1.4.	starptautiskā sadarbība	5 849 757	5 811 000	5 750 745
2.1.5.	dotācijas pašvaldībām	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	750 668	906 990	647 314
	Finansiālā bilance		-277 852	1 079 189
	Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas palielinājums (-) vai samazinājums (+)		277 852	43 510

Avots: Valsts kase

12.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai “Budžeta izpilde un valsts parāda vadība” (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	65 746 157	85 527 988	85 474 624
1.1.	dotācijas	64 482 139	84 362 628	84 362 628
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 264 018	1 165 360	1 111 996
2.	Izdevumi (kopā):	61 057 829	85 805 840	84 552 607
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	60 307 161	84 898 850	83 905 293
2.1.1.	kārtējie izdevumi	5 579 325	7 553 850	6 560 293
2.1.2.	procentu maksājumi	54 727 836	77 345 000	77 345 000
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	750 668	906 990	647 314
	Finansiālā bilance		-277 852	922 017
	Maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu naudas līdzekļu atlikumu izmaiņas palielinājums (-) vai samazinājums (+)		277 852	43 510

Avots: Valsts kase

13.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta apakšprogrammai “Budžeta izpilde” (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			Approved by the law	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	6 676 157	6 006 988	5 953 624
1.1.	dotācijas	5 412 139	4 841 628	4 841 628
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1 264 018	1 165 360	1 111 996
2.	Izdevumi (kopā):	5 845 031	6 284 840	5 867 939
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	5 094 363	5 377 850	5 220 625
2.1.1.	kārtējie izdevumi	5 094 363	5 377 850	5 220 625
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	750 668	906 990	647 314

Avots: Valsts kase

Kopējie **apropriācijas kārtībā piešķirtie asignējumi ir 99 219 737 latī**, kas ir par 24 707 430 latiem vairāk nekā 2007.gada izpilde. Piešķirtie asignējumi faktiski izlietoti **97 809 332** latu apjomā, kas ir par 23 297 025 latiem vairāk nekā 2007.gadā jeb 98,5% no pārskata gadā piešķirtajiem asignējumiem.

2008.gadā **izdevumi kapitālieguldījumiem**, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu,

samazinājušies par 103 354 latiem – tas skaidrojams ar izmaiņām projekta “Vienotās valsts budžeta plānošanas un izpildes informācijas sistēmas (SAP) ieviešana” realizācijas laika grafikā.

Pamatbudžeta apakšprogrammas “Budžeta izpilde” naudas līdzekļu atlikums uz perioda beigām ir 521 370 latī. Šo summu veido ieņēmumi par sniegtajiem maksas pakalpojumiem.

Pārskata gadā pamatbudžeta apakšprogrammas “Valsts parāda vadība” ietvaros kopējie izdevumi tika plānoti 79,52 milj. latu apmērā, faktiskā izpilde veidoja 98,9% jeb 78,68 milj. latu no plānotā.

Pamatbudžeta apakšprogrammas “Valsts parāda vadība” ietvaros veikti procentu maksājumi ārvalstu un starptautiskām finanšu institūcijām saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem un no

14.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta apakšprogrammai “Valsts parāda vadība” (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Resursi izdevumu segšanai (kopā)	59 070 000	79 521 000	79 521 000
1.1.	Dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem	59 070 000	79 521 000	79 521 000
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	–		
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	–		
2.	Izdevumi (kopā):	55 212 798	79 521 000	78 684 668
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	55 212 798	79 521 000	78 684 668
2.1.1.	kārtējie izdevumi	484 962	2 176 000	1 339 668
2.1.2.	procentu izdevumi	54 727 836	77 345 000	77 345 000
2.2.	kapitālie izdevumi	–	–	–

Avots: Valsts kase

atvasināto finanšu instrumentu rezultāta, valsts emitēto vērtspapīru procentu un valsts emitēto obligāciju kuponu maksājumi, kā arī maksājumi, kas saistīti ar valsts parāda vadību, t.sk. maksa par valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru reģistrāciju, glabāšanu un vērtspapīru notikumu apkalpošanu Latvijas Centrālajā deponitārijā, kā arī to iekļaušanu Rīgas Fondu biržas oficiālajā sarakstā, maksājumi par finanšu tirgus informācijas sistēmu

izmantošanu, par juridiskajiem, reitinga aģentūru un citiem ar valsts parāda vadību saistītiem pakalpojumiem. Veikti arī maksājumi kredītiestādēm par kontu apkalpošanu (t.sk. par kredītkaršu apkalpošanu), kā arī procentu maksājumi VSAA un pārējiem ieguldītājiem par speciālā budžeta, valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu ieguldījumiem deponitā Valsts kasē un kontu atlikumu izmantošanu saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem.

Latvijas Republika ir dalībvalsts vairākās starptautiskajās finanšu institūcijās un organizācijās. Līdz ar iestāšanos šajās organizācijās Latvijas Republika iegūst ne tikai tiesības, bet arī uzņemas noteiktas saistības, t.i., veikt iemaksas kapitālā un rezervēs, kā arī ikgadējos maksājumus par dalību tajās. Šīs programmas ietvaros Valsts kase nodrošina Latvijas Republikas uzņemto saistību izpildi pilnā apmērā un savlaicīgi saskaņā ar maksājumu grafikiem.

15.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai “Iemaksas starptautiskajās organizācijās” (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	5 925 000	5 811 000	5 811 000
1.1.	dotācijas	5 925 000	5 811 000	5 811 000
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi			
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība			
2.	Izdevumi (kopā):	5 849 757	5 811 000	5 750 745
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	5 849 757	5 811 000	5 750 745
2.1.1.	starptautiskā sadarbība	5 849 757	5 811 000	5 750 745
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	–		

Avots: Valsts kase

2008.gadā Valsts kase veikusi iemaksas tādās starptautiskajās finanšu institūcijās kā ERAB, EIB, ZIB, EPAB, Starptautiskā Muitas organizācija un Eiropas Nodokļu administrācijas organizācija.

2008.gadā bija plānots veikt iemaksas 5 811 000 latu apmērā. Visi plānotie saistību maksājumi starptautiskajās finanšu organizācijās veikti laikus un pilnā apmērā, sasniedzot 5 750 745 latu. Līdz ar to apakšprogrammas galvenais mērķis ir

sasniegts. Kopējais veikto iemaksu apjoms ir mazāks nekā plānotais, jo maksājumi ERAB un ZIB, salīdzinot ar plānotajiem, bija būtiski mazāki.

Saskaņā ar Ministru kabineta lēmumu par Latvijas Republikas dalībvalsts statusa maiņu Starptautiskajā Attīstības asociācijā Latvijai no 2009.gada jāsāk iepriekš izrakstīto parādzīmju Starptautiskajā Attīstības asociācijā atmaksa. Pamatojoties uz apstiprināto maksājumu grafiku, parādzīmju

atmaksai nepieciešamie resursi turpmākajos trīs gados tiek plānoti valsts budžeta apakšprogrammā "Iemaksas starptautiskajās organizācijās". 2008.gada nogalē Valsts kase uzņēma grāmatvedības bilancē Latvijas Republikai piederošo kvotu SVĒ, tādējādi noslēdzot Latvijas Republikai piederošo kapitāldaļu starptautiskajās finanšu institūcijās uzņemšanu valsts bilancē.

Izdevumi kompensācijām rehabilitētajiem pilsoņiem 2008.gadā veikti saskaņā ar

16.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai "Kompensācijas rehabilitētajiem pilsoņiem" (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	800 000	450 000	450 000
1.1.	dotācijas	800 000	450 000	450 000
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi		–	–
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība		–	–
2.	Izdevumi (kopā):	451 824	450 000	353 084
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	451 824	450 000	353 084
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	451 824	450 000	353 084
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	–	–	–

Avots: Valsts kase

Ministru kabineta 1997.gada 30.decembra noteikumiem Nr.443 "Kārtība, kādā atgūstama manta vai atlīdzināma tās vērtība personām, kurām tā tika atsavināta sakarā ar uzlikto paaugstināto nodokļu nodevu nesamaksāšanu vai kuras izvairījās no komunistiskā režīma politiskajām represijām".

Valsts un pašvaldību iepirkumi

Valsts kasē iepirkumus veic saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu, piemērojot atklāta konkursa, sarunu, cenu aptaujas un iepirkumu, kuru paredzamā līgumcena no 1000 līdz 10 000 latiem, procedūru. Iepirkuma veikšanai Valsts kases

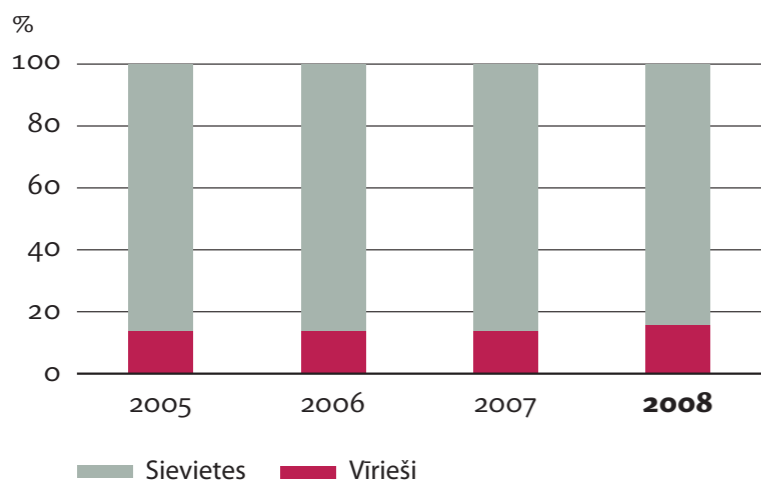
pārvaldnieks izveido iepirkuma komisiju, kura ir kompetenta tā iepirkuma jomā, par kuru slēdz līgumu. Iepirkumus reģistrē un līgumus kontrolē grāmatvedības programmā "Horizon". 2008.gadā veikti 52 iepirkumi (neskaitot iepirkumus līdz 1000 latiem) un noslēgti līgumi par 4 738 239,00 latiem bez PVN.

17.tabula **Valsts pamatbudžeta finansējums un tā izlietojums pamatbudžeta programmai "Dotācija pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondam" (LVL)**

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
1.1.	dotācijas	7 152 897	7 152 897	7 152 897
1.2.	maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	–	–	–
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	–	–	–
2.	Izdevumi (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas	7 152 897	7 152 897	7 152 897
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	–	–	–

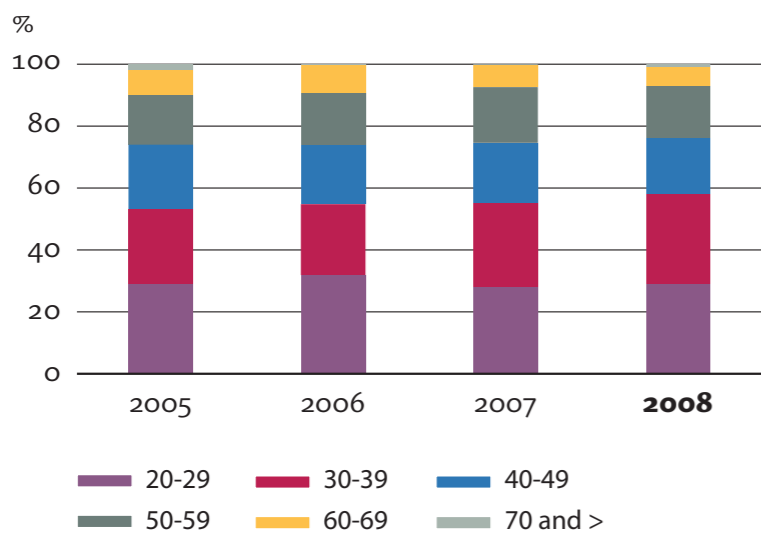
Avots: Valsts kase

16.attēls **Valsts kases personāla sadalījums pēc dzimuma pa gadiem 2005.-2008.gadā**

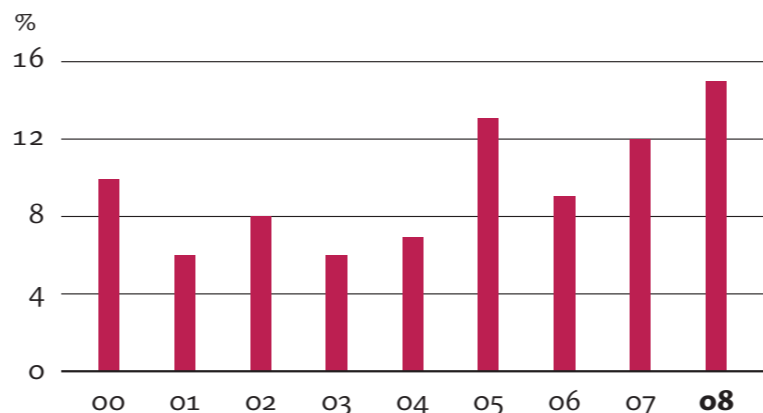
Avots: Valsts kase

17.attēls **Valsts kases personāla sadalījums pa vecuma grupām pa gadiem 2005.-2008.gadā**

Avots: Valsts kase

18.attēls **Personāla mainība Valsts kasē pa gadiem (2000.-2008.gads)**

Avots: Valsts kase

5.2. Personāls un personāla vadība

Personāls ir svarīgākais Valsts kases resurss, kas nodrošina Valsts kases mērķu sasniegšanu un tālāku iestādes attīstību. 2008.gada janvārī Valsts kasē bija **269 amata vietas**: 241 ierēdņu un 28 darbinieku amati, valsts civildienesta vai darba tiesiskās attiecības nodibinātas ar **251 ierēdņi un darbinieku**. Amatu skaits 2008.gada decembrī samazinājies uz 259 amata vietām – 234 ierēdņu un 25 darbinieku amata vietas, valsts civildienesta vai darba tiesiskās attiecības nodibinātas ar 249 ierēdņiem un darbiniekiem.

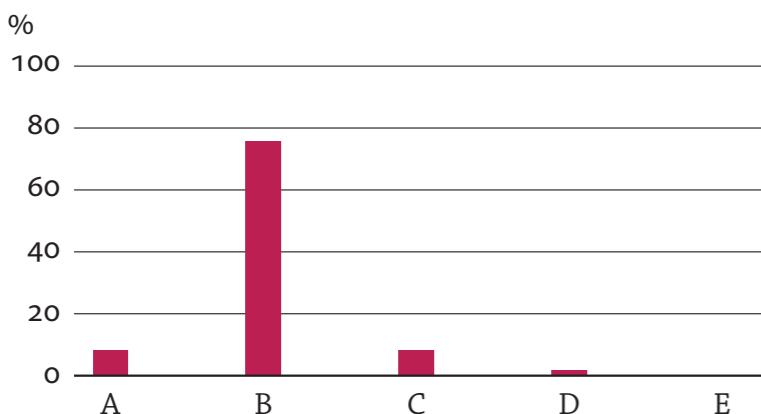
Valsts kases darbinieku sadalījumā pēc dzimuma un vecuma saglabājušās iepriekšējo gadu tendences un izmaiņas bijušas minimālas (sk. 16. un 17 attēlu).

2008.gadā gan kopējā darbinieku, gan struktūrvienību vadītāju un vietnieku skaitā **sieviešu īpatsvars ir ievērojami lielāks** nekā vīriešu īpatsvars: 83% no kopējā darbinieku skaita un 81% no vadītāju un vietnieku skaita ir sievietes, attiecīgi 17% un 19% – vīrieši. Savukārt starp reģionālo norēķinu centru darbiniekiem sieviešu procentuālais pārsvars ir vēl lielāks – 96% sieviešu un 4% vīriešu.

2008.gadā **personāla mainība** Valsts kasē bijusi 15%: **atbrīvoti 38 ierēdņi un darbinieki** (personāla mainību pa gadiem sk. 18.attēlā).

Pārskata gadā Valsts kasē uz vakantajām amata vietām izsludināti 53 pretendentu atlases konkursi. Atlasē civildienesta vai darba tiesiskās attiecības ar Valsts kasi nodibinājuši 32 speciālisti. Valsts kase turpina ieviestu praksi – veicināt savu speciālistu karjeru – 15 darbiniekiem dota iespēja veidot karjeras izaugsmi, pārceļot viņus citos amatos. Lai piesaistītu interesentus un atlasītu piemērotākos kandidātus, Valsts kase turpina sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem, augstākajām mācību iestādēm un darba meklēšanas un personāla atlases uzņēmumiem. Lai nodrošinātu turpmāko personāla attīstību un pilnveidotu Valsts kases personāla atlases procesu, ieviesti personības testi.

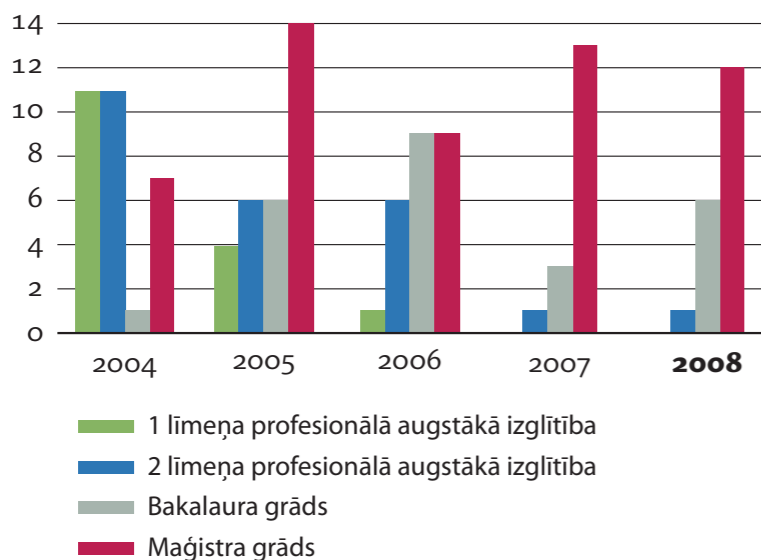
19.attēls **2007/2008.gada darba izpildes novērtēšanas rezultāti**

- A darba izpilde visās jomās pārsniedz prasības attiecīgajā nozarē
- B darba izpilde atsevišķās jomās pārsniedz prasības, bet pārējās jomās noris saskaņā ar prasībām attiecīgajā nozarē
- C darba izpilde noris saskaņā ar prasībām attiecīgajā nozarē
- D darba izpilde ne visās jomās sasniedz prasības attiecīgajā nozarē, darba izpildē nepieciešami uzlabojumi
- E darba izpilde nesaskan ar prasībām attiecīgajā nozarē, visās jomās nepieciešami būtiski un tūlītēji uzlabojumi

Avots: Valsts kase

20.attēls **Valsts kases darbinieku iegūtā izglītība pa gadiem (2004.-2008.gads)**

Avots: Valsts kase

Jauno darbinieku iepazīstināšanai ar amata pienākumiem un iestādes darbību Valsts kase pievērš īpašu uzmanību, sagatavojot jaunā darbinieka pārbaudes laika darba plānu un iepazīstinot ar Valsts kases funkcijām un kolektīvu. Pārbaudes laikam beidzoties, vērtēta darba izpilde 29 jaunajiem darbiniekiem. Visi jaunie darbinieki saņēmuši pozitīvu vērtējumu, kas pierāda, ka atlases procesā ir izvēlēti prasībām atbilstoši pretendenti ar prasmi pielietot profesionālās zināšanas un veiksmīgi apgūt jaunos amata pienākumus.

Pamatojoties uz pārbaudes laika darba izpildes novērtēšanas rezultātiem, 2008. gadā 20 ierēdņa amata pretendentiem piešķirts ierēdņa statuss.

2008.gadā gadskārtējā **darba izpildes novērtēšana** Valsts kasē veikta piekto reizi. Darba izpildes rezultāti novērtēti 212 ierēdņiem un darbiniekiem (t.sk. 82 ierēdņiem reģionālajos norēķinu centros). Darba izpildes novērtēšana Valsts kasē ir kļuvusi par vienu no personāla vadības instrumentiem, lai veicinātu darba uzdevumu izpildi, personāla iesaistīšanos Stratēģijas mērķu sasniegšanā, motivētu un sniegtu atgriezenisko saiti personālam par darba izpildes rezultātiem (darba izpildes novērtēšanas rezultātus sk. 19.attēlā).

2008.gadā pastiprināta uzmanība pievērsta visu novērtējumu rezultātu pamatotībai – darba uzdevumu izpildes un prasmju vērtējumu analīzei, kā arī uzdevumu izvirzīšanai nākamajam novērtēšanas periodam, lai objektīvāk varētu izmantot novērtējuma rezultātus atalgojuma noteikšanā, karjeras attīstībā, kā arī valsts civildienesta vai darba tiesisko attiecību turpināšanas pamatojumā.

Valsts kases lielākā vērtība ir augsti izglītots un profesionāls personāls. **95,6% darbinieku ir augstākā izglītība** (t.sk. 36% darbinieku ir maģistra grāds). Tendence profesionāli attīstīties un paaugstināt izglītības līmeni gadu gaitā saglabājas (sk. 20.attēlu).

Valsts kase ik gadu nosaka ierēdņu un darbinieku mācību vajadzības un apstiprina mācību plānu nākamajam gadam. Pārskata gadā 211 (84,4%) Valsts kases ierēdņu un darbinieku apmeklējuši 687 mācību kursus. 2008.gadā mācību procesa organizēšanā Valsts kase orientējās uz atbilstošām, īpaši izstrādātām korporatīvām mācībām, lielākoties kā mācību spēkus piesaistot Valsts kases darbiniekus, kuri atbilstoši savai kompetencei un pierādot savu profesionalitāti pasniedza kolēģiem mācības centrālās valdības parāda un aktīvu vadībā, ugunsdrošības prasību ievērošanā, gada finanšu pārskatu

sagatavošanā, kā arī informācijas drošības pamatzināšanu apgūvē. Turpināta arī sadarbība ar speciālistiem no mācību firmām, kas pierādījuši savu kompetenci un spēju pielāgoties Valsts kases specifikai vairākās jomās, nodrošinot mācības budžeta grāmatvedībā, klientu apkalpošanā, akcentējot Valsts kases klientu apkalpošanas rokasgrāmatas pamatprincipu ievērošanu un ieviešamās Vienotās valsts budžeta plānošanas un informācijas sistēmas funkciju pārbaudē. Zināšanas finanšu vadības jomā Valsts kases darbinieki papildina arī starptautisku institūciju rīkotās mācībās un semināros.

Lai pilnveidotu personāla mācību jomu, papildināts Personāla mācību procesa apraksts, kurā veiktas būtiskas izmaiņas, kas ievieša korekcijas līdz šim ierastajā mācību noteikšanas, izvēles un saskaņošanas kārtībā.

5.3. Kvalitātes un risku vadība

Kvalitātes vadības sistēma Valsts kasē ir izveidota, lai nodrošinātu Valsts kases sniegto pakalpojumu atbilstību klientu interesēm un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izmantojot Valsts kases pilnveidošanās iespējas un pieejamos resursus.

2008.gadā veikta Valsts kases īstenoto procesu pilnveidošana, nodrošinot kvalitātes vadības sistēmas un risku vadības integrāciju, risku monitorēšanas mehānismu, kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju analīzi, orientējoties uz mērķiem-rezultātiem, kas nepieciešami lēmumu pieņemšanai par procesa un klientam sniegtā pakalpojuma pilnveidošanu.

2008.gadā SIA “Ernst & Young Baltic” veica 2007.-2013.gada plānošanas periodam izveidotās ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības un kontroles sistēmas atbilstības novērtējumu sistēmā iesaistītajās iestādēs, tai skaitā Valsts kasē. Minētais novērtējums apliecināja izveidotās kvalitātes vadības sistēmas efektivitāti un atbilstību normatīvajos aktos ietvertajām prasībām, kā arī Valsts kases atbilstību veikt maksājumu un sertifikācijas iestādes funkcijas.

Valsts kases kvalitātes vadības sistēma arī 2008.gadā vērtēta **ārējo pārraudzības auditu** ietvaros un atzīta par atbilstošu ISO 9001:2000 “Kvalitātes pārvaldības sistēmas. Prasības” standarta prasībām. 2008.gada beigās Valsts kase uzsāka **kvalitātes vadības sistēmas pielāgošanu ISO 9001:2008 standarta prasībām** un jau 2009.gada sākumā plāno sertifikāciju atbilstoši jaunajai standarta versijai.

Valsts kase nemitīgi pilnveido kvalitātes vadības sistēmu, lai nodrošinātu tās atbilstību ne tikai piemērojamajām likumdošanas, normatīvo aktu un ISO 9001:2008 standarta prasībām, bet arī nodrošinātu līdzsvaru starp klientu vajadzību apmierināšanu un Valsts kases nodrošināmajām kontroles funkcijām un radītu pārlicību klientiem par Valsts kases sniegto pakalpojumu kvalitātes stabilitāti.

5.4. Iekšējās kontroles sistēma

Valsts kases **iekšējās kontroles sistēma** ir izveidota, pamatojoties uz visaptverošiem iekšējās kontroles sistēmas pamatelementiem: kontroles vidi, darba izpildes novērtējumu, risku vadību, kontroles aktivitātēm, uzraudzību, efektīvu informācijas apriti un savstarpēju komunikāciju. Iekšējā kontrole Valsts kases struktūrvienībās ir viens no iespējamo zaudējumu novēršanas līdzekļiem. Lai samazinātu risku darījumu administrēšanā, Valsts kase realizē **dubultā pilnvarojuma principu**, kas nosaka, ka darījumi ir jāakceptē vismaz diviem neatkarīgiem darbiniekiem. Darījumu veikšana ir noteikta iekšējos kvalitātes vadības sistēmas dokumentos.

2008.gadā veikto **iekšējo auditu rezultāti** apliecina, ka izveidotā iekšējā kontroles sistēma sniedz pietiekamu un pamatotu pārliecību par Valsts kasei izvirzīto uzdevumu izpildi atbilstoši stratēģiskajiem mērķiem par darbības efektivitāti, datu pareizību un ticamību, normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu, kā arī risku vadību un tās rīcībā esošo resursu aizsardzību pret iespējamiem zaudējumiem un darbības nepārtrauktības principa nodrošināšanu. **Iekšējās kontroles sistēma** tiek pastāvīgi pilnveidota, ņemot vērā ne tikai prasības, kas izriet no likumdošanas, bet arī labākās prakses piemērus un finanšu sektorā darbojošos organizāciju pieredzi. 2007.-2013.gada plānošanas periodam izveidotās ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības un kontroles sistēmas atbilstības

novērtējuma ietvaros veikts arī **Iekšējā audita departamenta novērtējums**.

2008.gada **iekšējo auditu ietvaros sniegtie ieteikumi** ir saistīti ar Valsts kases vadības sistēmas projekta risku vadības uzlabošanu, kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanu, iestādes grāmatvedības procesa uzlabošanu, informāciju tehnoloģiju pārvaldības uzlabošanu, ES politiku instrumentu uzskaites un grāmatvedības pilnveidošanu. Pārskata periodā pilnveidota Valsts kases audita politika, kuras mērķis ir nodrošināt vienotu izpratni par Valsts kases dažādu līmeņu vadības, Iekšējā audita departamenta un Audita komitejas lomu un savstarpējo mijiedarbību kontroles nodrošināšanā, risku un kopējā pārvaldībā.

Komunikācija ar sabiedrību

Pilnvērtīga sadarbība starp Valsts kasi un sabiedrību iespējama, nodrošinot efektīvu informācijas apmaiņu. Valsts kase regulāri informē plašsaziņas līdzekļus par tās kompetencē esošajiem jautājumiem: sagatavo un izplata preses relīzes, sniedz atbildes uz plašsaziņas līdzekļus interesējošiem jautājumiem.

Viena no Stratēģijas galvenajām prioritātēm ir orientēšanās uz klientu, tā vajadzībām un interesēm. Klientu apmierinātību ar sniegtajiem pakalpojumiem Valsts kase noskaidro ar aptauju palīdzību.

Lai panāktu efektīvāku informācijas apriti starp Valsts kasi un sabiedrību, 2008.gadā Valsts kase izstrādājusi Komunikācijas stratēģiju 2009.-2011.gadam, kurā noteikti komunikācijas uzdevumi, lai veicinātu Stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu, nodrošinot Valsts kases atpazīstamību ārējā

vidē un pozitīva Valsts kases tēla veidošanos gan ārējā, gan iekšējā vidē.

Kopš 2002.gada Valsts kase uztur interneta mājas lapu (www.kase.gov.lv), kurā pieejama informācija par iestādi un tās funkcijām. Mājas lapā regulāri tiek ievietota un atjaunota informācija par Valsts kases aktualitātēm, nodrošināta iespēja elektroniski uzdot jautājumus, kā arī iesniegt iesniegumus. Mājas lapas apmeklētājiem tā ir iespēja saņemt operatīvu atbildi uz savu jautājumu, bet Valsts kasei – iespēja iepazīties ar klientus interesējošiem jautājumiem, nepieciešamības gadījumā sagatavojot plašāku informāciju ievietošanai gan interneta mājas lapā, gan izplatīšanai norēķinu centros, kā arī identificēt un novērst potenciālās problēmas.

Valsts kases 2009.gada attīstības prioritātes

Valsts budžeta izpildē

- 1) Kopīgi ar Finanšu ministriju izveidot vienotu valsts finanšu vadības sistēmu, kas nosedz pilnu valsts budžeta vadības ciklu – no budžeta plānošanas līdz tā izpildei un izpildes uzraudzībai.
- 2) Veidot vienotajā valsts finanšu vadības sistēmas Datu noliktavā atskaites un pieprasījumus atbilstoši finansēšanas plānu struktūrai, valsts budžetam un pamatojoties uz sistēmas Budžeta izpildes moduli definēto.
- 3) Veikt izmaiņas Valsts kases valsts budžeta finanšu uzskaites grāmatvedības politikā un sagatavot atbilstošus izmaiņu pieprasījumus Valsts kases vadības sistēmā atbilstoši izmaiņām Starptautiskajos publiskā sektora grāmatvedības standartos, nacionālajā likumdošanā un finanšu vadības procesos.
- 4) Nodrošināt vienotu valsts un pašvaldību budžetu pārskatu sistēmu un statistisko pārskatu sistēmu – pabeigt jaunās programmatūras ieviešanu.
- 5) Nodrošināt iespēju izmantot maksājumu kartes, iekasējot valsts budžeta maksājumus un maksu par budžeta iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem.
- 6) Ieviest jaunu *eKases* sistēmu.
- 7) Pilnveidot Valsts kases kontiem piesaistīto kredītkaršu pakalpojuma sniegšanas procesu.
- 8) Turpināt informācijas tehnoloģiju maksimāli efektīvu izmantošanu klientu apkalpošanā, palielinot caur *eKasi* veikto maksājumu īpatsvaru līdz 80%.
- 9) Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos, kas nosaka valsts budžeta iestāžu un pašvaldību mēneša un gada pārskatu sagatavošanas kārtību un saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtību, kā arī izstrādāt instrukciju par valsts budžeta izpildes pārskata sagatavošanu.
- 10) Atbilstoši mainīgajām prasībām budžeta izpildes jomā izstrādāt instrukciju par finansēšanas plānu sagatavošanu atbilstoši gadskārtējam valsts budžeta likumam.

Valsts parāda vadībā

Valsts parāda portfeļa vadībā

- 1) Veikt Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas īstenošanu atbilstoši finanšu tirgus situācijai, ievērojot apstiprināto Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas papildinājumu.
- 2) Izvērtēt darījuma partnera kredītriska samazināšanas iespējas, izmantojot CSA (*Credit Support Annex*) papildinājumus ISDA līgumos.
- 3) Paplašināt izmantojamo atvasināto finanšu instrumentu loku Latvijas Valsts parāda vadības stratēģijas ietvaros, lai nodrošinātu valsts budžeta valūtu un procentu risku vadību, kā arī minimizētu darījuma partneru kredītrisku.

Aizņēmumu vadībā

- 1) Izstrādāt resursu pārvaldības plānu 2009.-2011.gadam, ņemot vērā starptautisko finanšu institūciju piešķirtā finansiālā atbalsta Latvijas ekonomikas stabilizācijai un izaugsmes atjaunošanai nosacījumus.

- 2) Izvērtēt CP (*Commercial Papers*) un MTN (*Medium Term Note*) programmu salīdzinājumā ar citu līdzīgu īstermiņa finansējuma alternatīvu ieviešanas lietderību valsts budžeta finansēšanas nepieciešamības segšanai un izstrādāt metodoloģisko aprakstu.
- 3) Pilnveidot finansēšanas nepieciešamības prognozēšanas metodes.
- 4) Lai īstenotu mērķtiecīgu investoru attiecību vadību un izvīrētu konkrētus īstenojamus pasākumus 2009.gadam, izanalizēt investoru attiecību vadību Valsts kasē un īstenot pasākumus investoru attiecību uzlabošanai.

Valsts galvojumu apkalpošanā un uzraudzībā

- 1) Pilnveidot valsts galvojumu plānošanas procesu, veicot grozījumus normatīvajos aktos, paredzot tajos, ka valsts galvotie aizdevumi var tikt iekļauti gadskārtējā valsts budžeta likumā tikai pēc jau izstrādāta biznesa plāna izvērtēšanas gan nozares ministrijā, gan Finanšu ministrijā (Valsts kasē), kā arī definējot valsts galvojuma kā valsts atbalsta instrumenta saistību ar Valsts investīciju programmu un valsts atbalsta politiku.

- 2) Precizēt normas par valsts galvojuma apmēru, valsts galvoto aizdevumu galējās atmaksas termiņu, galvoto aizdevumu nodrošinājumu, saistību izpildes uzraudzību un valsts galvoto aizdevumu pārcreditēšanu.

Naudas līdzekļu un valsts budžeta aizdevumu vadībā

Naudas līdzekļu vadībā

Turpināt organizatoriskos pasākumus valsts budžeta iestāžu finanšu risku vadīšanai.

Likviditātes vadībā

Noslēgt papildu garantēto kredītlīniju (*overdraftu*) līgumus ar starptautiskajiem un vietējā finanšu tirgus dalībniekiem.

Aizdevumu izsniegšanā un apkalpošanā

Veikt grozījumus normatīvajos aktos, kas reglamentē valsts aizdevumu izsniegšanu, strikti definējot, kādiem mērķiem var tikt izmantoti valsts aizdevumi, kā arī noteikt citus ierobežojumus valsts aizdevumu izsniegšanas sfērā, kas skar valsts aizdevumu maksimālo termiņu, nodrošinājumu, valsts aizdevumu atmaksas termiņus atbilstoši izmantošanas mērķiem u.c.

ES politiku instrumentu maksājumu un sertifikācijas iestādes funkciju realizācijā

- 1) Piedalīties 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu slēguma procesā, veicot noslēguma izdevumu deklarāciju pārbaudi, sertificēšanu un iesniegšanu Eiropas Komisijā normatīvajos aktos noteiktajos termiņos un kārtībā, kā arī sagatavot nepieciešamo informāciju struktūrfondu vadībā iesaistītajām institūcijām.
- 2) Veikt nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu normatīvajos aktos Valsts kasei kā ES Šveices sadarbības programmas maksājumu iestādei noteikto funkciju veikšanu.

Valsts kases kā valsts pārvaldes iestādes pārvaldībā

- 1) Nodrošināt Valsts kases kvalitātes pārvaldības sistēmas pārsertifikāciju atbilstoši ISO 9001:2008 standarta prasībām.
- 2) Izstrādāt un ieviest projektu par norēķinu centru iespējamajiem attīstības modeļiem (scenārijiem).
- 3) Turpināt maksimāli efektīvu informācijas tehnoloģiju izmantošanu klientu apkalpošanā.